

Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky, Banská Bystrica

PROGRAM STAROSTLIVOSTI

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIE SLANSKÉ VRCHY
2016 - 2045

November 2015

1. Základné údaje

1.1 Kód územia: SKCHVU025

1.2 Príslušnosť k európskej sústave chránených území: Natura 2000

1.3. Kategória a názov územia

Príslušnosť k európskej sústave chránených území:	Natura 2000
Kód územia:	SKCHVU025
Kategória:	Chránené vtáčie územie
Názov územia:	Slanské vrchy

1.4. Platný právny predpis: Vyhláška Ministerstva životného prostredia SR. č. 193/2010 Z.z. zo 16.4.2005, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Slanské vrchy, účinná od 15.5.2010.

1.5 Celková výmera územia a výmera podľa funkčných plôch

Celková rozloha CHVÚ Slanské vrchy stanovená vyhláškou je 60 247,42 ha. Spracovávaná výmera na základe vrstvy GIS ŠOPSR je 60 377,8 ha. Po zapracovaní CHVÚ do databáz C - registra katastra nehnuteľností (KN), na ktorom ŠOPSR pracuje, bude možné zosúladiť GIS vrstvu s parcelným stavom.

Tabuľka č.1: Výmera v členení podľa druhov pozemkov.

Kod pozemku	druh pozemku	výmera v ha	Zastúpenie v %
2	orná pôda	3935,37	6,52
4	vinica	1,11	0,00
5	záhrada	13,45	0,02
6	ovocný sad	67,32	0,11
7	TTP	8493,53	14,07
10	lesný pozemok	46824,73	77,55
11	vodná plocha	271,65	0,45
13	zastavaná plocha a nádvorie	247,37	0,41
14	ostatná plocha	523,27	0,87
	Spolu	60377,79	100,00

Výmery sú spracované podľa stavu katastra nehnuteľností k 1.5.2015.

1.6. Súčasný stav predmetu ochrany

1.6.1. Prírodné pomery

Geografická poloha a vymedzenie územia

CHVÚ Slanské vrchy sa nachádza v juhovýchodnej časti SR, v Košickom kraji v okresoch Košice – okolie a Trebišov a v Prešovskom kraji v okrese Prešov a Vranov nad Topľou.

CHVÚ je vymedzené ako pohorie Slanských vrchov, ktoré sa nachádza v oblasti medzi Košicami a Prešovom na západe, Hanušovcami nad Topľou, Vranovom nad Topľou, Sečovcami a Trebišvom na východe. Južnú hranicu územia tvorí štátna hranica s Maďarskom. Na západe CHVÚ susedí s Košickou kotlinou, na východe s Východoslovenskou pahorkatinou. V juhozápadnej časti CHVÚ Slanské vrchy susedí s SKCHVU009 Košická kotlina.

Územie je prístupné z ciest, ktoré spájajú po obvode mestá Prešov a Košice (D1, I/20), Prešov a Vranov nad Topľou (I/18), Vranov nad Topľou a Trebišov s pokračovaním do Maďarska (I/79). Centrálnou časťou CHVÚ prechádza zo západu na východ cesta I/19 Košice – Sečovce – Michalovce, severnejšie cesta II/576 Herľany – Vranov nad Topľou a v južnej časti II/552 v úseku Rákoš – Slanec. Južnou časťou CHVÚ vedie aj železničná trať Košice - Trebišov a Košice – Michalany s pokračovaním do Maďarska.

Klíma

Územie CHVÚ zasahuje prevažne do klimatických okrskov: mierne teplého, vlhkého, vrchovinového s teplotou v júli nad 16°C a do 50 letných dní; mierne teplého, veľmi vlhkého, vrchovinového s teplotou v júli nad 16°C a do 50 letných dní. Najvyššie polohy zasahujú do mierne chladného, veľmi vlhkého okrsku s teplotou v júli 12 – 16°C. Priemerná ročná teplota v území dosahuje od 8 po 4°C. Priemerný ročný úhrn zrážok je 600 - 900 mm. Počet dní so snehovou prikrývkou je 60 - 120. Územie patrí k málo až mierne inverzným polohám, v najvyšších polohách je výskyt inverzií zriedkavý. Podľa údajov z meteorologickej stanice Červenica prevláda juhovýchodné, západné a juhozápadné prúdenie vzduchu o rýchlosti 3 až 5 m/s.

Geologické podmienky a formy reliéfu

V rámci regionálneho geologického členenia Slovenska (Vass, 1988) je CHVÚ súčasťou oblasti Neovulkanity, jednotky Neovulkanity Slanských vrchov.

Podložie územia CHVU tvoria jednotne neogénne vulkanity – pyroxenické andezity (mladšie stratovulkány stredného a východného Slovenska), lokálne sa vyskytujú pyroxenicko-amfibolické andezity. Zo západnej a východnej strany vedú úpäťm pohoria zlomové línie.

V nadloží územia sa pomerne jednotne uplatňuje nečlenené predkvartérne podložie s nepravidelným pokryvom bližšie nerozlíšených svahovín a sutín, lokálne deluviálne sedimenty vcelku (hlinité, hlinito-pieščité, hlinito-kamenité, piešcito-kamenité až balvanovité svahoviny a sutiny).

V rámci geomorfologického členenia SR (Mazúr, Lukniš, 1986) patrí CHVÚ do Alpsko-himalájskej sústavy, podsústavy Karpaty, provincie Západné Karpaty, subprovincie Vnútorne Západné Karpaty, Matransko-slanskej oblasti, celku Slanské vrchy.

Geomorfologické pomery charakterizuje bloková slansko-matranská a vihorlatská štruktúra, prevládajú pozitívne morfoštruktúry hrasť a diferencovaných blokov s reliéfom vrchovín a hornatín. Pohorie má severojužný smer. Hrebeňová časť presahuje nadmorskú výšku 1000 m. Najvyšším vrcholom je kóta Šimonka (1092,0 m n. m.), najnižšie položené miesta CHVU Územie CHVÚ je geodynamicky veľmi aktívne. Svahové deformácie sú sústredené najmä v okrajových častiach pohoria Slanských vrchov na styku s kotlinami a plošne v južnej časti v oblasti Miliča. Poruchy sú viazané najmä na eluviálne sedimenty, majú charakter prevažne zosuvov, lokálne aj blokových polí a prepahlín, ojedinele roztrhania a rozvoľnenia masívu. Príčinami sú gravitačné procesy, bočná erózia a podmáčanie svahov. Procesy prebiehajú aj recentne, okrem stabilizovaných archívnych sa vyskytujú aj aktívne recentné a potenciálne deformácie.

Makroseizmická intenzita dosahuje nízke hodnoty (5 - 6 °MSK-64).

Hydrologické pomery

CHVÚ spadá prevažne do vrchovinnó-nízinnej oblasti s dažďovo-snehovým typom režimu odtoku a akumuláciou v mesiacoch december – február, vysokou vodnatosťou v marci až apríli, maximom v marci a minimom v novembri. V najvyšších polohách pohoria sa uplatňuje snehovo-dažďový typ režimu odtoku stredohorskej oblasti s akumuláciou v mesiacoch november – február, vysokou vodnatosťou v marci až máji, maximom v apríli a minimom v období január – február a september – október.

Územím CHVÚ prebieha hranica medzi hlavnými povodiami Hornádu (západná časť) a Bodrogu (východná časť). Západné svahy pohoria v severnej časti CHVÚ odvodňujú ľavostranné prítoky Torysy. Prevažnú – centrálnu časť odvodňuje rieka Oľšava a jej ľavostranné prítoky. Najjužnejšiu časť smerom na západ odvodňujú prítoky Hornádu. Vodné toky prameniace na východných svahoch sú spádované v severnej časti do rieky Topľa, v centrálnej časti do rieky Ondava a v najjužnejšej oblasti do toku Rožňavy.

Najväčšou vodnou plochou v území je jazero Izra, ktoré sa nachádza v juhovýchodnej časti. Vzniklo prehradením toku Malej Izry v dôsledku zosuvu pôdy, hrádza je v súčasnosti aj umelo upravená.

CHVÚ patrí do hydrogeologického regiónu: Neovulkanity Slanských vrchov s určujúcim typom puklinovej priepustnosti. Hydrogeologické pomery charakterizuje mierna prietočnosť a hydrogeologická produktivita.

Významným javom je Herlianský gejzír na západnom okraji územia, výnimočný studený typ gejzíru so silne mineralizovanou vodou, ktorý bol aktivovaný vrtom a jeho erupcie spôsobuje oxid uhličitý vystupujúci pozdĺž tektonického zlomu na úpätí Slanských vrchov.

Západná časť CHVÚ zasahuje okrajovo do perspektívnej oblasti geotermálnej energie Košická kotlina s kolektorom v triasových vápencoch. V území sú početné minerálne pramene lokálneho významu (Byšta, Terňa, Zlatá Baňa, Pavlovce, Herľany, Brestov a i.)

Pôdy

V území sú najrozšírenejším pôdnym typom kambizeme. Prevládajú kambizeme pseudoglejové nasýtené, sprievodné pseudogleje modálne a kultizemné, lokálne gleje; zo zvetralín rôznych hornín, menej zastúpené sú kambizeme modálne kyslé, sprievodné kultizemné a rankre; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín. V juhovýchodnej časti sa vyskytujú pseudogleje nasýtené z polygenetických hĺn, sprievodné čiernice glejové prekryté. Z hľadiska zrnitosti prevládajú pôdy hlinité bez skeletu, v najvyšších polohách piesčito-hlinité stredne kamenité.

Pôdy v území sú prevažne mierne vlhké, vo vyšších polohách vlhké so strednou až veľkou retenčnou schopnosťou a strednou priepustnosťou.

Fauna a flóra

Z biotopov najväčšiu časť zaberajú listnaté lesy, prechodné lesné biotopy, potom mozaikovitá poľnohospodárska krajina, lúky, intenzívne využívaná poľnohospodárska krajina, ostatné biotopy, skalnaté biotopy a urbánne biotopy.

Severovýchodný smer Slanských vrchov a bezprostredný kontakt s panónskou oblasťou z východnej, južnej i západnej strany v značnej miere ovplyvňuje vegetačný kryt pohoria. Lesné porasty tvoria základ ekologickej stability územia a sú ukážkou spoločenstiev na vyvrelinách Slanských vrchov. Územie charakterizujú bukové kvetnaté lesy podhorské zväzu *Eu-Fagenion* a lesné porasty, ktoré patria do skupiny lesných typov *Querceto-Fagetum*. Bučiny na miernejších svahoch v podraсте s *Carex pilosa* patria do asociácie *Carici pilosae-Fagetum*. Na severných a severozápadných svahoch sú zastúpené porasty dubových bučín s lipou, asociácia *Querceto-Fagetum tiliosum*. Na južných svahoch sú zastúpené xerothermné dubiny a lipové javoriny *Tilio-Aceretum*. Okrem *Fagus sylvatica* sú tu zastúpené *Tilia platyphyllos* a *Acer platanoides*. Kyslomilné dubové lesy sú rozšírené mozaikovite na extrémnych

stanovištiach lesných chrbtov. V lesných spoločenstvách južných expozícií prevládajúce spoločenstvá xerothermných dubín zväzu *Quercion pubescenti-petraeae* patria do dubovo-hrabových porastov asociácie *Poo nemoralis-Quercetum*. Vo vrcholovej hrebeňovej časti pohoria sú vyvinuté typické javorovo-bukové lesné spoločenstvá zväzu *Fagenion* a nelesné spoločenstvá vyšších polôh. Lesný porast je často nesúvislý, so znakmi klimatických podmienok tejto časti pohoria. Krovinné poschodia tvoria hlavne zmladzujúce jedince pôvodných drevín. Vo vrcholových častiach dopĺňajú lesné porasty aj svahové a hrebeňové horské lúky. Významným prvkom územia sú skalné útvary a sutinové polia, ktoré sú osídlené osobitnými rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami. Po celom obvode severnej časti Slanských vrchov sú vyvinuté jelšovo-jaseňové lužné lesy zv. *Alnion incanae*, ktoré sa dnes miestami zachovali len ako brehové porasty a sprievodná zeleň väčších tokov. V severovýchodnej a severozápadnej časti Slanských vrchov sú pozoruhodné porasty slatinných jelšín, ktoré vznikli na stanovištiach zosuvov hornín. Botanicky hodnotné sú aj časti lúk s rastlinnými spoločenstvami mokrých a mezofilných biotopov. Lúčne spoločenstvá a pasienky zv. *Cynosurenion* majú významnú ekostabilizačnú úlohu.

Územie CHVÚ Slanské vrchy podľa zoogeografického členenia (Atlas krajiny SR 2002) patrí do provincie listnatých lesov, Podkarpatský úsek úseku.

Do konca hniezdnej sezóny roku 2010 bolo na území (cca 990 km²) zistených 231 druhov vtákov, čo je v súčasnosti 66,2% z celkovej avifauny Slovenska. Z toho 136 druhov predstavujú hniezdiče (z nich 11 druhov hniezdilo už len v minulosti), u 10 druhov sa predpokladalo hniezdenie. 82 druhov zimovalo alebo sa vyskytlo v zimnom období, v čase jarnej a jesennej migrácie (mimo hniezdičov a zimujúcich druhov) bolo zistených 58 druhov. V jarnom a letnom období bez náznakov hniezdenia sa vyskytla len *Ardea alba* a eraticky sa vyskytlo 22 druhov. Z celkového počtu zistených druhov 95 patrí do červeného zoznamu vtákov Slovenska (Krištín et al. 2001a).

Z významnejších druhov v Slanských vrchoch hniezdili v minulosti druhy *Milvus milvus*, *Milvus migrans* a *Hieraetus pennatus*, v jeho predhoriach *Falco vespertinus*, *Coracias garrulus*, *Lanius minor*, *Monticola saxatilis* a *Anthus campestris*. Biotopy druhov sa nachádzajú vo výškovom gradiente od 122 do 1092 m n. m. a ich rozmanitosť určuje vtáčiu rozmanitosť územia. Pre územie sú charakteristické hniezdiče *Ciconia nigra*, zo vzácnejších dravcov všetky orly rodu *Aquila*, zo sokolov *Falco cherrug* a *Falco peregrinus*, *Crex crex*, *Scolopax rusticola*, *Columba oenas*, zo sov najmä *Strix uralensis* a *Bubo bubo*, z datľovcov *Dendrocopos leucotos* a *Picus canus*, zo spevavcov *Corvus corax*, *Lullula arborea*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula albicollis*, *Ficedula parva*, *Lanius collurio* a *Emberiza calandra*. V nízko položených dubinách a v dubinách zmiešaných s bukom boli kvantitatívnymi metódami zhodne zistené ako najpočetnejšie druhy *Fringilla coelebs*, *Ficedula albicollis*, *Erithacus rubecula*, *Parus careuleus*, *Parus major*, *Sturnus vulgaris*, *Phylloscopus sibilatrix* a *Sitta europaea*. Vo vyššie položených bučinách to boli druhy *Fringilla coelebs*, *Erithacus rubecula*, *Parus major*, *Ficedula albicollis* a navyše aj *Parus ater*, *Columba oenas*, *Parus palustris* a *Troglodytes troglodytes*. Na lúčnych spoločenstvách porastených krovím boli najpočetnejšími druhmi *Lanius collurio*, *Sylvia nisoria*, *Emberiza citrinella*, *Emberiza calandra*, *Saxicola torquata* a *Carduelis chloris*.

Vymedzenie a opis biotopov druhov

Hniezdnyimi biotopmi orla kráľovského sú listnaté lesy, ktoré bezprostredne susedia s rozsiahlymi nížinami (loviská), ďalej aj lužné lesy a solitérne stromy v rovinatej, stepnej a lesostepnej krajine (Hudec a Šťastný 2005). Vo svete hniezdi na solitérnych stromoch v rovinatej krajine strednej a juho-východnej Európy, avšak v dôsledku ničenia biotopov a prenasledovania boli mnohé populácie zatlačené do lesnej krajiny. Potravné biotopy sú v oblastiach otvorenej kultúrnej krajiny. Na Slovensku hniezdi časť populácie v predhoriach až stredne vysokých pohoriach a časť v pahorkatinách a nížinách. V minulosti hniezdil najmä v predhoriach a menej v nížinách. Najviac hniezd bolo zistených v lesoch nižších polôh, kde

obsadzoval predovšetkým listnaté, menej ihličnaté stromy, prípadne luhy (Ferianc 1977). Od 80-tych rokov minulého storočia došlo k presunu populácie z predhorí a súvislejších lesov viac do nížin a otvorenej krajiny. Druh začal hniezdiť v agroceenózach a inundáciách riek na solitérnych stromoch, v poľných lesíkoch a stromoradiach (Danko a Chavko 2002). V rámci CHVÚ Slanské vrchy sa orol kráľovský vyskytuje v súvislých listnatých lesoch v nadmorskej výške od 100–840 m n.m. a v príľahlej otvorenej poľnohospodárskej krajine. Preferuje svetlé a rozvoľnené lesné porasty. Menej sa hniezdiská nachádzajú blízko okrajov súvislých porastov, resp. v ich nezapojených alebo inak presvetlených častiach (napr. okraje rúbanísk, skupiny stromov, solitéry, stromy vyčnievajúce nad mladiny a pod.). Hniezdne porasty tvoria prevažne dreviny buk, dub a borovica, prípadne smrek, pričom si na hniezdenie vyberá najvyššie položené miesta v poraste. Dospelé vtáky sú stále a zimujú na hniezdisku alebo v jeho blízkom okolí. Pri vysokej snehovej pokrývke odlietajú južnejšie, spravidla do Maďarska. Mladé vtáky zimujú ešte južnejšie na Balkáne, v Stredomorí a v posledných rokoch aj v dolnom Rakúsku a Českej republike – dolná Morava.

Hniezdnymi biotopmi výra skalného sú oblasti s dostatkom skalných útvarov (kameňolomy, skaly, skalné bralá) v blízkosti otvorenej poľnohospodárskej krajiny (Danko a Karaska 2002). Vo svete preferuje oblasti s riedkym osídlením človeka, kde sa vyskytuje najmä v neprístupnom teréne. Hniezdi v skalnatej krajine s útesmi a roklinami, v okolí jaskýň, v lesných fragmentoch, v oblastiach s roztrúsenými stromami a v hájoch, všeobecne na nerušených miestach, mimo ľudských sídel. Obýva tiež rozvoľnené lesy, ale aj tajgu a ostatné typy lesných porastov. Ďalej aj lesostepi, riečne údolia s roklinami a zarastenými lomami, tiež poľnohospodársku krajinu so skalnatým prostredím a útesmi. Potravné biotopy zahŕňajú oblasti v otvorenej krajine alebo v riedko zalesnenom teréne; napr. inundačné územia, poľnohospodársku krajinu, pasienky, malé obrábané polia. Hniezdnym prostredím výra skalného na Slovensku sú oblasti s dostatkom kameňolomov a skál. Okrem neprístupných skalných útvarov preferuje druh aj hniezdenie na zemi, napr. medzi balvanmi v lesnom poraste, v koreňových vývratoch, v strmých svahoch, niekedy aj na strmých kamenito–hlinitých zalesnených brehoch vôd (rieka Orava pri Tvrdošíne). Raritou je aj hniezdenie na opustenom železničnom moste v rovinatej krajine (Karaska a Cichocki 2014). Od počiatku 90. rokov minulého storočia sa začal výr skalný šíriť aj do nížinných lužných lesov hraničného pásma v okolí toku rieky Moravy, kde hniezdi v stromových hniezdach (napr. v dravčích a bocianích hniezdach a kolóniách volaviek) (Zuna-Kratky 2003). Na strane Slovenska boli stromové hniezda registrované napr. v porastoch lužného lesa (západné Slovensko), ďalej v nížinných dubovo-hrabových porastoch (háj susediaci s poliami a lúkami, na okraji rúbane, okres Prievidza) (Šotnár 2007) alebo v brehových porastoch topoľa sivého v nížinnej otvorenej krajine (východné Slovensko) (Pačenovský et al. 2012). V rámci CHVÚ Slanské vrchy sú hniezdiskami prevažne skalnaté lokality antropogénneho pôvodu (činné alebo opustené kameňolomy, spolu 79 %) a prírodné skalnaté útvary (otvorené skalné steny a bralá, spolu 14 % lokalít). Mapovania uskutočnené v rokoch 2002 – 2012 preukázali len jedno predpokladané hniezdisko nachádzajúce sa v zatvorených skalnatých svahoch obklopených lesnými porastmi (7 %). Podmienkou hniezdného výskytu je vždy blízkosť lovného biotopu (otvorená poľnohospodárska krajina). Druh je v CHVÚ stály a dospelé jedince sa zdržujú po celý rok priamo na hniezdisku alebo v jeho blízkom okolí.

Hniezdnymi biotopmi bociana čierneho sú lesy všetkých typov, prirodzené aj umelé. Podmienkou je prítomnosť aspoň malého množstva starých stromov s vhodným habitatom pre umiestnenie hniezda (Karaska 2002). Vo svete obýva nerušené oblasti lesných porastov v blízkosti potokov, mokradí, vodných plôch a brehov riek, kde hľadá potravu. Vyhýba sa veľkým vodným plochám a súvislým lesným porastom. Hniezdi mimo intravilánov obcí a miest. Vtáky v subsaharskej Afrike a na Iberskom poloostrove preferujú skalnaté biotopy s riečnymi korytami. Na Iberskom poloostrove sú významnými biotopmi napájadlá dobytky, ktoré sú umiestnené ďalej od ciest, s veľkou vodnou hladinou, hlbšou vodou a s vysokou diverzitou vodných živočíchov. Zimujúce a migrujúce vtáky sa vyskytujú aj na mokradiach v otvorenej krajine a na ryžových poliach (Elliott et al. 2014). Na Slovensku hniezdi na celom

území od 100 m n.m vo Východoslovenskej nížine po 1000 m n.m v Oravských Beskydách a Tatrách. Preferuje najmä enklávy starých porastov obvykle vo väčších lesných komplexoch (Karaska 2002). Hniezdo je umiestnené najčastejšie na starých stromoch, zvyčajne na spodných vetvách ďalej od kmeňa (listnaté stromy) alebo na bočných vetvách tesne pri kmeni (ihličnaté stromy) (Hudec et al 1994). Okrem hniezd na starých stromoch boli hniezda zistené aj v páse topoľov v poľnohospodárskej krajine (Rác in litt, Podunajská rovina), na skalách v lesnom prostredí (napr. Nízke Tatry, Muráňska planina, Malá Fatra) a na poľovníckych posedoch (Karaska ex Karaska 2002; Štollmann ex Karaska 2002, Podbeskydská vrchovina). V rámci CHVÚ Slanské vrchy sa bocian čierny vyskytuje v súvislých listnatých lesoch všetkých typov v nadmorskej výške od 100–500 m n.m., zvlášť v blízkosti malých lesných vodných tokov. Obľubuje hlboké a tiché časti lesov (napr. závery dolín alebo laterálne úzke vetvy väčších dolín) s výskytom starých drevín alebo enklávy starých lesných porastov s vhodným tvarom koruny pre umiestnenie hniezda. V minulosti bolo v Slanských vrchoch zaznamenané aj zahniezdenie na skale. Jednalo sa skôr o ojedinelý prípad, takže pravidlom zostáva hniezdenie na stromoch. Hniezdne porasty tvoria prevažne buk a dub, pričom rozhodujúcim faktorom pre výber hniezdiska je výskyt vhodných stromov (dreviny s takmer vodorovnými mohutnými bočnými vetvami alebo rozložitými rázsochami).

Hniezdnymi biotopmi orla krikľavého sú lesné komplexy prestúpené širokými údoliami s priľahlými lúkami a poliami (Hudec a Šťastný 2005). V Európe hniezdi v podobných biotopoch. Vyskytuje sa v otvorených lesoch (listnatých, ihličnatých aj zmiešaných) a v blízkosti lesných okrajov. Preferuje zalesnené riečne údolia a lesy s priľahlými lúkami a poliami. Je menej závislý na rašeliniskách alebo mokradiach ako orol hrubozobý. Orol krikľavý sa viac prispôbil kultúrnej krajine (Meyburg et al. 2014). Na Slovensku sú hniezdnymi biotopmi druhu nízke až stredne vysoké zalesnené pohoria s rozsiahlymi lúkami, pasienkami a poliami ako loviskami v blízkosti. Kým druh a typ lesa nie je až taký dôležitý, väčší význam má charakter loviska. V tomto smere sú dôležité podmáčané lúky, pasienky a nízkostebelnaté mokrade. Vyhýba sa rozsiahlym lesoom bez otvorených priestranstiev, vysokohorským oblastiam, ako aj krajine bez lesov alebo trvalých trávnych porastov. Optimálnym prostredím je mozaika lesov, lúk a pasienkov alebo okraje súvislejších lesov, susediacich s poliami (Karaska a Cichocki 2014). Hniezdenie orlov krikľavých v CHVÚ Slanské vrchy je sústredené v okrajových častiach pohoria susediacich s poľnohospodársky využívanými plochami (orná pôda, trvalé trávne porasty). Hrebeňovým oblastiam sa orol krikľavý vyhýba. Dôležitým predpokladom pre hniezdenie je prítomnosť starších lesných porastov vo veku nad 80 rokov s vhodnou vertikálnou porastovou štruktúrou, umožňujúcou formovanie hlbokých korún a prirodzeným drevinovým zložením, ktoré orlom poskytujú vhodné možnosti na stavbu hniezd prípadne ponúkajú hniezda, postavené inými druhmi (napr. *Buteo buteo*, *Accipiter gentilis*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*). V lesných porastoch majú veľký význam staršie stromy tzv. „výstavky“, ktoré sa ponechávajú na rubnej ploche po ťažbe pri obnove lesných porastov. Keď novo založený mladý porast v okolí dorastie svojou výškou takto ponechané „výstavky“, tieto neskôr poskytujú orlom ďalšie možnosti na stavbu hniezda. Hniezda sú umiestnené najčastejšie na dube a buku. Potravné biotopy V CHVÚ tvoria mozaikovitá poľnohospodárska krajina (10%), lúky a pasienky (7%) a orná pôda (5%). Veľký význam v potravných teritóriách má nelesná drevinová vegetácia (napr. solitérne stromy, línie stromov, stromoradia pozdĺž ciest, kroviny), ktorú orly s obľubou využívajú na sledovanie koristi alebo ako miesta na odpočinok. Pasienky v predhorí sa využívajú najmä na chov hovädzieho dobytká.

Hniezdnymi biotopmi včelára lesného sú hlavne teplejšie oblasti listnatých lesov (hrabiny, dubiny, bučiny) v susedstve s lúkami a pasienkami so zastúpením rozptýlenej zelene, kde je dostatok jeho potravy - blanokrídleho hmyzu (Karaska a Danko 2002). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru, preferuje najmä listnaté lesy, avšak vyskytuje sa aj v zmiešaných porastoch. V niektorých oblastiach svojho areálu hniezdi aj v ihličnatých lesoch

(napr. Škandinávia, Veľká Británia). Obsadzuje aj rôzne biotopy v otvorenej alebo zalesnenej krajine, vrátane vresovísk a oblastí v poľnohospodárskej krajine. Predpokladá sa, že na hniezdenie vyžaduje nerušené miesta. V Afrike zimuje v sekundárnych lesných porastoch a iných husto zalesnených oblastiach (Orta et al. 2013). Hniezdnym prostredím na Slovensku sú lesy od luhov pri Latorici, Dunaji a Morave až po zmiešané a ihličnaté lesy centrálnej časti Západných Karpát. Obýva všetky lesnaté oblasti s priľahlou mozaikovou krajinou do približne 900–1000 m n.m. Vzhľadom na potravnú špecializáciu na blanokrídly hmyz mu najviac vyhovujú teplejšie a suchšie južné svahy. Optimálnym prostredím sú lesnaté nízke až stredne vysoké oblasti Karpát na okraji nížin. Preferuje viacetážové zmiešané porasty. Neobýva bezlesé oblasti a zriedkavý je aj v územiach s intenzívnou poľnohospodárskou výrobou s prevahou ornej pôdy (Karaska a Danko 2002, Karaska a Cichocki 2014). Hniezdnymi biotopmi včelára lesného v CHVÚ Slanské vrchy sú staršie súvislé listnaté lesy (dubové, bukové) nadväzujúce na lúky a pasienky s dostatkom blanokrídleho hmyzu. V menšej miere sú to aj lesy zmiešané s borovicou lesnou.

Hniezdnymi biotopmi chrapkáča poľného sú hlavne lúky, predovšetkým extenzívne a nepravidelne obrábané, tiež dlhodobo nekosené lúky, s bylinným porastom vyšším ako 20 cm, ktorý poskytuje úkryt (Demko 2001, Hudec a Šťastný 2005). V Európe a Ázii hniezdi v suchších až vlhkých lúkach a pasienkoch, vrátane horských lúk a okrajov mokradí. Vyhýba sa príliš zaplaveným mokradiam, stojatej vode a otvorenej krajine so skalami, štrkom a pieskom. Mimo hniezdenia obýva aj agroceenózy (obilné polia, okopaniny a krmoviny). Počas zimovania sa zdržuje v trávnatých oblastiach, napr. v savanách, často aj v oblastiach spálených v období sucha (Afrika) (Taylor a de Juana 2014). Na Slovensku pôvodne hniezdil v extenzívne využívaných podmáčaných lúkach ovplyvnených prirodzeným režimom riek (v súčasnosti niva rieky Morava, Latorica, Ipeľ). V horských a podhorských oblastiach sú hniezdné biotopy druhu najmä extenzívne využívané prirodzené lúky aj bez vplyvu vodného režimu (Demko 2001). Ďalšími charakteristickými biotopmi sú oblasti pravidelne nevyužívané ľudskou činnosťou (napr. okraje mokradí, ruderálne biotopy – rumoviská a skládky organického materiálu). Osobitný typ biotopu predstavujú opustené poľnohospodárske pozemky – napr. úhory, kde sa nevykonáva žiadna činnosť (Demko 2001). V rámci CHVÚ Slanské vrchy sú hniezdnymi biotopmi chrapkáča poľného trávnaté porasty v otvorenej krajine vyššie ako 20 cm a nižšie porasty zarastené v únosnej miere krovínami. Ďalšími vhodnými biotopmi sú rôzne typy prirodzených, poloprirodzených a kultúrnych lúk, vrátane podmáčaných lúk v blízkosti pramenísk a potokov, ako aj suchších trávnatých oblastí. Rovnako preferuje aj úhory a opustené pozemky s prechodnými ruderálnymi spoločenstvami a s rozptýlenými krovínami. Chrapkajúce samce boli zaznamenané aj z polí osiatych ľanom a obilím.

Hniezdnymi biotopmi žlny sivej sú staré listnaté, zmiešané, menej ihličnaté lesy s dostupnými trávnatými biotopmi, kde vyhľadáva kolónie mravcov (SOS/BirdLife 2013). V Európe a Ázii preferuje druh rozvoľnenejšie lesné porasty v otvorenej krajine, napr. lužné lesy, parky, záhrady a sady. Spravidla sa vyskytuje v listnatých lesoch, avšak lokálne obýva aj borovicovo-dubové lesy (*Pinus-Quercus*), alebo rozvoľnené horské ihličnaté lesy so smrekovcom (*Larix*). V Európe sa hniezdné biotopy čiastočne prekrývajú s biotopmi žlny zelenej (*Picus viridis*), avšak žlna sivá preferuje viac lesný interiér. Vyhýba sa čistým ihličnatým porastom tajgového charakteru (napr. v strednej Sibíri), preferuje viac listnaté lesy (Winkler a Christie 2015). Na Slovensku obýva žlna sivá listnaté lesy, napr. bučiny, lužné lesy a staré brehové porasty pozdĺž vodných tokov, cintoríny, stromoradia, parky v intravilánoch obcí a miest, ale aj skupiny stromov a solitéry v otvorenej krajine (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je žlna sivá rozšírená v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov, optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 100 rokov. Za potravou zalieta aj do mladších lesov s otvorenými plochami. Obľubuje najmä bukové, dubové a zmiešané listnaté lesy s rozvoľneným zápojom, ekotónové lesné spoločenstvá a okraje lesov susediacich so zarastajúcimi lúkami.

Hniezdnymi biotopmi ďatľa čierneho sú staré porasty listnatých, zmiešaných, ale aj ihličnatých lesov rozsiahlejšieho charakteru (Kropil 2002). Vo svete obýva všetky typy klimaxových lesných porastov, vrátane lesných okrajov, vyhýba sa však veľmi hustým lesom. V Škandinávií a na Sibíry uprednostňuje smrekovo-borovicové lesy s prímiesou smrekovca, ďalej obýva aj brezové, topoľové a jelšové porasty. V Poľsku hniezdi vo všetkých typoch prírodných lesných porastov. V Japonsku obýva boreálne zmiešané alebo ihličnaté lesy do 1000 m n.m, zriedka sa vyskytuje v nížinách. Vyžaduje staré práchnivé stromy a pne pre vyhľadávanie potravy a vhodné stromy pre tesianie dutín. Mimo obdobia hniezdenia sa vyskytuje aj v otvorenej krajine, lesných čistinách a na okrajoch miest (Winkler a Christie 2002). Na Slovensku hniezdi ďateľ čierny od nížin po hornú hranicu lesa. Na nížinách preferuje lužné lesy (mäkký a tvrdý luh), v stredných polohách bukové porasty a vo vyšších polohách horské zmiešané a smrekové lesy. Hniezdi aj v lesných fragmentoch, ak sa v danom poraste vyskytuje dostatok drevín pre tesianie dutín a vyhľadávanie potravy (práchnivé pne, staré stromy) (Kropil 2002). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je ďateľ čierny rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov prakticky bez ohľadu na ich drevinové zloženie. Optimálne podmienky nachádza v porastoch v štádiu rozpadu, ktoré sú staršie ako 100–120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalietava aj do mladších lesov, ak sa tam nachádza mŕtve drevo, ale nehniezdi tu.

Hniezdnymi biotopmi ďatľa bielochrbtého sú bukové, jedľo-bukové, smrekovo-jedľovo-bukové a lokálne aj dubové lesy v nadmorských výškach od 330–1300 m n.m. Teritoriá sú predovšetkým v strmších svahoch s vyšším podielom mŕtveho dreva (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje vyspelé klimaxové, avšak rozvoľnené listnaté a zmiešané lesy s vysokým podielom mŕtveho dreva a padnutých kmeňov. Obýva najmä porasty staršie ako 80 rokov, umiestnené často v strmých svahoch alebo neďaleko vody. V prírodných lesoch východnej Európy hniezdi v bažinatých lesoch s jaseňom (*Fraxinus*), jelšou (*Alnus*), ďalej v lesných porastoch s dubom (*Quercus*) a hrabom (*Carpinus*). Príležitostne sa vyskytuje aj v ihličnatých lesoch. V strednej Európe a v Pyrenejách je typický v rozvoľnenejších, svetlých zmiešaných lesoch (buk-dub, buk, jedľa, javor, smrek a pod.). Na Peloponézskom poloostrove je úzko viazaný na vyspelé horské lesy s dominantnou jedľou gréckou (*Abies cephalonica*). Na Sibíry hniezdi ďateľ bielochrbtý v listnatých lesoch s brezou (*Betula*), ďalej v zmiešaných svetlých ihličnatých lesoch a pozdĺž záplavových oblastí s porastami vŕb (*Salix*). Japonské populácie ďatľa sú závislé na prírodných bukových lesoch (Winkler a Christie 2002). Na Slovensku je ďateľ bielochrbtý typickým druhom starých listnatých a zmiešaných lesov v štádiu rozpadu s významným zastúpením buka. Zásadný význam má prítomnosť odumretých stromov, kde nachádza potravu a v ktorých si buduje aj hniezda (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je ďateľ bielochrbtý rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene, ktoré presahujú 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v zmiešaných lesoch starších ako 80 rokov. Optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 100 – 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalietava aj do mladších porastov, ale nehniezdi tu. Oblubuje najmä bukové a zmiešané listnaté lesy aj s prímiesou ihličnanov. Veľmi zriedkavo sa vyskytuje v súvislých dubových lesoch v nadmorských výškach do 400 m .n.m.

Hniezdnymi biotopmi ďatľa prostredného sú staré teplomilné dúbravy a lužné lesy s dubom, pričom najvyššie populačné hustoty dosahuje v nenarušených, prírode blízkych dubových lesoch (Pavlík 2002). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Je viazaný na vyspelé opadavé lesy s preferenciou duba (*Quercus*) a hraba (*Carpinus*). Pôvodným biotopom v centrálnej Európe sú lužné lesy a stráne porastené starými dubmi alebo bukmi (*Fagus sylvatica*). V súčasnosti obsadzuje aj otvorené staré sady hraničiace s listnatými lesmi, tento typ biotopu má však pre druh menší význam. Obsadzuje aj bukové, zmiešané bukovovo-

dubové a dubové lesy v južnej a bukové lesy v severo-východnej Malej Ázii a Kaukaze (Winkler et al. 2014). Na Slovensku sa ďateľ prostredný vyskytuje v podobných biotopoch. Hniezdi v starších lesných porastoch najmä s prítomnosťou dubov, ďalej preferuje aj stromové porasty pozdĺž vodných tokov, väčšie parky a cintoríny so starými stromami. Dôležitá je prítomnosť mŕtvych alebo odumierajúcich listnáčov (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je ďateľ prostredný rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ väčšinou do nadmorskej výšky 700 m n. m, pričom optimum jeho rozšírenia je do 500 m n. m. Vyskytuje sa hlavne v dubových lesoch alebo v zmiešaných listnatých lesoch so zastúpením duba min. 20 %. V predhoriach obýva aj zmiešané, prevažne listnaté lesy s minimálnym zastúpením duba. Vyhľadáva predovšetkým lesy staršie ako 80 rokov. Optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalieta aj do vekovo mladších lesov, kde hniezdi, iba ak sa tam vyskytuje dostatok mŕtveho dreva z fragmentov starších lesov.

Hniezdnymi biotopmi sovy dlhochvostej sú predovšetkým zmiešané a listnaté pralesovité porasty. V blízkosti hniezdisk sa nachádzajú otvorené plochy (napr. lúky, čistiny), kde loví. Vo svete obýva boreálne a zmiešané lesy s priľahlými močiarimi, čistinami a malými plochami. Často sa vyskytuje aj v blízkosti ľudských obydlií a v okolí pasienkov. Na južnej hranici svojho areálu (stredná Európa) je druh v horských oblastiach viazaný na listnaté lesy, najmä bučiny (*Fagus sylvatica*). Potravné biotopy zahŕňajú okraje lesov, skupinky stromov, v zime je častá aj v otvorenej krajine, vrátane parkov a príležitostne aj v okolí dedín (Holt et al. 2015). Na Slovensku obýva sova dlhochvostá listnaté a zmiešané lesy stredných a vyšších polôh, avšak šíri sa aj do nižších polôh. Hniezdi aj v čistých smrečinách. Na viacerých miestach Slovenska je limitujúcim faktorom dostatok hniezdných možností (dutiny). Preto v mnohých oblastiach páry obsadzujú aj búdky ako jednu z mála príležitostí v hospodárskych lesoch (SOS/BirdLife 2013). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je sova dlhochvostá typickým obyvateľom súvislých listnatých (najmä v kombinácii s bukom, menej s dubom) lesných porastov. Na hniezdenie využíva najmä staré hniezda dravcov, pahýle (štompy) po zlomených a vyhnitých starých stromoch a zriedkavejšie aj uzavreté veľké stromové dutiny. S obľubou prijíma aj búdky s veľkým vletovým otvorom (tzv. polobúdky), najmä v porastoch vo veku 60–80 rokov bez výskytu prírodných dutín, pahýľov a dravčích hniezd. Druh je prísne stály a dospelé vtáky sa zdržiavajú na hniezdiskách celoročne. Výnimkou sú obdobia so zhoršenými klimatickými podmienkami (napr. vysoká snehová pokrývka, tuhé mrazy), kedy sa dočasne sťahujú za potravou do nižších polôh, k vodným tokom a k ľudským sídlam.

Hniezdnymi biotopmi penice jarabej sú krovité porasty na južne exponovaných stráňach a rovinách v teplých nížinných a podhorských oblastiach (Krištín 2002). V Európe a Ázii druh obýva biotopy podobného charakteru. Obýva kroviny a krovinné formácie, od lesných okrajov, hustých trnitých krovín, čistín s hustým podrastom po mladé porasty plantáží, húštiny pri riekach, živé ploty pozdĺž ciest, pasienky, lúky, parky a sady (Aymí et al 2015). *Druh častejšie hniezdi v suchých oblastiach, vo vhodných porastoch môže byť aj v blízkosti vody.* Obsadzuje aj svetlé listnaté lesy a ihličnaté lesy s podrastom (Šťastný & Hudec 2011). Na zimoviskách v Afrike obýva suchú otvorenú krajinu s krovinami, kde dominujú akáciové porasty (*Acacia*) a porasty *Commiphora*; *vyskytuje sa aj v suchej savane* (Aymí et al. 2015). *Na Slovensku hniezdi v otvorenej krajine so skupinami alebo pásmi hustých trnitých krovín. Spravidla vyžaduje prítomnosť aspoň jednotlivých stromov alebo vyšších kríkov, ktoré využíva ako miesto pre spev* (Šťastný & Hudec 2011). *Obýva napr. strelnice v bývalých vojenských priestoroch (Lešt), mladé topolové porasty v spoločenstve Asparago-Crataegetum (Podunajsko, Bohuš ex Krištín 2002) a agátové lesíky (Krištín 2002). Preferuje aj sekundárne biotopy, napr. zarastajúce výsypky, sady, pasienky s krovinami, okraje viníc a svetlých lesov.* V rámci CHVÚ Slanské vrchy je penica jarabá rozšírená po obvode územia CHVÚ, najmä v nižších polohách a polohách do 500 m n.m. Hniezdnym a potravným biotopom sú extenzívne využívané suché trávnaté porasty a pasienky s väčšími krovinatými formáciami (napr. *Prunus spinosa*, *Crataegus* spp.) a soliternými skupinami drevín. V menšej

miere aj ekotonové lesné spoločenstvá (napr. okraje lesov a remízky), ale aj prieseky pod elektrickým vedením vysokého napätia. Údoliami potokov preniká aj do kotlín s vhodnými hniezdnymi biotopmi.

Hniezdnymi biotopmi muchárika malého sú zachovalé vysoké listnaté lesy, predovšetkým bukové a bukovo-jedľové porasty (SOS/BirdLife 2013). Vo svete hniezdi v lesných oblastiach, hlavne v zmiešaných opadavých lesoch, predovšetkým v bukových, menej v dubových lesoch. Na severe areálu sa vyskytuje v smrekových porastoch. Preferuje rozvoľnené vysoké stromy, s dostatkom podrastu a otvorenými zónami v lesnom zápoji. Uprednostňuje holiny, paseky a oblasti v blízkosti vody. Počas mimohniezdného obdobia sa vyskytuje aj v hájoch, lesných monokultúrach, okrajoch, parkoch a záhradách s vysokými stromami. Počas ťahu bol registrovaný aj v kroví, na plantážach a v záhradách, často na vysokých stromoch, ale aj vo vysokom kroví v suchšej krajine a v saharských oázach (Taylor 2006). Na Slovensku patrí muchárik malý medzi druhy charakterizované ako indikátory zachovalosti prirodzených zmiešaných horských lesov. Obýva listnaté alebo zmiešané štruktúrne bohaté lesy vyššieho veku s dostatkom vhodných dutinových stromov. Preferuje najmä bukové lesy, ďalej hrabovo-bukové lesy, jedľa-bučiny a vyššie položené smrekovo-jedľovo-bukové porasty (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je muchárik malý rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených až do podhrebeňových častí. Jeho výskyt v hniezdnom období je väčšinou viazaný na doliny. Teritória nebývajú ďalej ako 200 m od vodného zdroja (aj občasného). Vyhýba sa hrebeňom vzdialeným od vody a tiahlym svahom bez vodných zdrojov. Preferuje predovšetkým lesy s prevahou buka staršie ako 100 rokov, v lesoch mladších ako 60 rokov sa vyskytuje len ojedinele.

Hniezdnymi biotopmi muchárika bieločrného sú najmä listnaté, dubové a bukové lesy, menej zmiešané porasty, parky, staré sady s dostatkom dutín alebo búdok (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Uprednostňuje presvetlené lesy, lesné okraje, lužné lesy, otvorenú krajinu s roztrúsenými stromami, ako aj staré parky a aleje. Sekundárne sa vyskytuje aj v záhradách a sadoch. Vyžaduje staré stromy s dostatkom dutín, vysoko nad zemou. Preferuje opadavé listnaté lesy, vyskytuje sa v dubových, bukových, lipových a brezových lesoch. Na severe areálu je tiež v dubových a jaseňových lesoch s hustým podrastom liesky a hloha. V Rusku hniezdi v hrabových lesoch, občas sa vyskytuje aj v borovicových porastoch. V porovnaní s muchárikom čiernohlavým (*Ficedula hypoleuca*) obsadzuje teplé, kontinentálnejšie prostredie (Taylor 2006). Na Slovensku hniezdi muchárik bieločrný v listnatých, menej zmiešaných lesoch s vyšším zastúpením listnatých stromov. Obýva staré pralesovité a prírode blízke porasty, napr. lužné lesy, bučiny, bukovo-jedľové a bukovo-smrekové porasty s dostatkom vhodných dutín na hniezdenie. Extrémne vysoké denzity dosahuje druh napr. v riedkych dubových lesoch so slabým podrastom a s dutinami (napr. pohorie Trábeč). Hniezdi aj v prostredí mestských parkov a záhrad (napr. Zvolen) (Krištín a Kropil 2002). V rámci CHVÚ Slanské vrchy je muchárik bieločrný rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov, optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva a dostatok prirodzených dutín. V lesoch mladších ako 60 rokov sa vyskytuje len veľmi sporadicky. Počas ťahu sa vyskytuje aj v rozptýlenej stromovej vegetácii mimo lesa.

Hniezdnymi biotopmi strakoša obyčajného sú otvorené oblasti, extenzívne obhospodávané suchšie trávnaté plochy s roztrúsenými krovinami, opustené poľnohospodárske pozemky, lesné okraje, záhrady, parky, sady a vojenské výcvikové priestory (SOS/BirdLife 2013). Vo svete vyžaduje slnečnú, suchú a teplú krajinu, zvyčajne s mierne svahovitým povrchom, s roztrúsenými drevinami, kríkmi a nízkymi stromami (1–3 m). Dôležitým komponentom potravného biotopu je nízka vegetácia, príp. obnažená pôda a dostatok konárov, ktoré slúžia ako vyhliadkové body k lovu (napr. konáre solitérnych stromov, krovín, stĺpov, línií elektrického vedenia a ploty). V poľnohospodárskej krajine obýva opustené zarastajúce

oblasti, zarastené sady a záhrady, živé ploty a kroviny pozdĺž ciest a železníc. Častý je aj v oblastiach so stepným charakterom, napr. vojenských priestoroch alebo spálených lesoch, ale aj v lesných čistinách a smrekových plantážach. V západnej Európe sa vyskytuje na extenzívnych pasienkoch, napr. v kopcovitých oblastiach alebo v stredných nadmorských výškach. Veľmi často loví v blízkosti poľných ciest, kde je ľahko dostupná potrava (napr. pravidelne kosené okraje ciest alebo holá pôda) a vyskytuje sa tu dostatok výhľadkových bodov (stĺpy plotov, roztrúsené kroviny a nepokosená vegetácia ako útočisko pre korisť). Vyhýba sa veľmi suchým oblastiam, zriedkavý je aj v horských regiónoch. V zimoviskách v južných častiach Afriky obýva podobné biotopy, akými sú hniezdne biotopy (Yosef et al. 2012). Na Slovensku obýva strakoš obyčajný predovšetkým otvorenú poľnohospodársku krajinu s bohatou rozptýlenou zeleňou, najmä s krovinami. Preferuje lúky a pasienky s trnitými kríkmi (hloh, ruža šípová, trnka) v nižších a stredných polohách. Menej početný je na okrajoch lesov v intenzívne obrábanej krajine bez rozptýlenej zelene. Prechodne obýva aj väčšie rúbane v ranných štádiách zarastania. Menej hniezdi na okrajoch intravilánov, najmä v tichších oblastiach. Vyhýba sa súvislým zalesneným oblastiam, silne urbanizovaným územiám a polohám nad hornou hranicou lesa (Karaska a Cichocki 2014). V rámci CHVÚ Slanské vrchy preferuje strakoš obyčajný trvalé trávne porasty (TTP) a oblasti s krovinnými formáciami, charakterizované predovšetkým trnitými krami (napr. trnka, rôzne druhy ruží a hlohu) a solitérmi stromov (napr. jablň planá, hruška obyčajná, javor poľný a vrba rakytová). Využíva i suchšie okrajové zóny sprievodnej vegetácie tokov a stabilizačnej vegetácie suchých strží v podhorí s výskytom vhodných krovín.

Hniezdnymi biotopmi orla skalného sú vyššie položené lesnaté oblasti v montánnom a subalpínskom pásme s priľahlými poliami a pasienkami v horských kotlinách (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva širokú škálu otvorených biotopov, zvyčajne mimo ľudských sídel, napr. pohoria, kotliny a stepnú krajinu. Lokálne sa vyskytuje aj v okolí mokradí, preferuje nízku alebo redšiu vegetáciu pred husto zalesnenými územiami. Rozšírený je od púští po okraje tundry, od hladiny mora až po vysoké pohoria. Častý je aj v alpínskom pásme, najmä v lete. Na hniezdenie využíva nedostupné, málo urbanizované priestory, napr. skalné steny a stromy v starých redších lesných porastoch. Na odpočinok a nocľah využíva najmä suché stromy v blízkosti hniezda. V suchých oblastiach v Idaho (USA) preferuje druh ako hniezdny biotop oblasti porastené palinou (*Artemisia*). V takomto biotope sa zdržujú vysoké počty zajaca kalifornského (*Lepus californicus*), hlavnej potravy orla skalného v tejto oblasti (Orta et al. 2015). Na Slovensku sú typickým prostredím orla skalného vysoké zalesnené skalnaté pohoria s rozsiahlymi lúkami, pasienkami a poliami ako loviskami v blízkosti. Vyhovujú mu aj väčšie lesné komplexy s extenzívne využívanou poľnohospodárskou krajinou bez skalného prostredia. Druh a typ lesa nie je až taký dôležitý, ale v prípade stromových hniezd vyžaduje aspoň menšie enklávy starých porastov s mohutnými stromami, najčastejšie jedľami (Karaska a Cichocki 2014). Hniezdnymi biotopmi orla skalného v CHVÚ Slanské vrchy sú staršie súvislé listnaté lesy (dubové, bukové)

Hniezdnymi biotopmi leľka lesného sú riedke lesy, okraje hustejších krovinatých oblastí alebo stepné oblasti. Vyhýba sa lokalitám bez stromového alebo krovinného pokryvu, poľnohospodárskej krajine, vysokým polohám a tundre (Danko 2002). Vo svete obýva hlavne suchú otvorenú krajinu, napr. nížinné vresoviská s roztrúsenými stromami, lesy a kroviny (najmä paseky, čistiny a okraje lesov), rúbaniská a mladiny. Vyskytuje sa tiež v otvorenej kriedovej krajine (Anglicko), v okolí priemyselných skládok odpadu, v lesostepiach, na riedko porastených kamenitých stráňach, v dubových krovinách, na kamenitých a piesočnatých dunách, v púštiach a polopúštiach. Vyhýba sa oblastiam v urbárnej krajine, pohoriam, nížinám bez stromov, hustým interiérom lesov, vyspelým monokultúram a vysokým lúčnym porastom. Potravné biotopy zahŕňajú aj menej typické oblasti, napr. záhrady, poľnohospodársku pôdu, okolie trstinových porastov a mokradí (Cleere a Christie 2013). Na Slovensku hniezdi leľka lesný v rozvolnených lesoch (najmä v borovicových porastoch) s výskytom rúbanísk, lesných okrajov a teplých strání s porastom krovísk a solitérnych stromov. Ďalej preferuje aj mozaikovité lúky a pasienky s krovinami, často s výskytom borievky (Karaska a Cichocki 2014). Hniezdnymi biotopmi leľka lesného v CHVÚ Slanské vrchy sú borovicové porasty v blízkosti rúbaní.

Hniezdnymi biotopmi škovránika stromového sú slnečné otvorené oblasti s riedkou stromovou a krovinnou vegetáciou, vrátane mladých lesných porastov (5–10 rokov) (Krištín 2002b). Vo svete obýva pestrú škálu biotopov, najmä v otvorenej krajine na dobre priepustných pôdach, s preferenciou kyslých pieskov. Vyskytuje sa na neobrábaných alebo len čiastočne obrábaných lokalitách, akou je napr. opustená poľnohospodárska krajina, ďalej na vresoviskách, v mladých lesných škôlkach (ihličnany vo veku do 5 rokov), rúbaniskách, otvorenej lesnej krajine, sadoch, stepiach, okrajov lesov a lesných čistinách, zalesnených pobrežných dunách a parkovej krajine. Iba zriedkavo sa vyskytuje v intenzívne využívannej poľnohospodárskej krajine. Potravné biotopy zahŕňajú oblasti s obnaženou pôdou alebo s veľmi riedkym vegetačným krytom. Hniezdo stavia vo vyššej vegetácii, vyžaduje prítomnosť rozptýlených vyvýšených konárov pre spev samcov. Druh je viazaný na teplé oblasti (Donald 2004). Podobného charakteru sú aj hniezdiská na Slovensku. Hniezdi v suchých oblastiach porastených sporou prízemnou vegetáciou s výškou ca. do 5 cm, s podielom holej pôdy, s vyvýšenými posedmi a rozptýlenými stromami. Ide predovšetkým o rozvolnené borovicové lesy na piesčitých alebo kamenistých pôdach, hlavne pri lesných okrajoch alebo na rúbaniskách s rozlohou najmenej 2 ha. Ďalej obýva aj vresoviská, vojenské priestory, staré sady a vinice, ojedinele aj na poliach pri lesných okrajoch. Počas migrácie sa zdržuje aj na ornej pôde a mokradiach (Šťastný a Hudec 2011). Hniezdnymi biotopmi škovránika stromového v CHVÚ Slanské vrchy sú využívne lúky a pasienky v tesnej blízkosti lesných celkov.

Hniezdnymi biotopmi jariabka hôrneho sú ihličnaté, zmiešané a listnaté lesy v stredných a vo vyšších horských polohách (300–1850 m n.m) s výskytom bobuľonosných krovín (Saniga 2002). Vo svete obýva najčastejšie zmiešané lesy, od nížin po horské oblasti (napr. v Alpách sa vyskytuje po 1600–1800 m n.m.). V Nórsku je druh viazaný na stredoveké zmiešané lesy s porastami smreka (*Picea abies*), borovice (*Pinus sylvestris*), brezy plstnatej (*Betula pubescens*), brezy previsnutej (*Betula pendula*) a na iné opadavé stromy (*Populus tremula*, *Alnus glutinosa*, *A. incana*, *Salix caprea*, *Sorbus aucuparia* a *Prunus padus*). V severo-východnej Číne uprednostňuje sekundárne porasty. Predpokladá sa, že druh sa nedokázal adaptovať na malé fragmenty pôvodných lesných porastov. Jariabok sa všeobecne vyhýba čistým ihličnatým porastom. Vyžaduje prítomnosť bohatého podrastu (do 2 m) a čistín, s porastami jelše, brezy, topoľa a liesky pozdĺž potokov, riek, v prechodných oblastiach (ekotóny) a na čistinách vzniknutým vďaka požiarom. Vyhýba sa úplne otvoreným priestranstvám. V švajčiarskych Alpách preferuje lesy s vysokým podielom jelše s bohatou vertikálnou štruktúrou (s množstvom vysokých porastov jarabiny vtácej, s hustým podrastom a lesnými okrajmi) (de Juana a Kirwan 2013). Optimálny hniezdny biotop na Slovensku predstavujú stanovišťa prírodných lesov v štádiu rozpadu, ako aj mozaika sekundárnych lesných porastov, kde sa striedajú všetky vekové stupne. Vyhovujú mu najmä zmiešané porasty o pestrej štruktúre, kde sa striedajú staršie porasty s čistinami a mladinami. Preferuje ťažko prístupné husté porasty s extenzívnym lesným hospodárením (svahy hôr, údolia lesných potokov, vlhkejšie miesta na kalamitiskách a húštiny na styku so starými podrastami a zarastené pasienky). Lesy obýva až po ich hornú hranicu a okrajovo zasahuje až do kosodreviny. Optimálne sú preň najmä stredné a vyššie polohy a lesné porasty v štádiu rozpadu. Druh preferuje aj hraničné línie medzi porastami so zárastom pionierskych drevín (lieska, breza, jelša, baza) (Saniga 2002; Karaska a Cichocki 2014). Hniezdné biotopy jariabka hôrneho v CHVÚ Slanské vrchy sú najmä vyššie položené lokality od 350 m. do 950 m. v severnej časti územia.

Pôvodnými biotopmi prepelice poľnej sú stepi a lesostepi. V súčasnosti sú hniezdnymi biotopmi druhu najmä oblasti v otvorenej poľnohospodárskej krajine, napr. obilné polia, krmoviny, menej okopaniny, lúky a pasienky (Demko 2002). Vo svete obýva najmä otvorenú kultúrnu krajinu, roviny alebo miesta s mierne zvlňeným povrchom. Podmienkou hniezdenia je prítomnosť hustej vegetácie, ktorá však nie je vyššia ako 1 m. V severo-východnej Tanzánii sa vyskytuje aj v menej narušených pasienkoch. Vyhýba sa holej pôde (McGowan et al. 2013). V podmienkach Slovenska hniezdi prepelica poľná najmä v agrocénózach. Vyskytuje sa napr. v obilných a repkových poliach, kde obzvlášť preferuje miesta

s podrastom tráv, burín alebo krmovín. Najpočetnejšia je na lúkach, ktorými vystupuje až do horských polôh (napr. Hruštínska hoľa, cca 1100 m n. m., Kubínska hoľa, cca 1300 m n. m.). Zriedkavejšie ju možno zastihnúť aj v suchších častiach slatinných rašelinísk, vo väčších ruderaloch. Uprednostňuje otvorenejšiu krajinu. Menším plochám v lesoch sa vyhýba. Na druhej strane bola zastihnutá aj na rozľahlejších rúbaniach v rannom štádiu zarastania. Ďalej obsadzuje aj zaplavované a suché lúky, neobrábané trávnaté plochy (úhory), okraje mokradí a letiská. Počas migrácie sa vyskytuje aj v mestách; často ju možno počuť ozývať sa zo striech domov (Demko 2002; Hudec a Šťastný 2005; Karaska a Cichocki 2014). Hniezdne biotopy preplice poľnej v CHVÚ Slanské vrchy sú najmä v predhoriach územia, hlavne v agrocénózach, ale aj v blízkosti obcí, na kúkach a okrajov lesov.

Hniezdnymi biotopmi žltochvosta hôrneho sú staré riedke lesné porasty, intravilány obcí a miest s vysokou stromovou vegetáciou; napr. záhrady, parky, sady a cintoríny (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Preferuje riedke presvetlené lesy, vrátane starých parkov a parkových záhrad, lesných čistín a ich okrajov, s nízkym krovinným a bylinným podrastom. V severnej Európe obýva subarktické horské brezové porasty a borovicové lesy. V strednej a južnej Európe hniezdi v listnatých lesoch, avšak obýva aj prechodné biotopy, akými sú vresoviská, oblasti s roztrúsenými staršími stromami a hlavovými vrúbami pozdĺž potokov a priekop. Ďalej sa vyskytuje aj v otvorenej kopcovitej krajine so starými kamennými múrmi a budovami. V Rusku preferuje všeobecne listnaté a zmiešané lesy, menej borovicové porasty. V severnej Afrike hniezdi v starých dubových porastoch a ihličnatých lesoch. Zimuje v semi-aridných oblastiach, najmä v krovitých stepiach, riedkej suchej stromovej vegetácii, v akáciových porastoch pozdĺž riek a v záhradách (Collar a Christie 2013). Na Slovensku obýva žltochvost hôrny vysokú stromovú zeleň v obciach a mestách, parky, cintoríny, ale aj samoty so solitérmi, kalamitiská s jednotlivými stromami, rôzne staré riedke lesy, ako sú rašeliniskové borové lesy Oravskej kotliny, či staré smrečiny na hornej hranici lesa, hájovne a samoty na lesných čistinách (Karaska a Cichocki 2014). Vo vyšších pohoriach obsadzuje najmä hrebeňové partie pohorí s polámanými a vyschnutými listnatými stromami. Najvyššie hustoty dosahuje v presvetlených porastoch, kde podrast chýba alebo je len minimálny. V nižších polohách takéto podmienky spĺňajú napr. lužné lesy, optimálne so zachovalým vodným režimom, ktorý bráni rastu vysokého podrastu vegetácie (napr. žihľavy), ďalej dubové prírodné lesy bez podrastu (napr. pohorie Trábeč) a rozvolnené borovicové lesy s prímiesou duba alebo agátu v Záhorskej nížine (napr. vojenské priestory) (Kropil 2002). Hniezdne biotopy žltochvosta hôrneho v CHVÚ Slanské vrchy sú staršie rozložené porasty, staré dubiny najmä v predhorí, v hrebeňových partiách v starších bučinách a v intravilánoch niektorých obcí susediacich s lesom.

Hniezdnymi biotopmi muchára sivého sú listnaté a parkové porasty, osobitne ich okraje, aleje, záhrady a sady (SOS/BirdLife 2013). Vo svete obýva všetky typy riedkych lesných porastov alebo zalesnené oblasti s vyvýšenými miestami (konáre), ktoré poskytujú výhľad. Hniezdne biotopy zahŕňajú rôzne typy rozvolnených presvetlených porastov, od starších stromov po mladiny až kroviny. Dobré sa prispôbil aj urbanizovanej krajine, kde obsadzuje záhrady, parky, sady a iné človekom vytvorené prostredie. Obýva listnaté aj ihličnaté porasty, vyskytuje sa tiež v lesných okrajoch, čistinách, spálených porastoch, brehových porastoch pozdĺž potokov, riek a v okolí stojatých vôd. V afrických zimoviskách sa vyskytuje v podobných biotopoch, napr. v opadávacích alebo vždyzelených listnatých lesoch, vrátane porastov miombo, mapane a akáciových saván. Rovnako častý je aj v sekundárnych biotopoch, akými sú zarastajúce pasienky, plantáže, sady, záhrady, parky a trnité kroviny (Taylor 2006). Na Slovensku hniezdi muchár sivý vo všetkých typoch lesov, s preferenciou redších listnatých, prípadne zmiešaných porastov. Obýva aj parkovitou krajinu so starými stromami a s dutinami, napr. brehové porasty a vysokú zeleň v intravilánoch (cintoríny, parky). Vyhýba sa nelesnej krajine a horským polohám nad hornou hranicou lesa. Vzácny je v horských smrečinách (Karaska a Cichocki 2014). Hniezdne biotopy muchára sivého v CHVÚ Slanské vrchy sú vo vyhovujúcich habitatoch po celom území pohoria v lesoch,

fragmentoch, líniových porastoch aj v intraviláoch, výskyt je viazaný na staršie listnaté lesy, sady a pod. Vystupuje až na hlavný hrebeň.

Hniezdnyimi biotopmi krutohlava hnedého sú staré rozvoľnené listnaté lesy a okraje lesných porastov, porasty rozptýlenej stromovitej vegetácie v otvorenej krajine, brehové porasty, poľné lesíky, väčšie sady a háje (Pavlík 2002a). Vo svete obýva biotopy podobného charakteru. Vyskytuje sa od rozvoľnených lesov, čistín, lesov s nízkym podrastom po krovité a opustené pasienky s roztrúsenými stromami. Obýva najmä slnečné a suchšie oblasti, vyhýba sa mokrej vegetácií a vyšším pohoriam. Hniezdi aj v rozvoľnených brehových porastoch, v presvetlenejších častiach hustejších zmiešaných alebo opadavých lesov a v lesných okrajoch. Obýva aj mladiny, aleje, plantáže, sady a väčšie záhrady. Lokálne sa vyskytuje aj v čistých porastoch borovice alebo smrekovca. Mimo obdobia hniezdenia obýva aj rozvoľnené suché lesy, krovité pasienky a záhrady. V južnej Ázii je typický v krovinách, húštinách a v poľnohospodárskej krajine. V južnej Európe prezimuje často v pobrežných mokradiach a v macchiách (Winkler et al. 2015). Na Slovensku hniezdi krutohlav hnedý v otvorenej krajine so skupinami stromov, lesíkmi a alejami, v nie príliš hustých listnatých a zmiešaných lesoch, ojedinele v borovicových a smrekovo-borovicových lesoch. Podmienkou hniezdneho výskytu je dostatok stromových dutín a prítomnosť plôch bez vegetácie alebo s nízkou trávnatou vegetáciou a s dostatkom mravenísk (Pavlík 2002a, Hudec a Šťastný 2005). Hniezdi biotopy krutohlava hnedého v CHVÚ Slanské vrchy sú najmä v predhoriachna okrajoch dospelých listnatých lesov, v lesných fragmentoch, líniovej drevnej vegetácii a v intravilánoch obcí, v sadoch a záhradách so starými stromami. vyššie položené lokality od 350 m. do 950 m. v severnej časti územia.

Hniezdnyimi biotopmi hrdličky poľnej sú oblasti v otvorenej krajine s dostatkom rozptýlenej zelene, napr. vetrolamy, poľné lesíky, ale aj fragmenty lesov, ich okraje a brehové porasty (Krištín 2002c). Vo svete obýva širokú škálu lesných biotopov, stepnú krajinu a polopúšte. Vyhýba sa súvislým lesom. Preferuje lesné okraje, rozvoľnené lesy a vresoviská so skupinkami stromov. Vyhýba sa veterným a vlhkým regiónom. Uprednostňuje suché, slnečné oblasti. Nevyskytuje sa v horách. Napriek tomu, že toleruje ľudskú prítomnosť, hniezda si nestavia v blízkosti miest a obcí. Častá je aj v lesoch s dubom cezmínovým (*Quercus ilex*), korkovým (*Q. suber*), v oblastiach s porastom borievok, v tujových lesoch v poľnohospodárskej krajine, tiež v olivových hájoch a datľových oázach. V zimoviskách v Afrike obýva akáciové savany a savany s porastami rodu *Combretum* (Baptista et al. 2015). Na Slovensku hniezdi v oblastiach so striedajúcimi sa lesíkmi, hájmi, solitérnymi stromami a krami v poliach, lúkach, často v blízkosti vody. Obýva rôznoveké svetlé lesy, najmä ich okraje, poľné lesíky, krovinaté húštiny a opustené záhrady. Potravné biotopy zahŕňajú voľné priestranstvá v bezprostrednom okolí, kde zbiera najmä semená kultúrnych rastlín a burín (Hudec a Šťastný 2005). Hniezdi biotopy hrdličky poľnej v CHVÚ Slanské vrchy sú okraje lesov, lesných fragmentov a línová drevinná vegetácia. Súvislým zapojeným lesným komplexom sa vyhýba.

Hniezdnyimi biotopmi pŕhlviara čiernošedého sú suchšie travinné porasty, často s podielom voľných plôch alebo riedkou vegetáciou a s rozptýlenými krovinami. Ďalej hniezdi aj v rôznych typoch sekundárnych biotopov (ruderalne plochy, strelnice, skládky, tankodromy) (Šťastný a Hudec 2011). Vo svete obýva podobné oblasti v otvorenej krajine. V Európe preferuje otvorenú krajinu s rôznou výškou krovín alebo umelé biotopy, akými sú kamenné múry, ploty a vedenia. Častý je aj v oblastiach so zvlneným terénom a bylinným porastom rôznej výšky (vysokohorské planiny, vresoviská, zatrávené časti pohorí, suché roviny, krovité pasienky, vždyzelené kroviny) (Collar 2005). Podobné biotopy obýva druh aj na Slovensku. Jeho typickým prostredím je trávnatá bezlesá krajina s rozptýlenou drevinnou vegetáciou a s vysokými bylinami. Obvykle sa vyskytuje na suchých teplých, na juh orientovaných stanovištiach; napr. železničné násypy, skládky odpadov, väčšie staveniská s riedkou vegetáciou často s obnaženou pôdou, zaburinené areály poľnohospodárskych družstiev, ruderalizované stanovištia s vysokými bylinami, často býva aj v priekopách pozdĺž ciest, v medzihrádzových priestoroch a nivách riek. Ojedinele sa vyskytuje aj na okrajoch rašelinísk a zamokrených lúkach s vysokými bylinami (Krištín 2002c, Karaska a Cichocki

2014). Hniezdne biotopy príhľaviara čiernohlavého v CHVÚ Slanské vrchy sú v predhoriach, v priekopách popri cestách, na zarastajúcich lúkach s riedkym výskytom krovín.

1.6.2. Stručný popis predmetu ochrany

Predmetom ochrany Chráneného vtáčieho územia Slanské vrchy je zachovanie biotopov druhov vtákov európskeho významu a zabezpečenie ich prežitia a rozmnožovania. Pre Slanské vrchy to sú orol kráľovský (*Aquila heliaca*), výr skalný (*Bubo bubo*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), ďateľ bieločrptý (*Dendrocopos leucotos*), ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), penica jarabá (*Sylvia nisoria*), muchárik malý (*Ficedula parva*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), orol skalný (*Aquila chrysaetos*), lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*), škovránik stromový (*Lullula arborea*), jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*), prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), žltouchvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*), krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*), muchár sivý (*Muscicapa striata*), hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), príhľaviar čiernohlavý (*Saxicola torquata*), chrapkáč poľný (*Crex crex*), žlna sivá (*Picus canus*) a tesár čierny (*Dryocopus martius*).

1.6.3. Hodnotenie stavu predmetu ochrany, stanovenie priorít ochrany

Pri zhodnotení stavu predmetu ochrany sa vychádzalo z hodnotenia priaznivého stavu druhov, ktoré sú predmetmi ochrany v jednotlivých CHVÚ na základe dát z monitoringu z rokov 2010-2012. Pre potreby hodnotenia stavu druhu je potrebné zohľadniť nielen stav populácie, ale aj biotopov a ohrození, preto sa pri hodnotení kritériá populácie, biotopov a ohrození uvádzajú v programe starostlivosti v celom rozsahu. Pre zhodnotenie napĺňania programu starostlivosti bude potrebné merať zmeny stavu druhov tými istými kritériami ako bol hodnotený ich stav v roku 2010-2012. Len takéto meranie stavu zabezpečí porovnateľné vyhodnotenie stavu pri neskoršom hodnotení. Z tohto dôvodu je nižšie uvedená pre každý predmet ochrany celá tabuľka hodnotenia priaznivého stavu v kapitole 1.6.3.1.

Stručné, súhrnné, celkové zhodnotenie stavu predmetov ochrany je uvedené v kapitole 1.6.3.2. a stanovenie cieľových stavov druhov je uvedené v kapitole 1.6.3.3. a osobitných záujmov u dotknutých druhov v kapitole 1.6.3.4.

1.6.3.1. Súčasný stav druhu

1.6.3.1.1. Definovanie priaznivého stavu orla kráľovského (*Aquila heliaca*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

V Slanských vrchoch obýva výlučne južnú časť pohoria, a to od hranice s Maďarskom po horské sedlo Dargov. Mapovania z predošlých rokov uvádzali 5 – 7 hniezdných párov (Kaňuch 2000), 6 hniezdných párov (Fiala 2004) a 4 hniezdne páry (Danko 2010). Z celkového počtu 40 - 50 párov hniezdiacich na Slovensku hniezdia v súčasnosti v Slanských vrchoch už len 3 páry (6 - 8%), čo znamená pokles oproti predošlým mapovaniam o 3 – 4 páry. Nejedná sa však o absolútny úbytok z populácie, pretože v týchto prípadoch išlo len o presuny hniezdiacich párov zo Slanských vrchov na Východoslovenskú rovinu.

Hlavné biotopy výskytu v:

V Slanských vrchoch sa druh vyskytuje v súvislých listnatých lesoch v nadmorskej výške od 100 do 840 m n. m. a v príľahlej otvorenej poľnohospodárskej krajine. Obľubuje svetlé a rozvoľnené lesné porasty. Niekedy sa hniezdiská nachádzajú blízko okrajov súvislých porastov, resp. v ich nezapojených alebo inak presvetlených častiach (okraje rúbanísk, skupiny stromov, solitéry, stromy vyčnievajúce nad mladiny a pod.). Hniezdne porasty tvoria prevažne dreviny buk, dub a borovica, prípadne smrek, pričom na hniezdenie si vyberá podľa možností najvyššie položené miesta v poraste. Dospelé vtáky sú stále a zimujú na hniezdisku alebo v jeho blízkom okolí. Pri vysokej snehovej pokrývke odlietajú južnejšie,

spravidla do Maďarska. Mladé vtáky zimujú ešte južnejšie na Balkáne, v Stredomorí a v posledných rokoch aj v dolnom Rakúsku a Českej republike – dolná Morava (Danko et al. 2002, Mihók in litt.).

Definovanie stavu *Aquila heliaca*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ je 6 a viac obsadených teritórií.	V CHVÚ je 3 – 5 obsadených teritórií.	V CHVÚ je 2 alebo menej obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Populácia sa zvýšila o viac ako 25% na 6 a viac párov v priebehu 10 rokov.	Populácia je stabilná alebo osciluje v rozsahu $\pm 25\%$ (3 - 5 párov) v priebehu 10 rokov.	Populácia sa znížila o viac ako 25% na 2 a menej páry v priebehu 10 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Druh hniezdi na viac ako 50 % rozlohy CHVÚ.	Druh hniezdi na 30 až 50 % rozlohy CHVÚ.	Druh hniezdi na menej ako 30 % rozlohy CHVÚ.
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšil o viac ako 10% na viac ako 50% rozlohy CHVÚ v priebehu 10 rokov.	Areál je stabilný alebo osciluje v rozsahu $\pm 10\%$ (30 - 50 % rozlohy CHVÚ) v priebehu 10 rokov.	Areál sa zmenšil o viac ako 10% na menej ako 30% rozlohy CHVÚ v priebehu 10 rokov.
	1.5. Hniezdna úspešnosť	Hniezdna úspešnosť je viac ako 1,5 vyleteného mláďaťa na hniezdiaci pár.	Hniezdna úspešnosť je 1,0 – 1,5 vyleteného mláďaťa na hniezdiaci pár.	Hniezdna úspešnosť je menej ako 1,0 vyleteného mláďaťa na hniezdiaci pár.
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Staré alebo nenarušené zmiešané porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub, borovica nad 80 r.) sú na ploche viac ako 50% PSL v CHVÚ.	Staré alebo nenarušené zmiešané porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub, borovica nad 80 r.) sú na ploche 30 - 50% PSL v CHVÚ.	Staré alebo nenarušené zmiešané porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub, borovica nad 80 r.) sú na ploche menej ako 30% PSL v CHVÚ.
	2.2. Potravný biotop	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu viac ako 25% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne však obsahujú najviac 25% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu 15 - 25% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne obsahujú 25 - 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu menej ako 15% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne však obsahujú viac ako 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
2.3. Biotopy migrácia, zimovanie, translokácie	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu viac ako 25% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne však obsahujú najviac 25% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu 15 - 25% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne obsahujú 25 - 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).	Plochy PPF v CHVÚ tvoria spolu menej ako 15% TTP, pasienkov, kosných lúk, nízkych poľnohospodárskych porastov (cukrová repa, lucerna) a úhorov, súčasne však obsahujú viac ako 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	V okruhu 300 m od aktívnych hniezd nie sú plánované žiadne ľudské aktivity, ktoré by mohli pôsobiť rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat, na aktívnych hniezdiskách nedochádza k vykrádaniu hniezd ich nepretržitým strážením a/alebo technickými prostriedkami, konštrukcie 22 kV elektrických vedení sú ošetrené zábranami v areáli hniezdného výskytu druhu (najmenej 50% rozlohy CHVÚ).	V okruhu 300 m od aktívnych hniezd sú obmedzené plánované ľudské aktivity pôsobiace rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat, na aktívnych hniezdiskách sa predchádza vykrádaniu hniezd ich pravidelnými kontrolami alebo technickými prostriedkami, konštrukcie 22 kV elektrických vedení sú ošetrené zábranami v areáli hniezdného výskytu druhu (30 – 50% rozlohy CHVÚ).
	3.2. Deštrukcia hniezdných biotopov v domovskom okrsku	Požiadavky druhu na hniezdny biotop sú zapracované do príslušných PSL a dodržiavané v plnom rozsahu v areáli jeho hniezdného výskytu (viac ako 50% rozlohy CHVÚ).	Požiadavky druhu na hniezdny biotop sú rešpektované v príslušných PSL a dodržiavané v areáli jeho hniezdného výskytu (30 - 50% rozlohy CHVÚ).
	3.3. Deštrukcia potravných biotopov	Štruktúra PPF a oševné plány v CHVÚ rešpektujú požiadavky druhu na potravný biotop a obsahujú najviac 25% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).	Štruktúra PPF a oševné plány v CHVÚ zohľadňujú požiadavky druhu na potravný biotop a obsahujú 25 - 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).
			Požiadavky druhu na hniezdny biotop sú zohľadnené v príslušných PSL a dodržiavané v areáli jeho hniezdného výskytu (menej ako 30% rozlohy CHVÚ).
			Štruktúra PPF a oševné plány v CHVÚ nezohľadňujú požiadavky druhu na potravný biotop a obsahujú viac ako 50% vysokých poľnohospodárskych porastov (kukurica, repka a obilniny).

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	1	2	2
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	1	2	2
	1.5. Hniezdna úspešnosť	1	3	3
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	2	4
	2.2. Potravný biotop	3	3	9
	2.3. Biotopy migrácie, translokácie a zimovania	3	2	6
Ohrození	3.1. Priame ohrozenia druhu	2	3	6
	3.2. Hniezdny biotop	1	2	2
	3.3. Potravný biotop	3	2	6
Možný počet bodov				78
Dosiahnuté body				50

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	64 %	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradíme druh orol kráľovský (*Aquila heliaca*) v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerný s hodnotou 64 %.

Súčasný stav je odrazom predovšetkým celkového vývoja populácie, hniezdného výskytu a hospodárenia v lesoch na východnom Slovensku v posledných 10 rokoch. Z historicky najvyššieho počtu 6 hniezdných párov klesla veľkosť miestnej populácie v rámci CHVÚ na súčasné 3 páry v dôsledku presunu 3 párov na nové hniezdiská vo Východoslovenskej rovine. Ako dôvod presunu uvádzame lepšiu a efektívnejšiu dostupnosť potravy, ktorú tvoria menšie a stredne veľké cicavce a vtáky žijúce v okolitej agrárnej krajine.

Napriek tomuto prirodzenému javu majú negatívne dopady na populáciu druhu aj lesohospodárske aktivity, ktorých dôsledkom je znižovanie rozlohy vhodných starých lesných porastov v rámci hniezdného výskytu druhu. Nízka produktivita hniezdenia je taktiež odrazom najmä hospodárskych (viac než iných) aktivít v lesoch a to: priamo (vyrušovanie počas hniezdenia), alebo nepriamo (poškodenie alebo zrušenie hniezd v dôsledku otvorenia porastu ťažbou a následného vplyvu vetra a dažďa).

Kvalita potravných, migračných a zimoviskových biotopov má v tomto CHVÚ menší význam než v iných územiach s výskytom druhu, keďže sa jedná len o malé plochy PPF po obvode lesnatého územia. Druh totiž využíva na lov, migráciu a zimovanie takmer výlučne plochy okolitej poľnohospodárskej krajiny mimo CHVÚ.

1.6.3.1.2 Definovanie priaznivého stavu výra skalného (*Bubo bubo*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy**Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:**

V Slanských vrchoch sa druh vyskytuje po obvode celého pohoria, jeho distribúcia je však nerovnomerná, v závislosti od prítomnosti skalnatých biotopov vhodných na hniezdenie. V centrálnej časti pohoria (hlavný horský hrebeň) a pozdĺž okraja juhovýchodnej časti pohoria druh úplne absentuje. V severnej časti pohoria je hustota zreteľne nižšia a najhustejšie obsadenými oblasťami sú okraje juhozápadnej (od Slanca po Mudrovce) a stredovýchodnej (od Dargova po Juskovu Voľu) časti pohoria. Historické pramene uvádzajú 10 hniezdiacich párov (Hora & Kaňuch 1992), 16 – 20 párov (Fiala 2004) a 18 – 20 párov (Danko 2010), čo tvorí asi 5% slovenskej populácie druhu. Súčasný stav v rámci CHVÚ je podstatne nižší a odhadujeme ho na 8 – 14 párov (Kaňuch unpubl.). Tento pokles je hlavne z dôvodu vymiznutia hniezdných párov z niektorých historických lokalít a nízkej produktivity hniezdenia. Pri dvoch pároch aj kvôli tomu, že obsadené hniezdiská sa nachádzajú mimo CHVÚ (po spresnení hraníc). Potenciál územia je pritom väčší, t.j. existuje viacero lokalít s vhodnými podmienkami a navyše aj bez výrazných negatívnych faktorov. Napriek tomu sú takéto lokality, najmä v severnej a juhovýchodnej časti pohoria z rôznych dôvodov dlhodobo neobsadené (dôvody vid' nižšie). Nie je tiež vylúčené, že následkom zániku vhodných lokalít na známych a ľahko sledovateľných hniezdiskách (prevažne kameňolomy) došlo len k presídleniu týchto párov na prírodné skalnaté lokality.

Hlavné biotopy výskytu: V Slanských vrchoch sú hniezdiskami prevažne skalnaté lokality antropogénneho pôvodu (činné alebo opustené kameňolomy, spolu 79 %) a prírodné skalnaté útvary (otvorené skalné steny a bralá, spolu 14 % lokalít). Mapovania uskutočnené v rokoch 2002 - 2012 preukázali len jedno predpokladané hniezdisko nachádzajúce sa v zatvorených skalnatých svahoch obklopených lesnými porastmi (7 %). Nie je vylúčené, že ďalšie hniezdne páry obývajúce tento typ biotopu unikajú pozornosti. Podmienkou hniezdného výskytu je vždy blízkosť lovného biotopu (otvorená poľnohospodárska krajina). Druh je v CHVÚ stály a dospelé jedince sa zdržujú po celý rok priamo na hniezdisku alebo v jeho blízkom okolí.

Definovanie stavu druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	V CHVÚ je 21 a viac obsadených teritórií.	V CHVÚ je 15 – 20 obsadených teritórií.	V CHVÚ je 14 a menej obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Populácia sa zväčšuje o viac ako 15 % v priebehu 10 rokov.	Populácia je stabilná alebo osciluje ± 15 % v priebehu 10 rokov.	Populácia sa znižuje o viac ako 15 % v priebehu 10 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Hniezdny areál druhu pokrýva viac ako 50 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva 30 až 50 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva menej ako 30 % rozlohy CHVÚ.
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšil o viac ako 25 % na viac ako 50 % rozlohy CHVÚ v priebehu 10 rokov.	Areál je stabilný alebo osciluje v rozsahu ± 25 % (30 – 50 % rozlohy CHVÚ) v priebehu 10 rokov.	Areál sa zmenšil o viac ako 25 % na menej ako 30 % rozlohy CHVÚ) v priebehu 10 rokov.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Nezarastené prírodné alebo antropogénne skalnaté útvary v blízkosti otvorenej krajiny na 21 a viac lokalitách.	Nezarastené prírodné alebo antropogénne skalnaté útvary v blízkosti otvorenej krajiny na 15 – 20 lokalitách.	Nezarastené prírodné alebo antropogénne skalnaté útvary v blízkosti otvorenej krajiny na 14 a menej lokalitách.
	2.2. Potravný biotop	Na území hniezdného areálu druhu obsahuje PPF viac ako 50 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych	Na území hniezdného areálu druhu obsahuje PPF 25 – 50 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych	Na území hniezdného areálu druhu obsahuje PPF menej ako 25 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych
	2.3. Zimoviská	poľnohospodárskych porastov (lucerna) a viac ako 50 % poľnohospodárskych podnikov má zachovanú veľkú živočíšnu výrobu (dobytok a ošípané).	poľnohospodárskych porastov (lucerna) a 25 – 50 % poľnohospodárskych podnikov má zachovanú veľkú živočíšnu výrobu (dobytok a ošípané).	poľnohospodárskych porastov (lucerna) a menej ako 25 % poľnohospodárskych podnikov má zachovanú veľkú živočíšnu výrobu (dobytok a ošípané).
Ohrozenia	3.1. Stupeň vyrušovania na hniezdiskách	Vyrušovanie dospelých vtákov na hniezdisku v čase hniezdenia sa nevyskytuje alebo je zanedbateľné (nezistené ľudské aktivity – bez ťažby kameňa, turistických chodníkov, ohnísk, odpadkov a bez návštevnosti).	Vyrušovanie dospelých vtákov na hniezdisku v čase hniezdenia je zriedkavé, krátkodobé a bez nárastu intenzity (extenzívny zber kameňa, málo znateľné chodníky, ojedinelé odpadky a ohníská, malá návštevnosť).	Vyrušovanie dospelých vtákov na hniezdisku v čase hniezdenia je časté, dlhodobé a má vzrastajúcu intenzitu (dobývacia ťažba kameňa, frekventované chodníky, časté ohníská a odpadky, vysoká návštevnosť).
	3.2. stupeň ohrozenia hniezdného biotopu	Povrchové dobývacie priestory rešpektujú v plnom rozsahu požiadavky druhu na hniezdny biotop a sú striktné dodržiavané, prírodné procesy a sukcesia (náletové dreviny, zosuvy pôdy) spôsobujú zmeny hniezdných podmienok v menej ako 25 % opustených kameňolomov a skalných lokalít.	Povrchové dobývacie priestory zohľadňujú požiadavky druhu na hniezdny biotop a sú spravidla dodržiavané, prírodné procesy a sukcesia (náletové dreviny, zosuvy pôdy) spôsobujú zmeny hniezdných podmienok v 25 – 50 % opustených kameňolomov a skalných lokalít.	Povrchové dobývacie priestory nezohľadňujú požiadavky druhu na hniezdny biotop a/alebo nie sú riadne dodržiavané, prírodné procesy a sukcesia (náletové dreviny, zosuvy pôdy) spôsobujú zmeny hniezdných podmienok vo viac ako 50 % opustených kameňolomov a skalných lokalít.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
3.3. Stupeň ohrozenia potravného biotopu	Štruktúra PPF na území hniezdného areálu druhu rešpektuje jeho požiadavky na potravný biotop (viac ako 50 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych poľnohospodárskych porastov) a veľká živočíšna výroba (dobytok a ošípané) je udržaná vo viac ako 50 % poľnohospodárskych podnikov.	Štruktúra PPF na území hniezdného areálu druhu zohľadňuje jeho požiadavky na potravný biotop (25 – 50 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych poľnohospodárskych porastov) a veľká živočíšna výroba (dobytok a ošípané) je udržaná v 25 – 50 % poľnohospodárskych podnikov.	Štruktúra PPF na území hniezdného areálu druhu nezohľadňuje jeho požiadavky na potravný biotop (menej ako 25 % TTP, pasienkov, lúk, úhorov a nízkych poľnohospodárskych porastov) a veľká živočíšna výroba (dobytok a ošípané) je udržaná v menej ako 25 % poľnohospodárskych podnikov.
3.4. Stupeň ohrozenia nadzemnou sieťou vedení	Stĺpy 22 kV elektrických vedení v okruhu 1 km od viac ako 75 % aktívnych a bývalých hniezdísk sú zabezpečené zábranami.	Stĺpy 22 kV elektrických vedení v okruhu 1 km od 50 – 75 % aktívnych a bývalých hniezdísk sú zabezpečené zábranami.	Stĺpy 22 kV elektrických vedení v okruhu 1 km od menej ako 50 % aktívnych a bývalých hniezdísk sú zabezpečené zábranami.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Veľkosť areálu	1	3	3
	1.4. Areálový trend	1	2	2
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3. Biotopy zimovania	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Vyrušovanie na hniezdiskách	1	3	3
	3.2. Ohrozenia hniezdného biotopu	1	3	3
	3.3. Ohrozenia potravného biotopu	2	2	4
	3.4. Ohrozenia nadzemnou sieťou vedení	3	3	9
Možný počet bodov				84
Dosiahnuté body				42

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 50 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		50 %

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaraďujeme druh výr skalný (*Bubo bubo*) v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C – nepriaznivý s hodnotou 50 %.

Súčasný výsledný stav druhu v CHVÚ je odrazom pôsobenia viacerých všeobecne známych aj špecifických antropogénnych faktorov. Jednoznačným indikátorom tohto nepriaznivého stavu je celkový úbytok hniezdnej populácie z historicky dokumentovaných 18 resp. 20 na aktuálnych 8 až 14 hniezdných párov. Následne aj zmenšenie hniezdného výskytu druhu z pôvodných 50 % na menej ako 30 % rozlohy CHVÚ.

Pri analýze dôvodov tohto poklesu vychádzame najmä z faktu, že až 79 % známych hniezdísk je viazaných na aktívne alebo opustené kameňolomy. Tieto lokality sú v súčasnosti vystavené silnému, nekontrolovanému a multiplikačnému pôsobeniu rôznych ľudských aktivít. Ich dôsledkom je najmä deštrukcia pôvodných hniezdísk a zánik vhodných hniezdných miest (dobývací alebo extenzívna ťažba kameňa, absencia kontroly a usmerňovania ťažby zo strany orgánov a organizácií ochrany prírody, samovoľná alebo zámerná deštrukcia skalnatých stien a pod.). Ohrozenie hniezda v aktívnych kameňolomoch je menšie vtedy, ak sa hniezdo nachádza v staršej a zvetranej časti lomu, v ktorej sa dobývací ťažba nevykonáva. Ďalšími príčinami úbytku populácie druhu, ktoré sa týkajú opustených kameňolomov, je ich zarastanie náletovými drevinami, nelegálne ukladanie komunálneho odpadu v nich, svojvoľný zber kameňa aj dreva a tým celková degradácia hniezdného biotopu. Keďže mnohé z takýchto lokalít sa navyše nachádzajú v blízkosti intravilánov obcí, sú hniezda spravidla ľahko prístupné a môže tak dochádzať k priamemu vyrušovaniu. Významným ohrozením je aj časté vyrušovanie a následné zničenie hniezda ľuďmi alebo predátormi (túlavé psy).

Pri podstatne menšej skupine hniezdísk viazanej na prírodné skalnaté útvary (14 %) je hlavným problémom častá návštevnosť turistami, keďže spravidla sú aj veľmi atraktívnymi miestami z pohľadu rekreačných aktivít. Podľa dispozície a prístupnosti môže byť hrozbou na takýchto lokalitách aj pôsobenie predátorov (líška a orol skalný).

Samostatnú pozornosť je potrebné venovať aj kvalite potravných biotopov, kde popri štruktúre PPF (vzrastajúca rozloha vysokých plodín, zarastanie trávnatých plôch náletovými drevinami) je vážnou príčinou poklesu populácie druhu útlm až zánik tzv. „veľkej živočíšnej výroby“ (dobytok a ošípané), ktoré boli pre druh v minulosti bohatým zdrojom ľahko dostupnej potravy (potkany). Vzhľadom na to, že druh sa na hniezdisku zdržuje celoročne a potravné biotopy v hniezdnom aj zimnom období sú rovnaké, vplyv dostatku vhodnej a tradičnej potravy má pri hodnotení rizík pre druh o to väčšiu váhu.

V budúcich 10 rokoch predpokladáme ďalší úbytok populácie druhu v CHVÚ, preto je nutné akútne zavedenie účinných legislatívnych, manažmentových aj vzdelávacích opatrení (viď nižšie) zameraných na prevenciu aj aktívnu ochranu druhu a jeho hniezdných aj potravných biotopov. Vzhľadom na rozmanitosť a kombináciu ohrození na konkrétnych hniezdiskách sa javí ako nevyhnutné spracovanie samostatných akčných plánov pre jednotlivé hniezdiská a ich implementácia špecialistami alebo zaškolenými dobrovoľníkmi.

1.6.3.1.3. Definovanie priaznivého stavu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy**Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:**

V Slanských vrchoch sa ako hniezdič vyskytuje v celom pohorí v nadmorskej výške od 100 do 500 m n. m. Početnosť druhu bola v posledných rokoch odhadovaná na 20 – 25 hniezdiacich párov (Kaňuch 2000), resp. 23 – 33 párov (Fiala 2004) a opäť 20 – 25 párov (Danko 2010), čo predstavuje asi 6 – 8 % jeho slovenskej populácie. Súčasný stav odhadujeme na 15 – 25 párov (Kaňuch a Mihók unpubl.). Mapovaniu a monitoringu druhu sa v CHVÚ dlhodobo nevenuje žiadny špecialista. Mapovania v rámci budovania databázy ŠOP pokrývali vždy len určitú časť CHVÚ, takže dostupné údaje nie sú úplné. Odhady vychádzajúce z čiastkových údajov alebo z viacerých rokov preto považujeme za mierne nadhodnotené.

Hlavné biotopy výskytu: V Slanských vrchoch sa druh vyskytuje v súvislých listnatých lesoch všetkých typov v nadmorskej výške od 100 do 500 m n. m., zvlášť v blízkosti malých lesných vodných tokov. Obľubuje hlboké a tiché časti lesov (napr. závery dolín alebo laterálne úzke vetvy väčších dolín) s výskytom starých drevín alebo enklávy starých lesných porastov s vhodným tvarom koruny pre umiestnenie hniezda. V minulosti bolo v Slanských vrchoch zaznamenané aj zahniezdenie na skale (Danko 2010). Jednalo sa skôr o ojedinelý prípad, takže pravidlom zostáva hniezdenie na stromoch. Hniezdne porasty tvoria prevažne buk a dub, pričom rozhodujúcim faktorom pre výber hniezdiska je výskyt vhodných stromov (dreviny s takmer vodorovnými mohutnými bočnými vetvami alebo rozložitými rázsochami). Druh je prísne sťahovavý, dospelé aj mladé vtáky zimujú v subsaharskej Afrike.

Definovanie stavu: *Ciconia nigra*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Populácia má viac ako 30 obsadených teritórií.	Populácia má 20 – 30 obsadených teritórií.	Populácia má menej ako 20 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Populácia sa zväčšuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.	Populácia je stabilná alebo osciluje $\pm 20\%$ v priebehu 10 rokov.	Populácia sa znižuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Hniezdny areál druhu pokrýva viac ako 50 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva 30 až 50 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva menej ako 30 % rozlohy CHVÚ.
	1.4. Areálový trend	Hniezdny areál sa zväčšuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.	Hniezdny areál druhu je stabilný alebo osciluje $\pm 20\%$ v priebehu 10 rokov.	Hniezdny areál druhu sa znižuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.
	2.1. Hniezdny biotop	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) sa vyskytujú rovnomerne v LPF na viac ako 50 % CHVÚ.	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) sa vyskytujú rovnomerne alebo ostrovčekovito v LPF na 30 – 50 % CHVÚ.	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) sa vyskytujú rovnomerne alebo ostrovčekovito v LPF na menej ako 30 % CHVÚ.
	2.2. Potravný biotop	Sezónne nevysychajúce vodné toky, vodné plochy a mokrade bez	Sezónne vysychajúce vodné toky, vodné plochy a mokrade bez	Sezónne vysychajúce vodné toky, vodné plochy a mokrade znečistené

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
2.3. Biotopy dôležité počas migrácie a translokácie	komunálneho znečistenia.	komunálneho znečistenia.	komunálnym odpadom.	
ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (vyrušovanie)	V okruhu 300 m od aktívnych a obsadených hniezd sú vylúčené akékoľvek lesohospodárske a iné aktivity, ktoré môžu pôsobiť rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat.	V okruhu 300 m od aktívnych a obsadených hniezd sa vykonávajú lesohospodárske a iné aktivity, ktoré môžu pôsobiť rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat.	
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Požiadavky druhu na hniezdny biotop sú zapracované do príslušných PSL a dodržiavané v plnom rozsahu na viac ako 50 % rozlohy CHVÚ.	Požiadavky druhu na hniezdny biotop sú rešpektované v príslušných PSL a dodržiavané na 30 – 50 % rozlohy CHVÚ.	
	3.3. Stupeň ohrozenia potravného biotopu	Vodné toky, vodné plochy a mokrade sezónne nevysychajú, nie sú znečistené komunálnym odpadom a nedochádza k	Vodné toky, vodné plochy a mokrade sezónne vysychajú, nie sú znečistené komunálnym odpadom a nedochádza k	Vodné toky, vodné plochy a mokrade sezónne vysychajú, sú znečistené komunálnym odpadom a dochádza k
	3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu	ich degradácii ľudskými aktivitami na menej ako 30 % rozlohy CHVÚ.	ich degradácii ľudskými aktivitami na 30 – 50 % rozlohy CHVÚ.	ich degradácii ľudskými aktivitami na viac ako 50 % rozlohy CHVÚ.

Hodnotiaca tabuľka:

	Kritérium	Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	2	4
	1.2. Populačný trend	1	3	3
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	2	3	6
	2.3. Migračný a translokačný biotop	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Ohrozenia druhu	2	3	6
	3.2. Ohrozenia hniezdneho biotopu	1	3	3
	3.3. Ohrozenia potravného biotopu	2	3	6
	3.4. Ohrozenia migračného biotopu	2	1	2
Možný počet bodov				78
Dosiahnuté body				43

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 55 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	55%	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaraďujeme druh bocian čierny (*Ciconia nigra*) v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B

Súčasný stav druhu v CHVÚ je má blízko k nepriaznivému stavu. Z počtov uvádzaných v roku 2004 (23 – 33 párov) klesla veľkosť miestnej populácie v rámci CHVÚ na 15 – 25 párov. Tento stav je sčasti prejavom celkového vývoja populácie druhu a areálu jeho hniezdného výskytu na Slovensku. Stanovenie početnosti je ovplyvnené aj úrovňou poznania druhu v CHVÚ. Uvedená veľkosť populácie nevyjadruje presné počty fyzicky nájdených obsadených hniezd, ale z väčšej časti skôr odhady počtov predpokladaných hniezdísk podľa výskytu dospelých jedincov. Údaje sú vzťahované k hniezdnym biotopom, na sezónne loviská a podľa pohybu rodín s vyletenými mláďatami. Pri zmene hniezdiska jedného páru môže dôjsť k presunu na novú lokalitu vzdialenú aj niekoľko kilometrov, takže odhady početnosti vychádzajúce z údajov o hniezdení z viacerých rokov môžu byť mierne nadhodnotené.

Najväčšími dôvodmi úbytku populácie a opustenia hniezdísk sú však lesohospodárske aktivity v lesoch na východnom Slovensku v posledných 20 rokoch. Dôsledkom najmä holorubnej ťažby dreva je znižovanie rozlohy starých lesných porastov, fragmentácia porastov a zmena ich vekovej aj druhovej štruktúry v rámci areálu hniezdného výskytu druhu. Jedná sa pritom o dlhodobé zásahy, keďže lokality s raz vyťaženým starým lesným porastom ako potenciálne hniezdiská druhu sú definitívne zaniknuté.

Okrem ťažby však majú na hniezdenie druhu negatívny vplyv aj výchovné praktiky orientované prioritne na produkciu drevnej hmoty s čo najvyššou trhovou hodnotou. Výsledkom sú takmer monokultúrne bukové porasty tvorené štíhlymi stromami s úzkymi a málo rozvetvenými korunami, ktoré sú pre hniezdenie druhu nevhodné. Hospodárske aktivity, popri samotnej deštrukcii hniezdných biotopov, pôsobia tiež ako hlavný rušivý faktor a môžu byť príčinou zanechania hniezda dospelými vtákmi.

Kvalita potravných a migračných biotopov má v tomto CHVÚ tiež veľký význam, keďže sa jedná o územie s hustou sieťou horských a podhorských tokov s rôznym stupňom zarybnenia a čistoty vôd aj ich okolia. Ich kvalita sa však sústavne zhoršuje v dôsledku lesohospodárskej činnosti. Približovanie dreva korytami potokov, ako aj splavovanie pôdy do vodných tokov po ťažbe v daždivom období spôsobujú ich nadmerné zakalenie, t.j. zníženie priehľadnosti vody, čo znemožňuje bocianom lov rýb ako ich hlavnej potravy. V oblastiach, kde sa vykonala holorubná ťažba, dochádza počas prudkých dažďov tiež k rýchlemu odtoku vody po tvrdom andezitovom podklade s plytkou vrstvou pôdy a hrabanky. Vzniká tak prívalová vlna, ktorá splaví tiež veľkú časť rybej osádky z podhorských tokov do riek na Východoslovenskej rovine a v Košickej kotline.

Hniezdeniu druhu je možné sčasti pomôcť spevňovaním prírodných hniezd poškodených vetrom a dažďom, ako aj inštaláciou umelých hniezdných podložiek na vhodné košaté stromy. Napriek tomu, na rozdiel od niektorých iných ohrozených vtáčích druhov (dravce a sovy), je v prípade bociana čierneho druhová ochrana realizovaná prevažne dobrovoľníkmi takmer neúčinná. Rozhodujúcim faktorom pre zastavenie poklesu populácie druhu v CHVÚ musí byť pôsobenie štátnych orgánov a organizácií ochrany prírody (MŽP, SIŽP, ŠOP, OÚ - odbory ŽP), ktoré by mali zabezpečiť zmeny príslušnej legislatívy, zapracovanie účinných opatrení do PSL a dôslednú kontrolu ich implementácie.

1.6.3.1.4. Definovanie priaznivého stavu orla kriklavého (*Aquila pomarina*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie druhu v CHVÚ Slanské vrchy:

V CHVÚ Slanské vrchy orol kriklavý obýva sopečné pohorie v nadmorskej výške 230-900 m. Prevažne hornaté zalesnené územie je v predhorí doplnené poľnohospodárskou pôdou, tj. ornou pôdou, lúkami a pasienkami. V malej miere sú v území zastúpené aj horské lúky. Početnosť hniezdnej populácie orla kriklavého sa odhaduje na 32–38 párov.

Orol kriklavý je sťahovavým druhom, páry prilietajú na hniezdiská v CHVÚ prevažne v prvej dekáde apríla a na zimoviská v strednej a južnej Afrike odlietajú hlavne v druhej polovici septembra.

Hlavné biotopy výskytu:

Hniezdny biotop

Hniezdnym biotopom sú najmä bukové lesy, ale aj dubovo–bukové lesy a dubiny. Hniezdenie orlov kriklavých v CHVÚ Slanské vrchy je sústredené v okrajových častiach pohoria susediacich s poľnohospodársky využívanými plochami (orná pôda, trvalé trávne porasty). Hrebeňovým oblastiam sa orol kriklavý vyhýba. Dôležitým predpokladom pre hniezdenie je prítomnosť starších lesných porastov vo veku nad 80 rokov s vhodnou vertikálnou porastovou štruktúrou, umožňujúcou formovanie hlbokých korún a prirodzeným drevinovým zložením, ktoré orlom poskytujú vhodné možnosti na stavbu hniezd prípadne ponúkajú hniezda, postavené inými druhmi (napr. *Buteo buteo*, *Accipiter gentilis*, *Pernis apivorus*, *Ciconia nigra*). V lesných porastoch majú veľký význam staršie stromy tzv. „výstavky“, ktoré sa ponechávajú na rubnej ploche po ťažbe pri obnove lesných porastov. Keď novo založený mladý porast v okolí dorastie svojou výškou takto ponechané „výstavky“, tieto neskôr poskytujú orlom ďalšie možnosti na stavbu hniezda. Hniezda sú umiestnené najčastejšie na dube a buku. Pri obnove lesných porastov, ktoré tvoria hniezdny biotop v CHVÚ, sa uplatňuje najmä podrastový hospodársky spôsob (jeho veľkoplošná a maloplošná forma), ale aj holorubný hospodársky spôsob. Negatívny vplyv lesohospodárskej činnosti, v podobe uplatňovania uvedených hospodárskych spôsobov na stav hniezdného biotopu, sa výrazne prejavuje v niektorých častiach CHVÚ, typickým príkladom je takmer úplne odlesnený Oblík (932 m n.m.).

Potravný biotop

Potravný biotop hniezdiacich párov orla kriklavého v CHVÚ je situovaný v predhorí samotného chráneného územia, ale predovšetkým v poľnohospodárskej krajine zasahujúcej do Východoslovenskej pahorkatiny, Beskydského predhoria a Košickej kotliny, teda do územia mimo CHVÚ, rozprestierajúceho sa okolo Slanských vrchov. V CHVÚ tvoria potravné biotopy mozaikovitá poľnohospodárska krajina (10%), lúky a pasienky (7%) a orná pôda (5%).

Veľký význam v potravných teritóriách má nelesná drevinová vegetácia (napr. solitérne stromy, línie stromov, stromoradia pozdĺž ciest, kroviny), ktorú orly s obľubou využívajú na sledovanie koristi alebo ako miesta na odpočinok. Pasienky v predhorí sa využívajú najmä na chov hovädzieho dobytku.

V potravných teritóriách párov sú nachádzajú konštrukcie najmä 22 kV elektrických vedení, ktorých je cca 30% z ich celkovej dĺžky v CHVÚ v súčasnosti už ošetrených chráničkami.

Definovanie stavu *Aquila pomarina*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	Viac ako 45 hniezdných párov	35-45 hniezdných párov	Menej ako 35 hniezdných párov
	1.2. Populačný trend	Populácia rastúca o viac ako 20% za obdobie 5 rokov	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná alebo osciluje $\pm 20\%$	Populácia je za obdobie 5 rokov klesajúca o viac ako 20%

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
1.3. Areálový trend	Druh obýva 75-100% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva 50-75% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov	Druh obýva menej ako 50% vhodných biotopov v CHVÚ za obdobie 5 rokov
1.4. Medzidruhová interakcia	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je menej ako 0,4 párov/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je 0,4–0,6 párov/100 km ²	Denzita <i>Aquila chrysaetos</i> v CHVÚ je viac ako 0,6 párov/100 km ²
1.5. Produktivita populácie	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je väčšia ako 0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je 0,6-0,8 juv/hniezdiaci pár/rok	Priemerná hniezdna úspešnosť za obdobie 5 rokov je menšia ako 0,6 juv/hniezdiaci pár/rok
1.6. Celistvosť hniezdného a potravného biotopu	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u viac ako 90% hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u 80-90% hniezdnej populácie	Potravné teritória párov sa nachádzajú v CHVÚ u menej ako 80% hniezdnej populácie
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche viac ako 70% výmery LPF v CHVÚ	Podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne nenarušených holinami po ťažbách je na ploche menej ako 40% výmery LPF v CHVÚ
	2.2. Potravný biotop	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70% výmery PPF v CHVÚ	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je menej ako 40% výmery PPF v CHVÚ
	2.3. Biotopy dôležité počas migrácie	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je viac ako 70% výmery PPF v CHVÚ	Podiel vhodných plôch (trvalých trávnych porastov, zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami) a nelesnej drevinovej vegetácie je menej ako 40% výmery PPF v CHVÚ

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Ohrozenia	3.1. Stupeň nepriameho ohrozenia populácie druhu	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdneho stromu nedošlo počas hniezdneho obdobia k vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je viac ako 80%.	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdneho stromu došlo počas hniezdneho obdobia ojedinele k vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je 50-80%.	Za obdobie 5 rokov v okruhu s polomerom minimálne 300 m od hniezdneho stromu dochádza počas hniezdneho obdobia pravidelne k vyrušovaniu lesohospodárskou činnosťou a/alebo výkonom práva poľovníctva. Podiel hniezdnej populácie zabezpečenej vyhlásením ochranných zón okolo hniezd je menej ako 50%.
	3.2. Stupeň priameho ohrozenia populácie druhu	Za obdobie 5 rokov nedošlo k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelly a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách nedošlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 70-100% výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov došlo ojedinele k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelly a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách ojedinele došlo k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche 40-70% výmery CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov dochádza pravidelne k úhynom následkom nelegálnej (napr. odstrelly a otravy) a/alebo inej činnosti. A/alebo v potravných teritóriách pravidelne dochádza k úhynom živočíchov v dôsledku nevhodného používania chemických prípravkov na ochranu poľnohospodárskych rastlín. A/alebo konštrukcie elektrických vedení sú ošetrené zábranami a výstražnými prvkami na vodičoch na ploche menej ako 40% výmery CHVÚ.
	3.3. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami ostal nezmenený alebo sa zvýšil o menej ako 10% ich výmery.	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o 10-20% ich výmery.	Za obdobie 5 rokov podiel lesných porastov nad 80 rokov plošne narušených ťažbami sa zvýšil o viac ako 20% ich výmery.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
3.4. Stupeň ohrozenia potravného a migračného biotopu	Za obdobie 5 rokov nebolo v CHVÚ zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky), zamokrených plôch, zatravnenej ornej pôdy, ornej pôdy s viacročnými krmovinami. Podiel ornej pôdy s nevhodnými kultúrami (napr. kukurica, slnečnica, repka) je menej ako 10% z celkovej výmery ornej pôdy v CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov bolo v CHVÚ na ploche menej ako 5% z výmery PPF zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky) a/alebo zamokrených plôch a/alebo zatravnenej ornej pôdy a/alebo ornej pôdy s viacročnými krmovinami. A/alebo podiel ornej pôdy s nevhodnými kultúrami (napr. kukurica, slnečnica, repka) je 10-20% z celkovej výmery ornej pôdy v CHVÚ.	Za obdobie 5 rokov bolo v CHVÚ na ploche viac ako 5% z výmery PPF zaznamenané zníženie výmery trvalých trávnych porastov (lúky, pasienky) a/alebo zamokrených plôch a/alebo zatravnenej ornej pôdy a/alebo ornej pôdy s viacročnými krmovinami. A/alebo podiel ornej pôdy s nevhodnými kultúrami (napr. kukurica, slnečnica, repka) je viac ako 20% z celkovej výmery ornej pôdy v CHVÚ.

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Areálový trend	3	1	3
	1.4. Medzidruhová interakcia	1	2	2
	1.5. Produktivita populácie	1	3	3
	1.6. Celistvosť hniezdneho a potravného biotopu	1	3	3
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	3	3	9
	2.3. Migračný biotop	3	1	3
Ohrozenia	3.1. Nepriame ohrozenie populácie druhu	1	3	3
	3.2. Priame ohrozenia populácie druhu	2	3	6
	3.3. Ohrozenie hniezdneho biotopu	1	3	3
	3.4. Ohrozenie potravného a migračného biotopu	1	2	2
Možný počet bodov				96
Dosiahnuté body				53

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 55 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
55%		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaradujeme druh orol krikľavý (*Aquila pomarina*) v celkovom hodnotení do priemerného stavu B s hodnotou 55 %.

Areálový trend je síce stabilný v „uzavretom“ pohorí CHVÚ Slanské vrchy, avšak časté prípady poškodenia a zničenia hniezdneho biotopu spôsobujú opakujúce sa presuny párov a zvýšený počet neúspešných hniezdení bez produkcie potomstva a zároveň stúpajúci počet nehniezdiacich párov z dôvodu zničenia dlhodobou používaných hniezdísk. Negatívny zásah do hniezdných teritórií párov v podobe intenzívnej ťažby v okolí hniezd bol opakovane zaznamenaný na mnohých lokalitách v CHVÚ.

Kritéria stavu potravných a migračných biotopov zatiaľ vykazujú dobré hodnoty, ktoré je potrebné v ďalšom období udržiavať, s čím súvisí vyvíjať aktivity na podporu extenzívneho chovu hovädzieho dobytku, správne obhospodarovanie kosných lúk a dokončiť ošetrovanie stĺpov 22 kV elektrických vedení v celom CHVÚ.

Zásadným nedostatkom je skutočnosť, že potravné biotopy tvoria len cca 25% z celkovej výmery CHVÚ a nezohľadňujú požiadavky jednotlivých párov hniezdiacich vo vnútri CHVÚ na potravné zdroje. Až približne 50% párov z celkovej počtu 35 párov v CHVÚ má situované svoje loviská mimo CHVÚ (vo Východoslovenskej pahorkatine, Beskydskom predhorí a Košickej kotline), čím nastáva dôležitý problém v legislatívnom zabezpečení vhodných manažmentových opatrení v potravných biotopoch, ktoré je možné navrhnúť a následne uplatňovať v územiach Natura 2000. Z hrozieb pre potravné a migračné biotopy zvlášť veľkú pozornosť je potrebné upriamiť premene trvalých trávnych porastov na iný druh pozemku, opusteniu poľnohospodárskej pôdy, výrubu nelesnej drevinovej vegetácie, spaľovaniu pokosenej biomasy po kosbe lúk, vypaľovaniu strnísk po žatve poľnohospodárskych plodín a veľkoplošnému pestovaniu nevhodných poľnohospodárskych plodín prevažne na energetické účely. I napriek dosiahnutej celkovej hodnote priemerného priaznivého stavu populácie orla krikľavého je potrebné poznamenať, že táto hodnota sa nachádza na jeho dolnej hranici a že stav hniezdných biotopov orla krikľavého na niektorých vybraných lokalitách, ktorý je zapríčinený intenzívnou a nevhodnou lesohospodárskou činnosťou, je znepokojujúci. Pri takomto pokračujúcom trende môžeme v najbližších rokoch očakávať, že súčasný stav populácie orla krikľavého sa bude posúvať smerom k nepriaznivému stavu. Je nevyhnutné vziať na vedomie skutočnosť, že populácia orla krikľavého, ako vrcholového predátora a dlhovekého živočícha reaguje na negatívne zmeny prebiehajúce v jeho prostredí s určitým časovým oneskorením trvajúcim aj niekoľko rokov, preto v súčasnosti nadmieru intenzívna lesohospodárska činnosť na niektorých hniezdných lokalitách orla krikľavého, vrátane uplatňovania nevhodných hospodárskych spôsobov, je varovným signálom pre populáciu, ktorý treba začať zodpovedne riešiť už teraz.

1.6.3.1.5. Definovanie priaznivého stavu včelára lesného (*Pernis apivorus*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Rozšírenie a početnosť: Je rozšírený pomerne na celom území CHVÚ, hlavne v nižších a stredných polohách s vhodnou vekovou štruktúrou lesných porastov. V masíve Miliča a Bogoty sú predpokladané hniezdiská v nadmorských výškach od 300 do 500 m n. m. Výnimočne do 750 m pri obci Slanská Huta. Hniezdnym biotopom sú staršie súvislé listnaté lesy (dubové, bukové) nadväzujúce na lúky a pasienky s dostatkom blanokrídleho hmyzu. V menšej miere sú to aj lesy zmiešané s borovicou lesnou. V juhovýchodnej časti CHVU v masíve Miliča a Bogoty hniezdi 16 párov (Danko 2010). Početnosť populácie sa odhaduje na 60 až 80 párov.

Definovanie stavu *Pernis apivorus*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	Populácia má viac ako 70 párov	Populácia má 40 – 70 párov	Populácia má pod 40 párov
	1.2. Lokálna populačná hustota	Hustota v území je nad 10 párov/100 km ²	Hustota v území je 6 – 10 párov/100 km ²	Hustota v území je pod 6 párov/100 km ²
	1.3. Populačný trend	Populácia za obdobie 5 rokov narástla o 5 %	Populácia za obdobie 5 rokov sa znižuje do 10 %	Populácia klesá za obdobie 5 rokov o vyše 10 %.
	1.3. Areálový trend	Za obdobie 5 rokov . rozloha urbanizovaných plôch v CHVÚ nestúpila o viac ako 5 % z ich rozlohy	Úbytok výmery vhodných biotopov za obdobie 5 rokov je menší ako 10 %.	Úbytok výmery vhodných biotopov za obdobie 5 rokov je väčší ako 10 %.
Biotop	2.1. Hniezdný biotop	Rozsiahle plochy listnatých alebo zmiešaných lesov s dostatočným zastúpením starých porastov (>80 rokov) na viac ako 70 % rozlohy všetkých lesných porastov.	Lesné porasty čiastočne fragmentované veľkoplôšnými holorubmi. Listnaté alebo zmiešané lesy s menším zastúpením starých porastov nad 80 rokov. Na 50 – 70 % plochy všetkých lesných porastov.	Silne fragmentované plochy listnatých alebo zmiešaných lesov holorubnou ťažbou. Mladé lesné porasty s nedostatkom starých stromov nad 80 rokov. Staré porasty na menej ako 50 % plochy všetkých lesných porastov
	2.2. Potravný biotop	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na viac ako 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na 50 – 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na menej ako 50 % rozlohy vhodných biotopov.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Ohrozenia	2.3. Migračný biotop	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na viac ako 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na 50 – 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom rozptýlenej zelene sú na menej ako 50 % rozlohy vhodných biotopov.
	3.1. Vyrušovanie na hniezdiskách	Významná časť starých lesných porastov je bez zásahu. Sporadické vyrušovanie lesnými prácami na ploche menšej ako 20 %.	Sporadické vyrušovanie lesnými prácami na 20 – 50 % plôch so starými porastami nad 80 rokov.	Intenzívna a pravidelná lesnícka činnosť vo väčšine porastov nad 80 rokov v hniezdnom období
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdísk	Významná časť starých porastov je bez zásahu. Veľkoplošné odlesňovanie na menej ako 20 % plochy.	Staré porasty nad 80 rokov dotknuté veľkoplošným odlesňovaním na 20 – 50 % plochy.	Staré porasty nad 80 rokov dotknuté veľkoplošným odlesňovaním na viac ako 50 % plochy.
	3.3. Stupeň ohrozenia lovísk	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a rekultivácie narušujú menej ako 10 % vhodných biotopov.	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a rekultivácie narušujú menej ako 20 % vhodných biotopov.	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a rekultivácie narušujú viac ako 20 % vhodných biotopov.
	3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a rekultivácie narušujú menej ako 10 % vhodných biotopov.	Zanedbateľné negatívne vplyvy (do 30 % plochy územia) – intenzívna sukcesia, zarastanie trávnatých plôch krovínami, vznik veľkoplošných brezovo – topoľových lesíkov.	Negatívne vplyvy (nad 30 % plochy územia) – intenzívna sukcesia, zarastanie trávnatých plôch krovínami, vznik veľkoplošných brezovo – topoľových lesíkov.

Vyhodnotenie súčasného stavu (body):

	Kritérium	Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Lokálna poulačná hustota	2	3	6
	1.3. Populačný trend	3	3	9
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	2	4
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3 Migračný biotop	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Vyrušovanie na hniezdiskách	3	2	6
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdísk	2	2	4
	3.3. Stupeň ohrozenia lovísk	2	2	4

Kritérium	Stav	Váha parametra	Počet bodov
3.4. Stupeň ohrozenia migračného biotopu	3	1	3
Možný počet bodov			69
Dosiahnuté body			52

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 75 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	75%	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradujeme druh včelár lesný (*Pernis apivorus*) v celkovom hodnotení do priemerného stavu B s hodnotou 75 %. Populácia včelára lesného (*Pernis apivorus*) v CHVÚ Slanské vrchy je stabilná a v hodnotení priaznivého stavu priemerná (B). Na dosiahnutie dobrého priaznivého stavu je potrebné vhodnými manažmentovými opatreniami udržať alebo zväčšiť rozlohu starých lesných porastov nad 80 rokov, obmedziť vyrušovanie na hniezdiskách. Tak isto udržať súčasnú rozlohu extenzívne využívaných trvalých trávnatých porastov, kde sa nachádza dostatok blanokřídeľného hmyzu ako hlavný zdroj potravy uvedeného druhu.

1.6.3.1.6. Definovanie priaznivého stavu d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Základná charakteristika druhu

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Slanské vrchy:

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene, ktoré presahujú 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v zmiešaných lesoch starších ako 80 rokov. Optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 100 – 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalieta aj do mladších porastov, ale nehniezdi tu. Obľubuje najmä bukové a zmiešané listnaté lesy aj s prímiesou ihličnanov. Veľmi zriedkavo sa vyskytuje v súvislých dubových lesoch v nadmorských výškach do 400 m .n.m.

Druh patrí medzi menej početné. V celom území sa odhaduje hniezdenie asi 200 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1 pár/250 ha lesa. Drevinovo vhodné biotopy (lesy s minimálne 30% zastúpením buka, javora, alebo jaseňa) však tvoria len cca 4/5 územia, čo je v priemere cca 1 pár/200 ha. Hniezdna hustota je vo veľkej miere závislá na štruktúre lesných porastov. V rozsiahlejších lesných komplexoch starších ako 100 rokov dosahuje hniezdna hustota priemerne 2 páry/100 ha, lokálne aj 1 pár/10 ha (Fiala, nepubl.). Naopak v porastoch mladších ako 60 rokov nehniezdi prakticky vôbec a ich hniezdenie v komplexoch mladších porastov je podmienené prítomnosťou zvyškov starších lesov.

Definovanie stavu *Dendrocopos leucotos*:

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 1,5 obsadeného teritória/100 ha drevinovo vhodného (min. 30 % zastúpenie buka, javora alebo jaseňa) lesného biotopu, celková veľkosť populácie je vyššia ako 600 obsadených hniezdných teritórií	Priemerná populačná hustota je 0,5 – 1,5 obsadeného teritória /100 ha drevinovo vhodného lesného biotopu (min. 30 % zastúpenie buka, javora alebo jaseňa), celková veľkosť populácie je 200 – 600 obsadených hniezdných teritórií	Priemerná populačná hustota je nižšia ako 0,5 obsadeného teritória /100 ha drevinovo vhodného lesného biotopu (min. 30 % zastúpenie buka, javora alebo jaseňa), celková veľkosť populácie je nižšia ako 200 obsadených hniezdných teritórií
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou ± 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 10 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % tetrád kvadrátov DFS	70-80 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 70 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 5 % / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesy staršie ako 100 rokov s minimálne 30 % zastúpením buka, jaseňa alebo javora, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria viac ako 30 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy staršie ako 80 rokov so zastúpením buka alebo jaseňa alebo javora min 20 %, mŕtve drevo tvorí 2 – 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria min. 30 % plochy lesa na každých 500 ha lesa, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria 5 – 30 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj 1 – 5 ha	Lesy mladšie ako 80 rokov so zastúpením buka alebo jaseňa alebo javora aj menej ako 10 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 5 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj menej ako 1 ha, alebo lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 20 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj 1 – 5 ha.
	2.2. Potravný biotop a biotop významný počas zimovania	Lesy staršie ako 100 rokov s min. 30 % zastúpením buka alebo jaseňa alebo javora, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % objemu z celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria viac ako 30 % plochy na každých 500 ha lesa. Zo zvyšnej plochy lesa je minimálne 30 % starších ako 50 rokov.	Lesy staršie ako 80 rokov so zastúpením buka alebo jaseňa alebo javora min 20 %, mŕtve drevo tvorí 2 – 10 % objemu z celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria min. 30 % plochy lesa na každých 500 ha lesa, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria 10 – 30 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj 1 – 5 ha. Zo zvyšnej plochy lesa je minimálne 30% starších ako 50 rokov.	Lesy mladšie ako 80 rokov so zastúpením buka alebo jaseňa alebo javora aj menej ako 10 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj menej ako 1ha, alebo lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 30 % plochy na každých 500 ha lesa a min. výmera jednej plochy je aj menej ako 5 ha.
Ohrozenie	3.1. Populácia	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov s min. 30% zastúpením buka, jaseňa alebo javora žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 80 rokov s min. 30 % zastúpením buka, jaseňa alebo javora žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období marec – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov s min. 30% zastúpením buka, jaseňa alebo javora ťažba dreva. V lesoch sa používajú pesticídy.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
3.2. Biotop	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 110 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 20 m ³ /rok/porast sa nespracováva.	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 100 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 10 m ³ /rok/porast sa nespracováva.	V ochranných lesoch sa realizuje kalamitná alebo obnovná ťažba, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je nižší ako 100 rokov, po ťažbe neostávajú v porastoch s min. 10% zastúpením buka, javora alebo jaseňa stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie a stojace mŕtve stromy, kalamita aj do 10 m ³ /rok/porast sa spracováva.

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný a zimujúci biotop	1	2	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov:				63
Dosiahnuté body				31

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 49%

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		49%

Zhodnotenie

Dosiahnutá hodnota 31 bodov (49% %) poukazuje na nepriaznivý stav populácie datľa bielochrbtého v CHVÚ Slanské vrchy. Dôvodom tohto aktuálneho stavu je najmä nevyhovujúca a pozmenená štruktúra lesných porastov. Dlhodobochádza k ubúdaniu starších porastov, ktoré sú pre daný druh kľúčové. Ďalej k odstraňovaniu aj hrubého mŕtveho dreva z porastov. Na rozsiahlych plochách sa vyskytujú iba vekovo mladé porasty (pod 60

rokov, často sú to aj celé dolinové celky). Dorastajúce mladšie porasty nedosahujú takú kvalitu štruktúry ako staré ubúdajúce lesy. Nič nenasvedčuje tomu, že v blízkej budúcnosti dôjde k zlepšeniu stavu, skôr naopak, možno očakávať zvýšený tlak na ťažbu dreva, čo bude mať za následok ďalšie zhoršovanie štruktúr lesných porastov a následné znižovanie populácie d'atľa bielochrbtého.

1.6.3.1.7. Definovanie priaznivého stavu d'atľa prostredného (*Dendrocopos medius*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ väčšinou do nadmorskej výšky 700 m n. m, pričom optimum jeho rozšírenia je do 500 m n. m. Vyskytuje sa hlavne v dubových lesoch alebo v zmiešaných listnatých lesoch so zastúpením duba min. 20 %. V predhoriach obýva aj zmiešané, prevažne listnaté lesy s minimálnym zastúpením duba. Vyhladáva predovšetkým lesy staršie ako 80 rokov. Optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalieta aj do vekovo mladších lesov, kde hniezdi iba ak sa tam vyskytuje dostatok mŕtveho dreva z fragmentov starších lesov.

V celom území CHVÚ sa odhaduje hniezdenie asi 400 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1 pár/125 ha celkovej plochy lesa. Drevinovo vhodné biotopy však tvoria iba cca 1/4 územia, čo je v priemere cca 1 pár/30 ha. Hniezdna hustota je vo veľkej miere závislá na štruktúre a kvalite lesných porastov. V lesoch starších ako 120 rokov s množstvom mŕtveho dreva hniezdia lokálne 2 páry/10 ha (Fiala, nepubl.). Naopak v porastoch mladších ako 60 rokov nehniezdi prakticky vôbec a jeho hniezdenie v komplexoch mladších porastov je podmienené prítomnosťou zvyškov starších lesov.

Definovanie stavu *Dendrocopos medius*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 6 obsadených teritórií/100 ha lesa so zastúpením duba min. 20 %, celková veľkosť populácie je vyššia ako 750 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je 2 – 6 obsadených teritórií/100 ha lesa so zastúpením duba min. 20%, celková veľkosť populácie je 250 – 750 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je menej ako 2 obsadené teritória/100 ha lesa so zastúpením duba min. 20 %, celková veľkosť populácie je nižšia ako 250 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou \pm 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 5 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % tetrád kvadrátov DFS	70-80 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 70 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí \pm 5 % / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesy staršie ako 120 rokov so zastúpením duba min. 50 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % celkovej plochy lesov s min. 20 % zastúpením duba.	Lesy staršie ako 80 rokov so zastúpením duba min. 20 % alebo lesy staršie ako 50 rokov so zastúpením osiky min. 20 % (drevinovo vhodné lesy), mŕtve drevo tvorí 2 – 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 25 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesov, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria min. 10 % plochy drevinovo vhodných lesov.	Lesy mladšie ako 80 rokov so zastúpením duba aj menej ako 20 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesných biotopov, resp. lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 25 % plochy drevinovo vhodných lesov.
	2.2. Potravný biotop	Lesy staršie ako 120 rokov so zastúpením duba min. 50 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % celkovej plochy lesov s min. 20 % zastúpením duba.	Lesy staršie ako 80 rokov so zastúpením duba min. 20 % alebo lesy staršie ako 50 rokov so zastúpením osiky min. 20 % (drevinovo vhodné lesy), mŕtve drevo tvorí 2 – 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 25 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesov, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria min. 10 % plochy drevinovo vhodných lesov.	Lesy mladšie ako 80 rokov so zastúpením duba aj menej ako 20 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesných biotopov, resp. lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 25 % plochy drevinovo vhodných lesov.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
2.3. Biotop významný počas zimovania	Lesy staršie ako 120 rokov so zastúpením duba min. 50 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % celkovej plochy lesov s min. 20 % zastúpením duba.	Lesy staršie ako 80 rokov so zastúpením duba min. 20 % alebo lesy staršie ako 50 rokov so zastúpením osiky min. 20 % (drevinovo vhodné lesy), mŕtve drevo tvorí 2 – 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 25 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesov, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria min. 10 % plochy drevinovo vhodných lesov.	Lesy mladšie ako 80 rokov so zastúpením duba aj menej ako 20 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % celkovej plochy drevinovo vhodných lesných biotopov, resp. lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 25 % plochy drevinovo vhodných lesov.
Ohrozenia	3.1. Populácia	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov s min. 20 % zastúpením duba žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období marec – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov s min. 20 % zastúpením duba ťažba dreva. V lesoch sa používajú pesticídy.
	3.2. Biotop	Ochranné lesy s min. 10 % zastúpením duba sú bez zásahu, rubný vek duba je vyšší ako 140 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch s min. 10 % zastúpením duba stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita v porastoch s min. 10 % zastúpením duba do 20 m ³ /rok/porast sa nespracováva.	Ochranné lesy s min. 10 % zastúpením duba sú bez zásahu, rubný vek duba je vyšší ako 120 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch s min. 10 % zastúpením duba stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita v porastoch s min. 10 % zastúpením duba do 10 m ³ /rok/porast sa nespracováva.

Hodnotiacia tabuľka:

	Kritérium	Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
	1.3. veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	2	2	4
	2.3. Biotop počas zimovania	1	1	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov				66
Dosiahnuté body				41

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 62 %

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	62%	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradujeme druh ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*) v celkovom hodnotení do priaznivého stavu B – priemerného s hodnotou 62 %.

Staré dubové porasty, ktoré sú pre tento druh kľúčové sú ešte v relatívne zachovalé, aj keď aj tu dlhodobou dochádza k ubúdaniu starších porastov a k odstraňovaniu hrubého mŕtveho dreva z porastov. Pokračujúca ťažba starých dubových lesov bude v budúcnosti pravdepodobne zhoršovať kvalitu najmä hniezdných biotopov, preto možno očakávať pokles populácie ďateľ prostredného.

1.6.3.1.8. *Definovanie priaznivého stavu sovy dlhochvostej (Strix uralensis) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy*

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Slanské vrchy

Rozšírenie druhu:

Na Slovensku sa druh vyskytuje najmä v pohoriach východného Slovenska: Bukovské vrchy, Laborecká a Ondavská vrchovina, Vihorlat, Slanské vrchy, Čergov, Levočské vrchy, Branisko, Volovské vrchy a Čierna hora (Danko et al. 2002). V západnej časti areálu je výskyt menej súvislý a viazaný iba na vekovo staršie lesné porasty, väčšinou s prímiesou buka. V Slanských vrchoch sa ako hniezdič vyskytuje v celom pohorí v nadmorskej výške od 100 do 1000 m n. m. Početnosť druhu bola v posledných rokoch odhadovaná na 120 – 400 hniezdiacich párov (Fiala 2004), resp. 200 – 400 párov (Danko 2010), čo predstavuje až do 20 % slovenskej populácie. Súčasný stav CHVÚ predpokladáme na 200 – 400 hniezdných párov, s krátkodobou osciláciou zapríčinenou dostupnosťou potravy, predovšetkým populácie drobných hlodavcov. Sledovaniu druhu sa v CHVÚ celoplošne a dlhodobu nevenuje žiadny špecialista. Mapovania v rámci budovania databázy ŠOP pokrývali vždy len

určitú časť CHVÚ, presnejšie údaje sa týkajú len juhozápadnej časti pohoria (Milíč, Bogota a Mošník od Slanca po Mudrovce, Mihók unpubl.).

Hlavné biotopy výskytu: V Slanských vrchoch je druh typickým obyvateľom súvislých listnatých (najmä v kombinácii s bukom, menej s dubom) lesných porastov. Na hniezdenie využíva najmä staré hniezda dravcov, pahýle (štompy) po zlomených a vyhnitých starých stromoch a zriedkavejšie aj uzavreté veľké stromové dutiny. S obľubou však prijíma búdky s veľkým vletovým otvorom (tzv. polobúdky), najmä v porastoch vo veku 60 – 80 rokov bez výskytu prírodných dutín, pahýľov a dravčích hniezd. Druh je prísne stály a dospelé vtáky sa zdržiavajú na hniezdiskách celoročne. Výnimkou sú obdobia so zhoršenými klimatickými podmienkami (napr. vysoká snehová pokrývka, tuhé mrazy), kedy sa dočasne sťahujú za potravou do nižších polôh, k vodným tokom a k ľudským sídlam.

Definovanie stavu *Strix uralensis*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
populácia	1.1. Veľkosť populácie	Populácia má viac ako 400 obsadených teritórií.	Populácia má 200 – 400 obsadených teritórií.	Populácia má menej ako 200 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Populácia sa zväčšuje o viac ako 25 % v priebehu 10 rokov.	Populácia je stabilná alebo osciluje \pm 25 % v priebehu 10 rokov.	Populácia sa znižuje o viac ako 25 % v priebehu 10 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Hniezdny areál druhu pokrýva viac ako 60 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva 40 až 60 % rozlohy CHVÚ.	Hniezdny areál druhu pokrýva menej ako 40 % rozlohy CHVÚ.
	1.4. Areálový trend	Hniezdny areál sa zväčšuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.	Hniezdny areál druhu je stabilný alebo osciluje \pm 20 % v priebehu 10 rokov.	Hniezdny areál druhu sa znižuje o viac ako 20 % v priebehu 10 rokov.
	1.5. Iné druhovo špecifické parametre. (napr. medzidruhové interakcie)	V hniezdnom biotope druhu sa vyskytujú prirodzené možnosti hniezdenia (hniezda, dutiny, štompy, pahýle) vhodné pre hniezdenie druhov s podobnými topickými nárokmi (<i>Strix aluco</i> , <i>Buteo buteo</i> , <i>Accipiter gentilis</i>).	V hniezdnom biotope druhu sa vyskytujú prirodzené možnosti hniezdenia (hniezda, dutiny, štompy, pahýle) vhodné pre hniezdenie druhov s podobnými topickými nárokmi (<i>Strix aluco</i> , <i>Buteo buteo</i> , <i>Accipiter gentilis</i>).	V hniezdnom biotope druhu sa nevyskytujú prirodzené možnosti hniezdenia (hniezda, dutiny, štompy, pahýle) vhodné pre hniezdenie druhov s podobnými topickými nárokmi (<i>Strix aluco</i> , <i>Buteo buteo</i> , <i>Accipiter gentilis</i>).
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) s dutinami a dravčiami hniezdami sa vyskytujú rovnomerne v LPF na viac ako 60 % CHVÚ.	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) s dutinami a dravčiami hniezdami sa vyskytujú rovnomerne alebo ostrovčekovito v LPF na 40 – 60 % CHVÚ.	Staré alebo nenarušené listnaté porasty vhodnej druhovej a vekovej štruktúry (buk, dub nad 80 r.) s dutinami a dravčiami hniezdami sa vyskytujú rovnomerne alebo ostrovčekovito v LPF na menej ako 40 % CHVÚ.
	2.2. Potravný biotop	Staré alebo nenarušené listnaté porasty a príľahlé pôvodné otvorené plochy (lúky)	Staré alebo nenarušené listnaté porasty a príľahlé otvorené plochy (lúky, mladiny) sa vyskytujú	Staré listnaté porasty a neďaleké otvorené plochy (lúky, mladiny, rúbaniská) sa vyskytujú

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
2.3. Biotopy dôležité počas zimovania	sa vyskytujú rovnomerne v LPF na viac ako 60 % CHVÚ.	rovnomerne v LPF na 40 – 60 % CHVÚ.	rovnomerne v LPF na menej ako 40 % CHVÚ.
ohrozenia	3.1. Stupeň ohrozenia druhu (vyrušovanie)	V okruhu 200 m od aktívnych hniezd sú vylúčené akékoľvek lesohospodárske a iné ľudské aktivity, ktoré môžu pôsobiť rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat.	V okruhu 100 m od aktívnych hniezd sú usmerňované lesohospodárske a ľudské iné aktivity, ktoré môžu pôsobiť rušivo na dospelé vtáky počas inkubácie a výchovy mláďat.
	3.2. Stupeň ohrozenia hniezdneho biotopu	Požiadavky druhu na hniezdny a zimný biotop sú zapracované do príslušných PSL a dodržiavané v plnom rozsahu na viac ako 60 % rozlohy CHVÚ.	Požiadavky druhu na hniezdny a zimný biotop sú rešpektované v príslušných PSL a dodržiavané na 40 – 60 % rozlohy CHVÚ.
	3.3. Stupeň ohrozenia biotopu počas zimovania		Požiadavky druhu na hniezdny a zimný biotop nie sú zohľadnené v príslušných PSL a dodržiavané na menej ako 40 % rozlohy CHVÚ.

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	3	6
	1.4. Areálový trend	2	3	6
	1.5. Druhovo špecifické parametre	2	1	2
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	1	3	3
	2.3. Biotop zimovania	2	3	6
Ohrození	3.1. Druhu	2	3	6
	3.2. Hniezdneho biotopu	1	3	3
	3.3. Biotopy zimovania	2	3	6
Možný počet bodov				93
Dosiahnuté body				53

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	57%	

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaraďujeme Sovu dlhochvostú (*Strix uralensis*) v území CHVÚ Slanské vrchy v celkovom hodnotení do stavu B – priemerný priaznivý stav s hodnotou 57%.

Presné stanovenie početnosti populácie je ovplyvnené úrovňou poznania druhu v CHVÚ a pozornosti venovanej zo strany mapovateľov. Uvedená veľkosť populácie totiž vyjadruje skôr odhady počtov predpokladaných obsadených hniezdísk podľa hlasových prejavov a výskytu dospelých jedincov. V menšej miere potom počty fyzicky nájdených obsadených hniezd alebo teritórií s vyletenými mláďatami. Preto, berieme do úvahy nie zanedbateľnú chybu v odhadoch populácie, nakoľko niektoré jedince (najmä samce) alebo aj páry môžu napriek hlasovým prejavom počas obdobia toku nehniezdiť alebo môžu striedať lokality výskytu aj v okruhu 1 – 2 km.

Najväčším dôvodom možného poklesu populácie sú lesohospodárske aktivity v lesoch na východnom Slovensku v posledných 20 rokoch. Dôsledkom „veľkoplošnej“ ťažby dreva (holoruby a clonné ruby) je znižovanie rozlohy starých lesných porastov, fragmentácia porastov a zmena ich vekovej aj druhovej štruktúry v rámci hniezdneho areálu druhu. Jedná sa pritom o dlhodobé zásahy, keďže lokality s raz vyťaženým starým lesným porastom ako potenciálne hniezdiská druhu sú definitívne zaniknuté.

Okrem ťažby však majú na hniezdenie druhu negatívny vplyv aj výchovné praktiky v lesných porastoch orientované prioritne na produkciu drevnej hmoty. Výsledkom sú takmer monokultúrne bukové porasty bez pahýľov a stromových dutín, tvorené prevažne štíhlymi stromami s úzkymi a málo rozvetvenými korunami, ktoré sú nevhodné pre hniezdenie vtákov. Z dôvodu akútneho nedostatku prirodzených hniezdných príležitostí niektoré páry, aj počas potravne dobrých rokov, vôbec nezahniezdia a nevyvedú mláďatá. Lesohospodárske aktivity pôsobia tiež ako hlavný rušivý faktor a môžu byť príčinou zanechania hniezda dospelými vtákmi.

Antropickou hrozbou pre druh sú tiež konštrukcie 22 kV elektrických vedení a trafostaníc, ktoré pretínajú hniezdiská alebo sú umiestnené v blízkosti lesných okrajov a ľudských sídlisk mimo intravilánov obcí (chatové osady, horárne, osady a pod.). Kvalita potravných a zimných biotopov kopíruje kvalitu hniezdných biotopov, takže platí čo je uvedené vyššie. Pri nedostatku potravy v blízkosti hniezdísk sú navyše dospelé vtáky nútené vyhľadávať potravu na lúkach, na lesných okrajoch a v mladinách, kde sú potom nápadnejšou a ľahšie dostupnou korisťou pre prípadných predátorov (orol skalný a výr skalný).

Hniezdeniu druhu je možné významne pomôcť vyvesovaním špeciálne dizajnovaných búdok s veľkým vletovým otvorom. Menej praktické a účinné je spevňovanie prírodných hniezd dravcov poškodených vetrom a dažďom. Niekedy sa však tieto aktivity stretávajú s nevôľou lesníkov, ktorí búdky považujú za prekážku v ďalších zásahoch do lesných porastov. Rozhodujúcim faktorom pre zabránenie budúcemu poklesu populácie druhu v CHVÚ preto musí byť pôsobenie štátnych orgánov a organizácií ochrany prírody (MŽP, SIŽP, ŠOP, OÚ - odbory ŽP), ktoré by mali zabezpečiť zmeny príslušnej legislatívy, zapracovanie účinných opatrení do PSL a dôslednú kontrolu ich implementácie.

1.6.3.1.9. Definovanie priaznivého stavu penice jarabej (*Sylvia nisoria*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Penica jarabá (*Sylvia nisoria*) je rozšírená po obvode CHVÚ Slanské vrchy, najmä v nižších polohách a polohách do 500 m n. m. Hniezdnym a potravným biotopom sú extenzívne využívané suché trávnaté porasty a pasienky s väčšími krovinatými formáciami (napr. *Prunus spinosa*, *Crataegus* spp.) a solitérnymi skupinami drevín. V menšej miere aj ekotonové lesné spoločenstvá (napr. okraje lesov, remízky) ale aj priesečky pod elektrickým vedením vysokého napätia. Údoliami potokov preniká aj do kotlín s vhodnými hniezdnymi biotopmi. Populačná denzita v severovýchodnej časti vo vhodných biotopoch dosahuje od 0,5 do 2,5 párov na 10 ha, v priemere 1,6 páru na 10 ha (Danko 2010). Ten istý autor v roku 2010 zaznamenal na lúkach v predhorí Miliča 51 spievajúcich samcov. Odhadovaný počet hniezdnej populácie na území CHVU je 800 – 1000 párov.

Definovanie stavu *Sylvia nisoria*:

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Populačná hustota >15 HP/1 km ² vhodných biotopov.	Populačná hustota 8 – 15 HP/1 km ² vhodných biotopov.	Populačná hustota <8 HP/1 km ² vhodných biotopov.
	1.2. Populačný trend	Populácia stúpa za obdobie 5 rokov o vyše 20 %.	Populácia je za obdobie 5 rokov stabilná alebo osciluje do ±20 %	Populácia klesá za obdobie 5 rokov o vyše 20 %.
	1.3. Veľkosť areálu	Druh hniezdi na viac ako 90 % rozlohy vhodných biotopov CHVU.	Druh hniezdi na 60 – 90 % rozlohy vhodných biotopov CHVU.	Druh hniezdi na menej ako 60 % rozlohy vhodných biotopov CHVU.
	1.4. Areálový trend	Za obdobie 5 rokov sa výmera vhodných biotopov nezmenšuje.	Úbytok výmery vhodných biotopov za obdobie 5 rokov je menší ako 20 %.	Úbytok výmery vhodných biotopov za obdobie 5 rokov je väčší ako 20 %.
biotop	2.1. Hniezdný biotop	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na viac ako 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na 50 – 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na menej ako 50 % rozlohy vhodných biotopov.
	2.2. Potravný biotop	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na viac ako 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na 50 – 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na menej ako 50 % rozlohy vhodných biotopov.
	2.3. Migračný biotop	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na viac ako 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na 50 – 70 % rozlohy vhodných biotopov.	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom trnitých krov sú na menej ako 50 % rozlohy vhodných biotopov.

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
ohrozenia	3.1. Populácia	V hniezdnom období (od 1. 5. do 31.7.) je na hniezdiskách neúmyselne vyrušovaná (pasenie, zber húb a pod.) na menej ako 10 % vhodných biotopov.	V hniezdnom období (od 1. mája do 31.7.) je na hniezdiskách neúmyselne vyrušovaná (pasenie, zber húb a pod.) na 10 – 30 % vhodných biotopov.	V hniezdnom období (od 1. mája do 31.7.) je na hniezdiskách neúmyselne vyrušovaná (pasenie, zber húb a pod.) na viac ako 30 % vhodných biotopov.
	3.2. Biotop	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a následná sukcesia sa prejavuje na menej ako 10 % plochy vhodných biotopov	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a následná sukcesia sa prejavuje na 10 – 30 % plochy vhodných biotopov	Zanechanie tradičného obhospodarovania (kosenie, pasenie a pod.) a následná sukcesia sa prejavuje na viac ako 30 % plochy vhodných biotopov

Hodnotiaca tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet
Populácia	1.1. Pop. hustota/veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	3	2	6
	2.3. Biotop zimovania	2	3	6
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	2	1	2
Možný počet bodov				60
Dosiahnuté body				46

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
77%		

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaradujeme penicu jarabú (*Sylvia nisoria*) v území CHVÚ Slanské vrchy v celkovom hodnotení do stavu B priemerný priaznivý stav s hodnotou 77 %.

Najvyššia populačná hustota bola zistená na extenzívne využívaných trávnatých plochách s mozaikovitou krajinou štruktúrou, rozptýlenej zelene s prevahou trnitých kríkov (*Prunus spinosa*, *Crataegus* spp., *Rosa* spp. a pod.). Najnižšia hustota je naopak na intenzívne využívaných trvalých trávnatých plochách s malým zastúpením rozptýlenej zelene, alebo v rozsiahlych pionierskych spoločenstvách (brezovo-topoľových lesíky alebo remízky). Na mnohých vhodných biotopoch v súčasnosti prebieha intenzívna sukcesia. Na dosiahnutie

dobrého priaznivého stavu je potrebné vhodnými manažmentovými opatreniami udržať súčasnú rozlohu extenzívne využívaných trávnatých porastov a utlmiť sukcesiu.

1.6.3.1.10. Definovanie priaznivého stavu muchárika malého (*Ficedula parva*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených až do podhrebeňových častí. Distribúcia druhu je nerovnomerná. Jeho výskyt v hniezdnom období je väčšinou viazaný na doliny. Teritória nebývajú ďalej ako 200 m od vodného zdroja (aj občasného). Vyhýba sa hrebeňom vzdialeným od vody a tiahlym svahom bez vodných zdrojov. Preferuje predovšetkým lesy s prevahou buka staršie ako 100 rokov, v lesoch mladších ako 60 rokov sa vyskytuje alebo len veľmi ojedinele.

Vzhľadom na svoju veľkosť patrí druh medzi menej početné s nízkou hniezdnou hustotou, pričom veľkosť teritória väčšinou nepresahuje 1 – 2 ha. V celom území sa odhaduje hniezdenie asi 1500 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1pár/30 ha lesa. Hniezdná hustota je vo veľkej miere závislá aj na štruktúre lesných porastov. Najvyššiu hniezdnú hustotu druh dosahuje v lesoch starších ako 100 rokov, kde môže byť až 10 párov/100 ha a lokálne aj 3 páry/10 ha (Fiala, nepubl.), pričom ale je to vždy závislé aj od geomorfologických podmienok, takže v pralese na hrebeni ďaleko od vody ho nenájdeme. V porastoch mladších ako 60 rokov takmer nehniezdi.

Definovanie stavu *Ficedula parva*

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 5 obsadených teritórií/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je vyššia ako 2500 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je 2 – 5 obsadených teritórií/100ha lesa, celková veľkosť populácie je 1000 – 2500 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je menej ako 2 obsadených teritórií/100ha lesa, celková veľkosť populácie je menej ako 1000 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje alebo je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou $\pm 20\%$ za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 5 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	viac ako 80 % tetrád kvadrátov DFS	70-80 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 70 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí $\pm 5\%$ / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov

Kritériá hodnotenia		PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
		A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
biotop	2.1. Hniezdny biotop	Listnaté alebo zmiešané lesy staršie ako 100 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle viac ako 50 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkového objemu dreva. Takéto lesy sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 30 % územia.	Listnaté alebo zmiešané lesy staršie ako 80 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle viac ako 50 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 2 % celkového objemu dreva. Takéto lesy sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 30 % územia, resp. lesy zo stavu "dobrý" sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 10 % územia.	Listnaté alebo zmiešané lesy mladšie ako 80 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle aj menej ako 50 %, mŕtve drevo tvorí menej ako 2 % celkového objemu dreva. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 30 % plochy lesov alebo lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % plochy lesov.
	2.2. Potravný biotop	Listnaté alebo zmiešané lesy staršie ako 100 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle viac ako 50 %. Takéto lesy sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 30 % územia.	Listnaté alebo zmiešané lesy staršie ako 80 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle viac ako 50 %. Takéto lesy sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 30 % územia, resp. lesy zo stavu "dobrý" sa do vzdialenosti 200 m od vodného toku (aj občasného) nachádzajú min. na 10 % územia.	Listnaté alebo zmiešané lesy mladšie ako 80 rokov, zastúpenie buka, javora a jedle aj menej ako 50 %. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 30 % plochy lesov alebo lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % plochy lesov.
	2.3. Biotop významný počas migrácie	Nelesná drevinová vegetácia tvorí min. 5 % nelesnej časti územia.	Nelesná drevinová vegetácia tvorí 2 – 5 % nelesnej časti územia.	Nelesná drevinová vegetácia tvorí menej ako 2 % nelesnej časti územia.
ohrozenia	3.1. Populácia	V období apríl – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období apríl – jún neprebíha v lesoch starších ako 80 rokov žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období apríl – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov ťažba dreva. V lesoch sa používajú pesticídy.

Kritériá hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A – dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
3.2. Biotop	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 110 rokov a duba vyšší ako 140 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy.	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 100 rokov a duba vyšší ako 120 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy.	V ochranných lesoch sa realizuje kalamitná alebo obnovná ťažba, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je nižší ako 100 rokov a duba nižší ako 120 rokov, po ťažbe neostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie a stojace mŕtve stromy.

Hodnotiacia tabuľka:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet
Populácia	1.1. Pop. hustota/veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	1	2	2
	2.3. Biotop zimovania	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov				66
Dosiiahnuté body				36

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 55%

A	B	C
100–78 %	77–55 %	54–33 %
	55%	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaraďujeme druh muchárik malý (*Ficedula parva*) v celkovom hodnotení do priemerného priaznivého stavu **B** s hodnotou 55 %.

Treba mať na zreteli, že hodnota je na dolnej hranici podmienok. Daný stav je odrazom najmä nevyhovujúcej štruktúry lesných porastov. Dlhodobou dochádza k ubúdaniu starších porastov. Dorastajúce mladšie porasty nedosahujú takú kvalitu štruktúry ako staré lesy. Nič nenasvedčuje tomu, že v blízkej budúcnosti dôjde k zlepšeniu stavu, skôr naopak, možno očakávať zvýšený tlak na ťažbu dreva, čo bude mať za následok ďalšie zhoršovanie štruktúry lesa a znižovanie veľkosti populácie muchárika malého.

1.6.3.1.11. Definovanie priaznivého stavu muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*) v Chránenom vtáčom území Horná Slanské vrchy

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu:

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov, optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva a dostatok prirodzených dutín. V lesoch mladších ako 60 rokov sa vyskytuje len veľmi sporadicky. Počas ťahu sa vyskytuje aj v rozptýlenej stromovej vegetácii mimo lesa.

Druh patrí medzi početné a celoplošne rozšírené, v celom území CHVÚ sa odhaduje hniezdenie asi 4500 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1 pár/10 ha lesa. Hniezdna hustota je vo veľkej miere závislá na štruktúre lesných porastov. Najvyššiu hniezdnú hustotu druh dosahuje v lesoch starších ako 120 rokov s pralesovitým charakterom, kde môže byť až 10 párov/10 ha (Fiala, nepubl.), pričom optimálne podmienky nachádza v dubových, dubovo – bukových a bukových lesoch. Naproti tomu v lesoch mladších ako 60 rokov nehniezdi takmer vôbec.

Definovanie stavu *Ficedula albicollis*

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Populácia	1.1. Populačná hustota/ veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 20 obsadených teritórií/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je vyššia ako 10000 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je 10 – 20 obsadených teritórií/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je 5000 – 10000 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je menej ako 10 obsadených teritórií/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je menej ako 5000 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje alebo je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou ± 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 5 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 90 % tetrád kvadrátov DFS	80-90 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 80 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 5 % / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý	
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Listnaté lesy staršie ako 100 rokov, prímies ihličnanov do 10 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 40 % plochy lesov. Ďalších min. 20 % plochy lesov tvoria lesy zo stavu "priemerný".	Listnaté lesy staršie ako 80 rokov, prímies ihličnanov do 30 %, mŕtve drevo tvorí viac ako 3 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 40 % plochy lesov, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria min. 20 % plochy lesov.	Listnaté lesy mladšie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí menej ako 3 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 40 % plochy lesov alebo lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % plochy lesov.
	2.2. Potravný biotop	Listnaté lesy staršie ako 100 rokov, prímies ihličnanov do 10 %. Takéto lesy tvoria min. 40 % plochy lesov. Ďalších min. 20 % plochy lesov tvoria lesy zo stavu "priemerný".	Listnaté lesy staršie ako 80 rokov, prímies ihličnanov do. Takéto lesy tvoria min. 40 % plochy lesov, resp. lesy zo stavu "dobrý" tvoria min. 20 % plochy lesov.	Listnaté lesy mladšie ako 80 rokov. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 40 % plochy lesov alebo lesy zo stavu "dobrý" tvoria menej ako 10 % plochy lesov.
	2.3. Biotop významný počas migrácie	Nelesná drevinová vegetácia tvorí min. 5 % nelesnej časti územia.	Nelesná drevinová vegetácia tvorí 2 – 5 % nelesnej časti územia.	Nelesná drevinová vegetácia tvorí menej ako 2 % nelesnej časti územia.
Ohrozenia	3.1. Populácia	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú žiadne pesticídy.	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 80 rokov žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú žiadne pesticídy.	V období marec – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov ťažba dreva. V lesoch sa používajú pesticídy.
	3.2. Biotop	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 110 rokov a duba vyšší ako 140 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy.	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 100 rokov a duba vyšší ako 120 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy.	V ochranných lesoch sa realizuje kalamitná alebo obnovná ťažba, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je nižší ako 100 rokov a duba nižší ako 120 rokov, po ťažbe neostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie a stojace mŕtve stromy.

Vyhodnotenie súčasného stavu (body) :

	Kritérium	Stav	Váha parametra	Počet bodov
Populácia	1.1. Popul. hustota/veľkosť populácie	1	3	3
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4

Kritérium		Stav	Váha parametra	Počet bodov
Biotop	1.4. Areálový trend	2	2	4
	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	1	2	2
	2.3. Biotop počas migrácie	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov				66
Dosiahnuté body				33

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty): 50%

A – dobrý	B – priemerný	C – nepriaznivý
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		50 %

Zhodnotenie

Na základe zadefinovaných kritérií hodnotenia zaradíme druh muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*) v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 50 %.

Dôvodom tohto stavu je najmä nevyhovujúca štruktúra lesných porastov. Vo vekovej skladbe porastov prevažujú porasty mladšie ako 60 rokov, ktoré sú pre tento druh nevyhovujúce. Dlhodobou dochádza k ubúdaniu starších porastov, ktoré sú pre daný druh kľúčové. Dorastajúce mladšie porasty nedosahujú takú kvalitu štruktúry ako staré lesy. Nič nenasvedčuje tomu, že v blízkej budúcnosti dôjde k zlepšeniu stavu, skôr naopak, možno očakávať zvýšený tlak na ťažbu dreva, čo bude mať za následok ďalšie zhoršovanie štruktúry lesa a zmenšovanie veľkosti populácie muchárika bielokrkého.

1.6.3.1.12. Definovanie priaznivého stavu strakoša obyčajného (*Lanius collurio*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

Rozšírenie druhu:

Rozšírenie v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy: Charakteristický druh vyskytujúci sa relatívne súvisle v okrajových podhorských lúčnych i poľných zónach po celom obvode lesnatých Slanských vrchov s dostatočnými až predimenzovanými líniovými až plošnými krovitými porastmi. Obsadzuje aj viac menej izolované kroviny porastené lúčne i poľné enklávy vo vnútri zalesnenej krajiny, vrátane nelesnatého okolia obcí.

V 10 lokalitách mapovaných v rokoch 2011 a 2012 sa hustota populácie v závislosti od vhodnosti prostredia pohybovala v hodnotách v priemere 4,8 hniezdných párov na 10 ha. Hustotu populácie vzhľadom na stav vhodných (i nevhodných) biotopov odhadujem na 2000 – 2500 hniezdných párov (na výmere TTP 8700 ha a výmere ostatných plôch okolo 600 ha).

Hlavné biotopy výskytu v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy: Preferuje väčšinou v prostredí TTP, prípadne v prostredí „ostatných plôch“ krovínové formácie riedke i relatívne husté, charakterizované predovšetkým trnitými krami a solitérmi stromov (v podmienkach CHVÚ Slanské vrchy s obľubou hniezdi v trnke, na rôznych druhoch ruží, hlohu, na jabloni planej. Hniezdenie bolo zaznamenaná aj na hruške obyčajnej, javori poľnom a vrbe rakytovej. Využíva i suchšie okrajové zóny sprievodnej vegetácie tokov a stabilizačnej vegetácie suchých strží v podhorí s výskytom vhodných krovín.

Definovanie stavu *Lanius collurio*:

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie/populačná hustota	Nad 2500 HP v CHVÚ Slanské vrchy/populačná hustota >30 HP/km ² vhodných biotopov [†]	Odhad populácie v CHVÚ Slanské vrchy 1500 - 2500 hniezdných párov/populačná hustota 20–30 HP/km ² vhodných biotopov [†]	Menej ako 1500 HP v CHVÚ Slanské vrchy/populačná hustota <20 HP/km ² vhodných biotopov [†]
	1.2. Populačný trend	Stúpajúci o viac ako 20 %	Stabilný alebo mierne stúpajúci do 20 %	Klesajúci
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % vhodných biotopov [†]	50–80 % vhodných biotopov [†]	Menej ako 50 % vhodných biotopov [†]
	1.4. Areálový trend	Areál sa zväčšuje o viac ako 20 %	Areál je stabilný, mierne zmeny v rozsahu ±20 %	Areál sa znižuje o viac ako 20 %
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Väčšie krovité formácie na extenzívnych lúkach a pasienkoch, sprievodná súvislá krovitá vegetácia podhorských potokov, vždy s dostatočným zastúpením trnitých druhov krov (5 – 20 % a vyššie)	Menšie krovité formácie, extenzívne pasienky a lúky s menšou ponukou krov, intenzívne využívané lúky malé a fragmentárne rozložené, ekotónové okraje lesov, zarastené medze, vždy s dostatočným zastúpením trnitých krov (5 – 10 %)	Intenzívne poľnohospodársky využívané plochy, malé zastúpenie krovín, častá chemizácia a vyrušovanie v priebehu prác
	2.2. Potravný biotop	Trávnatá vegetácia na vhodných biotopoch s dostatkom trnitých krov a hmyzu, bez chemizácie	Trávnatá vegetácia na vhodných biotopoch s malou mierou chemizácie	Intenzívne kosené, pasené a chemicky ošetrované plochy s malou diverzitou hmyzu
	2.3. Migračné biotopy	Extenzívne využívané trávnaté plochy s dostatkom krov, intenzívnejšie využívané plochy malé a fragmentárne rozložené, zarastené medze, vhodná krovitá vegetácia strží a tokov v podhorí	Extenzívne využívané trávnaté plochy s rozptýlenou vhodnou krovitou vegetáciou	Intenzívne poľnohospodársky využívané plochy, vrátane blokov ornej pôdy
Ohrozenie	3.1. Populácia	Na hniezdných lokalitách nie je vyrušovaná	Na hniezdných lokalitách je občas vyrušovaná s minimálnymi dopadmi na miestnu populáciu (napríklad počas pasenia, alebo počas kosenia TTP a spracovania biomasy)	Na hniezdných lokalitách je rušená rôznymi činnosťami, súvisiacimi s využívaním krajiny

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
3.2. Biotop	Hniezdny biotop na lokalitách nie je ohrozený nevhodnými ľudskými činnosťami (ani ponechaním vhodných aktivít)	Intenzívne poľnohospodárske práce a pozemkové úpravy narušujú menej ako 20 % vhodných biotopov	Intenzívne poľnohospodárske práce a pozemkové úpravy narušujú viac ako 20 % vhodných biotopov

*¹ Vhodné biotopy – trvalé trávne porasty s roztrúsenými i súvislejšími krovitými formáciami, suchšie okraje sprievodnej vegetácie potokov a stříži a ostatné plochy, vždy s podielom trnitých krovín

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	3	2	6
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	2	3	6
	2.2. Potravný biotop	3	2	6
	2.3. Migračné biotopy	3	1	3
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	1	2
	3.2. Biotop	3	3	9
Možný počet bodov:				60
Dosiahnuté body				48

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
80%		

Zhodnotenie

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradíme strakoša obyčajného (*Lanius collurio*) v celkovom hodnotení do dobrého priaznivého stavu A s hodnotou 80 %. Dôvodom tohto stavu je reaktívne veľká populácia druhu v území, veľkosť areálu je viac ako 80% vhodných biotopov, t.j. trvalé trávne porasty s roztrúsenými i súvislejšími krovitými formáciami, suchšie okraje sprievodnej vegetácie potokov a stříži a ostatné plochy, vždy s podielom trnitých krovín. Biotopy druhu sú taktiež vo vyhovujúcom stave a nedochádza k významnejšiemu ohrozeniu druhu ani jeho biotopov v území.

1.6.3.1.13. Definovanie priaznivého stavu orla skalného (*Aquila chrysaetos*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 boli 4 párov orlov skalných, v roku 2003 bola početnosť 2 páry, nárast populácie je zrejmý. Celkový stav druhu je hodnotený ako A, čiže dobrý priaznivý stav, stav populácie sa nachádza v dobrom priaznivom stave A, stav biotopov je dobrý až priemerný.

1.6.3.1.14. Definovanie priaznivého stavu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia lelkov lesných na 10-20 párov, v roku 2003 bola početnosť 15 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.15. Definovanie priaznivého stavu škovránika stromového (*Lullula arborea*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia škovránika stromového na 0-10 párov, v roku 2003 bola početnosť 70 párov, populácie je hodnotená ako výrazne klesajúca. Celkový stav druhu je hodnotený ako C, čiže nepriaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza taktiež v nepriemernom priaznivom stave C.

1.6.3.1.16. Definovanie priaznivého stavu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia jariabkov hôrných na 20-30 párov, v roku 2003 bola početnosť 150 párov, populácie je hodnotená ako výrazne klesajúca. Celkový stav druhu je hodnotený ako C, čiže nepriaznivý stav, stav populácie sa nachádza na stupni C ako nepriaznivý, stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave B.

1.6.3.1.17. Definovanie priaznivého stavu prepelice poľnej (*Coturnix coturnix*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia prepelice poľnej na 80-140 párov, v roku 2003 bola početnosť 110 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.18. Definovanie priaznivého stavu žltochvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia žltochvostov hôrných na 10-20 párov, v roku 2003 bola početnosť 175 párov, populácie je hodnotená ako výrazne klesajúca. Celkový stav druhu je hodnotený ako C, čiže nepriaznivý stav, stav populácie sa nachádza na stupni C ako nepriaznivý, stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave B.

1.6.3.1.19. Definovanie priaznivého stavu krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia krutihlavov hnedých na 300-500 párov, v roku 2003 bola početnosť 500 párov, populácie je

hodnotená ako mierne klesajúca až stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.20. Definovanie priaznivého stavu muchára sivého (*Muscicapa striata*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia muchárov sivých na 600-1000 párov, v roku 2003 bola početnosť 650 párov, populácie je hodnotená ako stabilná až mierne stúpajúca. Celkový stav druhu je hodnotený ako A, čiže dobrý priaznivý stav, stav populácie sa nachádza v dobrom priaznivom stave, ale stav biotopov sa nachádza v priemernom priaznivom stave.

1.6.3.1.21. Definovanie priaznivého stavu hrdličky poľnej (*Streptopelia turtur*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia hrdličky poľnej na 600-1580 párov, v roku 2003 bola početnosť 700 párov, populácie je hodnotená ako stabilná až stúpajúca. Celkový stav druhu je hodnotený ako A, čiže dobrý priaznivý stav, stav populácie aj stav biotopov sa nachádza v dobrom priaznivom stave.

1.6.3.1.22. Definovanie priaznivého stavu pŕhľaviara čiernohlavého (*Saxicola rubicola*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy

V Chránenom vtáčom území Slanské vrchy v roku 2012 bola odhadnutá populácia pŕhľaviarov čiernohlavých na 800-1200 párov, v roku 2003 bola početnosť 1100 párov, populácie je hodnotená ako stabilná. Celkový stav druhu je hodnotený ako B, čiže priemerný priaznivý stav, stav populácie sa nachádza v priemernom priaznivom stave, stav biotopov je v dobrom priaznivom stave, teda na stupni A.

1.6.3.1.23 Definovanie priaznivého stavu chrapkáča poľného (*Crex crex*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy**Základná charakteristika druhu**

Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy: Rozptýlene, miestami až relatívne súvisle v okrajových podhorských lúčnych zónach po takmer celom obvode lesnatých Slanských vrchov. Preniká aj do viac menej izolovaných rozľahlejších lúčnych enkláv vo vnútri zalesnenej krajiny.

V lokalitách mapovaných v rokoch 2011 (severovýchodné predhorie Slanských vrchov) a 2012 (v podcelku Milič na juhu) sa hustota zaznamenaných chrapkajúcich samcov pohybovala v priemere v hodnotách od 0,4 do 0,8 na 10 ha (na menších izolovaných plochách aj v hodnotách vyšších). Vyššia hustota sa predpokladá v západnom podhorí z dôvodu menej intenzívneho obhospodarovania TTP.

Hlavné biotopy výskytu v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy: Trávnaté porasty v otvorenej krajine vyššie ako 20 cm, i nižšie porasty zarastené v únosnej miere krovínami. Rôzne typy prirodzených, poloprirodzených a kultúrnych lúk sviežich i podmáčaných v blízkosti pramenísk a potokov, ale i suchších. Úhory a zanedbané pozemky s prechodnými ruderálnymi spoločenstvami a s rozptýlenými krovínami. Chrapkajúce samce boli zaznamenané aj z polí osiatych ľanom a obilím. Výmera TTP v CHVÚ sa pohybuje okolo 7800 ha.

Definovanie stavu *Crex crex*:

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. Veľkosť populácie / populačná hustota	Odhad populácie pre CHVÚ Slanské vrchy - nad 300 volajúcich samcov	Odhad populácie pre CHVÚ Slanské vrchy - pod 100 volajúcich samcov	
		Populačná hustota v mapovaných územiach* ¹ 5 - 8 samcov/1 km ² poľnohospodárskej krajiny	Populačná hustota v mapovaných územiach* ¹ 1 - 4 samce/1 km ² poľnohospodárskej krajiny	
	1.2. Populačný trend	Populácia stúpa o viac ako 20% (alebo je stabilná a dosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a populačnom trende)	Populácia je stabilná alebo s miernymi výkyvmi do 20% (a nedosahuje trvale dobrý stav vo veľkosti populácie a populačnom trende)	Pokles populácie o viac ako 20%
	1.3. Areál	Areál druhu zaberá viac ako 75% vhodných biotopov ² územia CHVÚ Slanské vrchy	Areál druhu zaberá 50-75% vhodných biotopov ² územia CHVÚ Slanské vrchy	Areál druhu zaberá menej ako 50% vhodných biotopov ² územia CHVÚ Slanské vrchy
1.4. Areálový trend	Areál druhu sa zväčšuje o viac ako 10% (alebo areál je stabilný a druh pokrýva všetky potenciálne a pôvodné biotopy)	Areál druhu je stabilný, prípadne mierny nárast do 10% a všetky potenciálne biotopy nie sú obsadené	Areál druhu sa znižuje o viac ako 10%	

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Biotop	2.1. Hniezdny a potravný biotop	Výmera TTP rastie	Výmera TTP je stabilná	Výmera TTP klesá
		Extenzívne kosné lúky* ³ zaberajú viac ako 50 % všetkých TTP	Extenzívne kosné lúky* ³ zaberajú 25-50 % všetkých TTP	Extenzívne kosné lúky* ³ zaberajú menej ako 25 % všetkých TTP
		Úhory zaberajú viac ako 10% celkovej výmery PPF	Úhory zaberajú 5-10% celkovej výmery PPF	Úhory zaberajú do 5% celkovej výmery PPF
		Agrochemikálie sa nepoužívajú na viac ako 75% všetkých TTP	Agrochemikálie sa nepoužívajú na 50-75% všetkých TTP	Agrochemikálie sa nepoužívajú na menej ako 50% všetkých TTP.
2.2. Biotopy dôležité počas migrácie	Rýchlo rastúca jarná bylinná vegetácia je rovnomerne zastúpená v dostatočnej ploche (viac ako 5% PPF)	Rýchlo rastúca jarná bylinná vegetácia je nerovnomerne zastúpená v nedostatočnej miere (pokrýva 2- 5% PPF)	Rýchlo rastúca jarná bylinná vegetácia je ojedinelá alebo chýba	
	Minimálne 15 % TTP ostáva nevykosených do konca septembra	5- 15 % TTP ostáva nevykosených do konca septembra	Menej ako 5% TTP ostáva nevykosených do konca septembra	
Ohrozenie	3.1. Priame ohrozenie druhu (prenasledovanie, vyrušovanie)	Viac ako 75% lokalít je v čase hniezdenia (15.5. –až 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov* ⁴	50-75% lokalít je v čase hniezdenia (15.5. –až 1.8.) bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov* ⁴	Menej ako 50% lokalít je v čase hniezdenia bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov* ⁴
		Viac ako 75 % lokalít je kosených od stredu	50-75 % lokalít je kosených od stredu	Menej ako 50% lokalít je kosených od stredu
	3.2. Deštrukcia hniezdných a potravných biotopov	Viac ako 90% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania* ⁵	75 až 90% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania * ⁵	Menej ako 75% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania* ⁵

*¹ Mapované územia – nočné sčítania vo vybraných územiach s rozlohou najmenej 10 km².

Vybrané územia: V roku 2011 severozápadné predhorie Slanských vrchov v úseku od Okružnej po Podhradík, od Kokošoviec po Brestov a v zlatobánskom stratovulkáne pri Zlatej Bani, v roku 2012 v Miliči v okolí Slanskej Huty, Slanca, Skároša a medzi Ruskovom a Slančíkom

*² Vhodné biotopy – trvalé trávne porasty (TTP) bez krovín, trvalé trávne porasty s primeraným habitom krovitých porastov (čo do rozlohy a hustoty), trvalé trávne porasty s primeraným podielom sviežich a vlhkých lúk, prípadne tzv. ostatné plochy s vyššou bylinnou, aj ruderalnou vegetáciou (TTP = predovšetkým lúky, menej extenzívne pasienky)

*³ Extenzívne kosné lúky – poloprirodzené a prirodzené trávnaté porasty, kosené raz v roku

*⁴ Kosenie, intenzívne pasenie, mulčovanie, hnojenie a iné zásahy, ktoré môžu spôsobiť zničenie znášky, usmrtenie mláďat alebo dospelých jedincov

*⁵ Premena na ornú pôdu, zalesnenie, zastavovanie, zintenzívnenie využívania, intenzívne

pasenie a iné zmeny, ktoré môžu spôsobiť zánik biotopu

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Veľkosť populácie	3	3	9
	1.2. Hustota populácie	3	2	6
	1.3. Populačný trend	2	3	6
	1.4. Areál	3	2	6
	1.5. Areálový trend	2	2	4
Biotopy	2.1. Hniezdny a potravný biotop	2	2	4
		2	3	6
		2	3	6
		3	1	3
	2.2. Biotopy počas migrácie	2	2	4
		3	2	6
Ohrozenia	3.1. Priame ohrozenia	1	3	3
		1	2	2
	3.2. Deštrukcia hniez. a potr. biotopov	1	3	3
Možný počet bodov:				99
Dosiahnuté body				68

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	69 %	

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradíme chrapkáča poľného (*Crex crex*) v celkovom hodnotení do priemerného priaznivého stavu B s hodnotou 69 %. Dôvodom tohto stavu je, napriek tomu, že populácia sa javí ako dobrá a stav biotopov ako priemerné, že dochádza k veľkým ohrozeniam druhu aj biotopom, ktoré druh obýva. Hlavnými ohrozeniami je kosba od stredu ku krajom na viac ako 50% všetkých vhodných biotopov, menej ako 50% je v čase hniezdenia bez agrotechnických a iných negatívnych zásahov a menej ako 75% lokalít ostáva do budúceho roka bez negatívnej zmeny užívania.

1.6.3.1.24. Definovanie priaznivého stavu žľny sivej (*Picus canus*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy**Základná charakteristika druhu****Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Slanské vrchy:**

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n. m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov, optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 100 rokov. Za potravou zalieta aj do mladších lesov s otvorenými plochami. Obľubuje najmä bukové, dubové a zmiešané listnaté lesy s rozvoľneným zápojom, ekotonové lesné spoločenstvá a okraje lesov susediace so zarastajúcimi lúkami.

Druh patrí medzi málo početné, v celom území sa odhaduje hniezdenie asi 120 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1 pár/400 ha lesa. Hniezdna hustota je závislá na štruktúre lesných porastov. V rozsiahlejších lesných komplexoch starších ako 80 – 100 rokov dosahuje hniezdna hustota priemerne hodnotu 1 pár/100 ha, lokálne aj 2 páry/100 ha (Fiala, nepubl.), naopak v porastoch mladších ako 60 rokov nehniezdi prakticky vôbec a jej hniezdenie v komplexoch mladších porastov je podmienené prítomnosťou zvyškov starších lesov.

Definovanie stavu *Picus canus*:

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 0,5 obsadeného teritória/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je vyššia ako 250 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je 0,2 – 0,5 obsadeného teritória/100ha lesa, celková veľkosť populácie je 100 – 250 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je menej ako 0,2 obsadeného teritória/100ha lesa, celková veľkosť populácie je nižšia ako 100 bsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou ± 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 5 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % tetrád kvadrátov DFS	70-80 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 70 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ±5 % / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesy staršie ako 120 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria min. 10 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 3 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 3 ha tvoria min. 5 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy mladšie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí menej ako 3 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 5 % plochy na každých 500 ha lesa.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
2.2. Potravný biotop	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % plochy na každých 500 ha lesa. Okraje lesov susedia so zarastajúcimi alebo občasne kosenými lúkami.	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 5 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 20 % plochy na každých 500 ha lesa. Okraje lesov susedia prevažne so zarastajúcimi alebo občasne kosenými lúkami.	Lesy mladšie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí menej ako 5 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 20 % plochy na každých 500 ha lesa. Okraje lesov susedia prevažne s ornou pôdou alebo nezarastajúcimi lúkami.
	2.3. Biotop významný počas zimovania	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % plochy na každých 500 ha lesa. Okraje lesov susedia so zarastajúcimi alebo občasne kosenými lúkami. Nelesná drevinová vegetácia tvorí min. 5 % nelesnej časti územia.	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 5 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 20 % plochy na každých 500 ha lesa. Okraje lesov susedia prevažne so zarastajúcimi alebo občasne kosenými lúkami. Nelesná drevinová vegetácia tvorí 2 – 5% nelesnej časti územia.
Ohrozenie	3.1. Populácia	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov žiadna ťažba dreva. V hniezdom, potravnom ani zimnom biotope nie sú aplikované pesticídy.	V období marec – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov ťažba dreva. V hniezdom alebo potravnom alebo zimnom biotope sú aplikované pesticídy.
	3.2. Biotop	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 110 rokov a duba vyšší ako 140 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 20 m ³ /rok/porast sa nespracováva. Celková plocha zarastajúcich lúk je stabilná alebo sa zväčšuje.	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 100 rokov a duba vyšší ako 120 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 10 m ³ /rok/porast sa nespracováva. Celková plocha zarastajúcich lúk sa znižuje o menej ako 10 %/5 rokov.

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný biotop	1	2	2
	2.3. Biotop počas zimovania	2	1	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov:				66
Dosiahnuté body				36

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
	55%	

Zhodnotenie

Stav žľny sivej v CHVÚ Slanské vrchy bol v rámci hodnotenia priaznivého stavu vyhodnotený ako priemerný s hodnotou 55 %. Treba mať na zreteli, že hodnota je na dolnej hranici podmienok. Daný stav je odrazom najmä nevyhovujúcej štruktúry lesných porastov. Dlhodobo dochádza k ubúdaniu starších lesných porastov a k odstraňovaniu hrubého mŕtveho dreva. Rozsiahle celistvé plochy mladých porastov sú pre tento druh nevyhovujúce. Dorastajúce mladšie porasty nedosahujú takú kvalitu štruktúry ako staré lesy. Nič nenasvedčuje tomu, že v blízkej budúcnosti dôjde k zlepšeniu tohto stavu, skôr naopak, možno očakávať zvýšený tlak na ťažbu dreva, čo bude mať za následok ďalšie zhoršovanie štruktúry lesa a vhodných biotopov a následnému klesaniu populácie žľny sivej.

1.6.3.1.25. Definovanie priaznivého stavu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) v Chránenom vtáčom území Slanské vrchy**Základná charakteristika druhu****Rozšírenie, početnosť a charakteristika druhu v CHVÚ Slanské vrchy:**

Druh je rozšírený v lesnatej časti celého CHVÚ od najnižšie položených častí až po najvyššie horské hrebene nad 1000 m n.m. Vyskytuje sa predovšetkým v lesoch starších ako 80 rokov prakticky bez ohľadu na ich drevinové zloženie. Optimálne podmienky nachádza v porastoch starších ako 100 – 120 rokov, kde je množstvo mŕtveho a odumretého dreva. Za potravou zalietava aj do mladších lesov, ak sa tam nachádza mŕtve drevo ale nehniezdi tu.

Druh patrí medzi málo početné. V celom území sa odhaduje hniezdenie asi 160 párov (Rybanič, 2004), čo je v priemere cca 1 pár/300 ha. Hniezdna hustota je do určitej miery závislá na štruktúre lesných porastov, no najmä na množstve mŕtveho dreva s hrúbkou nad 20 cm. V rozsiahlejších lesných komplexoch starších ako 100 rokov hniezdi priemerne 1 pár/100 ha, lokálne až 3 páry/100 ha (Fiala, nepubl.). Naopak v porastoch mladších ako 60 rokov nehniezdi prakticky vôbec a ich hniezdenie v komplexoch mladších porastov je podmienené prítomnosťou zvyškov starších lesov.

Definovanie stavu *Dryocopus martius*:

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV	
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý	
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	Priemerná populačná hustota je vyššia ako 0,6 obsadeného teritória/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je vyššia ako 300 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je 0,3 – 0,6 obsadeného teritória/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je 150 – 300 obsadených teritórií.	Priemerná populačná hustota je menej ako 0,3 obsadeného teritória/100 ha lesa, celková veľkosť populácie je nižšia ako 150 obsadených teritórií.
	1.2. Populačný trend	Priemerná veľkosť populácie sa zväčšuje resp. priemerná populačná hustota stúpa o viac ako 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie je stabilná resp. priemerná populačná hustota je stabilná s osciláciou ± 20 % za 5 rokov.	Priemerná veľkosť populácie sa znižuje resp. priemerná populačná hustota klesá o viac ako 20 % za 5 rokov.
	1.3. Veľkosť areálu	Viac ako 80 % tetrád kvadrátov DFS	70-80 % tetrád kvadrátov DFS	Menej ako 70 % tetrád kvadrátov DFS
	1.4. Areálový trend	Areál je stabilný, alebo sa zväčšuje o viac ako 5 % / 5 rokov	Areál je stabilný, zmeny sú v rozpätí ± 5 % / 5 rokov	Areál sa znižuje o viac ako 5 % / 5 rokov
Biotop	2.1. Hniezdny biotop	Lesy staršie ako 120 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 5 ha tvoria min. 10 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 5 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy s min. výmerou jednej plochy 3 ha tvoria min. 5 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy mladšie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí menej ako 5 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 5 % plochy na každých 500 ha lesa.

Kritéria hodnotenia	PRIAZNIVÝ STAV		NEPRIAZNIVÝ STAV
	A - dobrý	B - priemerný	C - nepriaznivý
2.2. Potravný biotop a biotop významný počas zimovania	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 10 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy staršie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí viac ako 5 % celkovej zásoby porastu. Takéto lesy tvoria min. 30 % plochy na každých 500 ha lesa.	Lesy mladšie ako 80 rokov, mŕtve drevo tvorí menej ako 5 % celkovej zásoby porastu. Lesy zo stavu "priemerný" tvoria menej ako 30 % plochy na každých 500 ha lesa.
Ohrozenie	3.1. Populácia	V období marec – jún neprebíha v lesoch starších ako 60 rokov žiadna ťažba dreva. V lesoch sa nepoužívajú pesticídy.	V období marec – jún prebieha v lesoch starších ako 80 rokov ťažba dreva. V lesoch sa používajú pesticídy.
	3.2. Biotop	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 110 rokov a duba vyšší ako 140 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 20 m ³ /rok/porast sa nespracováva.	Ochranné lesy sú bez zásahu, rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle je vyšší ako 100 rokov a duba vyšší ako 120 rokov, po ťažbe ostávajú v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 2 ks/ha a stojace mŕtve stromy, kalamita do 10 m ³ /rok/porast sa nespracováva.

Vyhodnotenie stavu:

Kritérium		Stav	Váha parametra	Dosiahnutý počet bodov
Populácia	1.1. Populačná hustota/veľkosť populácie	2	3	6
	1.2. Populačný trend	2	3	6
	1.3. Veľkosť areálu	2	2	4
	1.4. Areálový trend	2	2	4
Biotopy	2.1. Hniezdny biotop	1	3	3
	2.2. Potravný a zimujúci biotop	1	2	2
Ohrozenia	3.1. Populácia	2	3	6
	3.2. Biotop	1	3	3
Možný počet bodov:				63
Dosiahnuté body				34

*Bodová hodnota stavu: A = 3 body, B = 2 body, C = 1 bod

Celkové vyhodnotenie (percentuálny podiel dosiahnutej hodnoty z možnej hodnoty):

A	B	C
100 – 78 %	77 – 55 %	54 – 33 %
		54%

Zhodnotenie

Na základe zadaných kritérií hodnotenia zaradujeme druh tesár čierny (*Dryocopus martius*) v celkovom hodnotení do nepriaznivého stavu C s hodnotou 54 %.

Dôvodom aktuálneho stavu je najmä nevyhovujúca štruktúra lesných porastov. Dlhodobou dochádza k ubúdaniu vekovo starších porastov a k odstraňovaniu hrubého mŕtveho dreva z porastov, ktoré majú pre tento druh veľký význam. Rozsiahle celistvé plochy mladých porastov sú pre tento druh nevyhovujúce, pričom niekedy tvoria celé dolinové celky. Dorastajúce mladšie porasty nedosahujú takú kvalitu štruktúry ako staré porasty. Nič nenasvedčuje tomu, že v blízkej budúcnosti dôjde k zlepšeniu stavu. Skôr naopak, možno predpokladať zvýšený tlak na ťažbu dreva, čo bude mať za následok ďalšie zhoršovanie podmienok pre výskyt a následný pokles populácie dŕtľa čierneho.

1.6.3.2. Stav druhov vtákov a ich biotopov na ochranu ktorých sa vyhlasuje CHVÚ

Hodnotenie stavu vtákov vychádza predovšetkým z monitoringu vtáctva a stavu ich populácie v CHVÚ v rokoch 2010-2012 ak nie je uvedené inak.

1.6.3.2.1. Orol kráľovský (*Aquila heliaca*)

Stav veľkosti populácie orla kráľovského sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý. V prípade populačného a areálového trendu je hodnotenie mierne horšie, a to na stupni C.

V prípade hniezdneho biotopu je hodnotenie na stupni B ako priemerný priaznivý stav, v prípade potravného biotopu a biotopov dôležitých počas zimovania je stav biotopu v CHVÚ hodnotený stupňom A, t.j. ako dobrý priaznivý stav.

1.6.3.2.2 Výr skalný (*Bubo bubo*)

Stav veľkosti populácie, populačného a areálového trendu a veľkosti areálu sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom C, ako nepriaznivý stav. Hniezdny a potravný biotop a biotopy dôležité počas migrácie výra skalného sa hodnotia na stupni B, ako priemerný priaznivý stav.

1.6.3.2.3. Bocian čierny (*Ciconia nigra*)

Populačný trend bociana čierneho je klasifikovaný v Slanských vrchoch stupňom C, nepriaznivý stav. V prípade veľkosti populácie, veľkosti areálu a areálového trendu je už hodnotenie klasifikované o stupeň lepšie a to stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

Hodnotenie hniezdných biotopov je v nepriaznivom stave C. Potravný biotop a biotopy počas translokácie sú hodnotené ako priemerný priaznivý stav, teda stupňom B.

1.6.3.2.4. Orol krikľavý (*Aquila pomarina*)

V prípade orla krikľavého je hodnotenie stavu populácie druhu v CHVÚ Slanské vrchy veľkosť populácie a populačný trend je hodnotený stupňom B, teda ako priemerný priaznivý stav. Areálový trend a medzidruhová aktivita sú hodnotené stavom A dobrý priaznivý stav. Produktivita populácie a celistvosť hniezdneho a potravného biotopu sú v nepriaznivom stave C. Podobne je stupňom C ako nepriaznivý stav hodnotený aj hniezdny biotop. V prípade potravného a migračného biotopu je hodnotenie pozitívnejšie, a to v stupni A ako dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.5. Včelár lesný (*Pernis apivorus*)

Veľkosť populácie, lokálna populačná hustota a areálový trend sú klasifikované pri hodnotení priaznivého stavu stupňom B – priemerný priaznivý stav. Stupňom A je hodnotený populačný trend druhu. Hniezdny, potravný aj migračný biotop je klasifikovaný stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.6. Ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)

V hodnotení priaznivého stavu d'atľa bielochrbtého je hodnotenie populačných kritérií celkovo pozitívnejšie ako kritérii týkajúcich sa biotopov. Ohľadne populačných kritérií v prípade veľkosti populácie je stav hodnotený stupňom C, nepriaznivý stav. Pri populačnom trende, veľkosti areálu a areálovom trende je stav týchto kritérií hodnotený stupňom B ako priemerný priaznivý stav.

V prípade hniezdného biotopu a potravného a zimujúceho biotopu je stav hodnotený stupňom C ako nepriaznivý.

1.6.3.2.7. Ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*)

Stav populačných charakteristík je u d'atľa prostredného hodnotený v Slanských vrchoch vo veľkosti populácie, populačného, areálového trendu a veľkosti areálu ako priemerný priaznivý stav – stupňom B.

V prípade biotopov je hodnotenie rovnaké. V prípade potravných a hniezdných biotopov a biotopu počas zimovania je hodnotenie stavu klasifikované stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.8. Sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

Stav veľkosti populácie a populačného trendu je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Podobne aj veľkosť areálu, areálový trend a druhovo špecifické parametre sú hodnotené stupňom B ako priemerný priaznivý stav.

Horšie vyznieva hodnotenie biotopov druhu. Hniezdny a potravný biotop je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav, len biotop zimovania je hodnotený stupňom B ako priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.9. Penica jarabá (*Sylvia nisoria*)

Veľkosť populácie je hodnotená stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Mierne negatívnejšie je hodnotený populačný trend, veľkosť areálu a areálový trend stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

V prípade hniezdného biotopu penice jarabej je stav klasifikovaný stupňom B – priemerný priaznivý stav, v prípade potravného a migračného biotopu v CHVÚ Slanské vrchy stupňom A – dobrý, priaznivý stav.

1.6.3.2.10. Muchárik malý (*Ficedula parva*)

U muchárika malého sú kritéria populácie v CHVÚ Slanské vrchy (veľkosť a hustota populácie, populačný trend a areálový trend) pri hodnotení priaznivého stavu hodnotené stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

V prípade hniezdného a potravného biotopu je hodnotenie negatívnejšie, a to stupeň C – nepriaznivý stav, v prípade biotopu počas migrácie stupeň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.11. Muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*)

Hodnotenie priaznivého stavu populačných charakteristík u muchárika bielokrkého v prípade populačného trendu, veľkosti areálu a areálového trendu v CHVÚ Slanské vrchy je stanovené na stupni B – priemerný priaznivý stav. Len v prípade veľkosti populácie bol stav hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav.

V prípade biotopov stav hniezdného a potravného biotopu bol hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav a stav migračného biotopu stupňom B – priaznivý, priemerný stav.

1.6.3.2.12. *Strakoš obyčajný (Lanius collurio)*

Stav veľkosti populácie strakoša obyčajného sa podľa aktuálnej definície priaznivého stavu hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý. Rovnako je to v prípade populačného a areálového trendu na stupni B. Lepšie je hodnotená len veľkosť areálu – stupňom A dobrý priaznivý stav.

V prípade hniezdneho biotopu je hodnotenie na stupni B ako priemerný priaznivý stav, v prípade potravného biotopu a migračného biotopu je stav biotopu v CHVÚ Slanské vrchy hodnotený stupňom A, t.j. ako dobrý priaznivý stav.

1.6.3.2.13. *Orol skalný (Aquila chrysaetos)*

U orla skalného sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom A ako dobrý, priaznivý stav. V prípade hniezdneho biotopu je hodnotenie na stupni B ako priemerný priaznivý stav.

1.6.3.2.14. *Lelek lesný (Caprimulgus europaeus)*

Stav veľkosti populácie lelka lesného sa hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý a stav biotopov rovnako stupňom B ako priemerný stav.

1.6.3.2.15. *Škovránik stromový (Lullula arborea)*

U škovránika stromového sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom C ako nepriaznivý stav, rovnako je hodnotený hniezdny biotopu stupňom C.

1.6.3.2.16. *Jariabok hôrny (Bonasa bonasia)*

U jariabka hôrneho sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom C ako nepriaznivý stav a stav biotopov sa hodnotí stupňom B ako priemerný stav.

1.6.3.2.17. *Prepelica poľná (Coturnix coturnix)*

Stav veľkosti populácie prepelice poľnej sa hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý a stav biotopov rovnako stupňom B ako priemerný stav.

1.6.3.2.18. *Žltouchvost lesný (Phoenicurus phoenicurus)*

U žltouchvosta hôrneho sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom C ako nepriaznivý stav a stav biotopov sa hodnotí stupňom B ako priemerný stav.

1.6.3.2.19. *Krutihlav hnedý (Jynx torquilla)*

Stav veľkosti populácie krutihlava hnedého sa hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý a stav biotopov rovnako stupňom B ako priemerný stav.

1.6.3.2.20. *Muchár sivý (Muscicapa striata)*

U muchára sivého sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom A ako dobrý priaznivý stav a stav biotopov sa hodnotí o niečo horším stupňom B, čiže ako priemerný stav.

1.6.3.2.21. *Hrdlička poľná (Streptopelia turtur)*

Stav veľkosti populácie hrdličky poľnej sa hodnotí stupňom A ako dobrý priaznivý a stav biotopov rovnako stupňom A ako dobrý priaznivý stav.

1.6.3.2.22. *Pŕhlaviar čiernohlavý (Saxicola rubicola)*

U pŕhlaviara čiernohlavého sa stav veľkosti populácie hodnotí stupňom B ako priemerný priaznivý stav a stav biotopov sa hodnotí o niečo lepším stupňom A, čiže ako dobrý priaznivý stav.

1.6.3.2.23. *Chrapkáč poľný (Crex crex)*

Stav populačných charakteristík je u chrapkáča poľného hodnotený v CHVÚ Slanské vrchy vo veľkosti a hustote populácie a veľkosti areálu ako dobrý priaznivý stav – stupňom A. Populačný a areálový trend sú hodnotené mierne horšie – stupňom B priemerný priaznivý stav.

V prípade biotopov je hodnotenie rovnaké. V prípade potravných a hniezdných biotopov a biotopu počas migrácie je hodnotenie stavu klasifikované stupňom B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.2.24. Žlna sivá (*Picus canus*)

V prípade žlny sivej je stav populácie druhu v CHVÚ Slanské vrchy: veľkosť populácie a populačný trend, veľkosť areálu a areálový trend hodnotený stupňom B, teda ako priemerný priaznivý stav.

Hniezdny a potravný biotop sú v nepriaznivom stave C. Stupňom B priemerný priaznivý stav je hodnotený biotop počas zimovania.

1.6.3.2.25. Tesár čierny (*Dryocopus martius*)

V prípade populačných kritérií hustota populácie, populačný trend, veľkosti areálu a areálového trendu bol stav hodnotený stupňom B ako priemerný, priaznivý. V prípade hniezdného biotopu a potravného biotopu a biotopu počas zimovania bol stav hodnotený až stupňom C nepriaznivý stav.

1.6.3.3. Cieľový stav druhu

Cieľový stav druhu bol určený u jednotlivých druhov na základe významu druhu pre zachovanie populácie druhu na Slovensku, resp. v sústave CHVÚ, podľa dosiahnuteľnosti cieľu ako aj výnimočnosti daného druhu ako zástupcu danej taxonomickej skupiny.

1.6.3.3.1. Cieľový stav druhu orol kráľovský (*Aquila heliaca*)

V súčasnosti je stav populácie orla kráľovského hodnotený stupňom C ako nepriaznivý stav a celkový priaznivý stav druhu v CHVÚ stupňom B ako priemerný, priaznivý.

Veľkosť populácie orla kráľovského v CHVÚ Slanské vrchy bola v čase vytvárania sústavy CHVÚ v rámci Slovenska so 6 hniezdnymi pármami najvyššia spoločne s CHVÚ Ondavská rovina čo sa týka územia, kde je druh predmetom ochrany. Podľa aktuálneho zhodnotenia došlo k poklesu početnosti na 3 páry. Nejde pravdepodobne o úbytok, ale o presťahovanie časti populácie mimo CHVÚ. Cieľom opatrení v CHVÚ Slanské vrchy je udržať celkové hodnotenie priaznivého stavu minimálne na stupni B a zlepšiť stav hniezdných biotopu zo stupňa C na stupeň B.

1.6.3.3.2. Cieľový stav druhu výr skalný (*Bubo bubo*)

Celkový priaznivý stav výra skalného v CHVÚ Slanské vrchy je v súčasnosti hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav zlepšil minimálne na úroveň B, predovšetkým zvýšiť stav populácie prostredníctvom zlepšenia ochrany druhu, hniezdných a potravných biotopov.

1.6.3.3.3. Cieľový stav druhu bocian čierny (*Ciconia nigra*)

V súčasnosti je celkový priaznivý stav bociana čierneho v CHVÚ Slanské vrchy hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav, horšie je hodnotené kritérium populačný trendu – stupňom C – nepriaznivý stav. V čase vyhlasovania sústavy CHVÚ na Slovensku bol počet bocianov čiernych v CHVÚ odhadovaná na 23-33 párov a v súčasnosti je početnosť 15-25 párov. Celkovým cieľom by malo byť udržanie populácie na hodnote minimálne B – priemerný priaznivý stav a zabezpečiť ochranu predovšetkým hniezdného biotopu, ktorý je v stave C – nepriaznivý stav.

1.6.3.3.4. *Cieľový stav druhu orol krikľavý (Aquila pomarina)*

Celkové zhodnotenie priaznivého stavu orla krikľavého hodnotí jeho stav v CHVÚ Slanské vrchy stupňom – B priemerný priaznivý stav. Kvôli vysokému významu druhu v CHVÚ je nutné minimálne udržať celkový priaznivý stav druhu aspoň na stupni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.5. *Cieľový stav druhu včelár lesný (Pernis apivorus)*

V súčasnosti je celkový priaznivý stav včelára lesného v CHVÚ Slanské vrchy hodnotený stupňom B ako priemerný, priaznivý stav. Hlavným cieľom by malo byť udržanie populácie včelára minimálne na stupni B priemerného priaznivého stavu, predovšetkým zabezpečením dostatočnej ochrany hniezdných biotopov druhou v CHVÚ.

1.6.3.3.6. *Cieľový stav druhu d'ateľ bielochrbtý (Dendrocopos leucotos)*

Celkový priaznivý stav d'atľa bielochrbtého v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Je dôležité zlepšiť aktuálny nepriaznivý stav tohto druhu minimálne na úroveň B, prostredníctvom zlepšenia stavov hniezdných a potravných biotopov v území.

1.6.3.3.7. *Cieľový stav druhu d'ateľ prostredný (Dendrocopos medius)*

Celkový priaznivý stav d'atľa prostredného v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.8. *Cieľový stav druhu sova dlhochvostá (Strix uralensis)*

Celkový priaznivý stav sovy dlhochvostej v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom B – priemerný priaznivý stav. Význam ochrany tohto druhu v území je vysoký, keďže hniezdna populácia druhu v území predstavuje cca 1/5 celej slovenskej hniezdnej populácie. Preto je dôležité udržať aktuálny priaznivý stav tohto druhu na úroveň B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.9. *Cieľový stav druhu penica jarabá (Sylvia nisoria)*

Celkový priaznivý stav penice jarabej v CHVÚ Slanské vrchy je v súčasnosti hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.10. *Cieľový stav druhu muchárik malý (Ficedula parva)*

Celkový priaznivý stav muchárika malého v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.11. *Cieľový stav druhu muchárik bielokrký (Ficedula albicollis)*

Celkový priaznivý stav muchárika bielokrkého v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Je dôležité zlepšiť aktuálny nepriaznivý stav tohto druhu minimálne na úroveň B, prostredníctvom zlepšenia stavov hniezdných a potravných biotopov v území.

1.6.3.3.12. Ciel'ový stav druhu strakoš obyčajný (*Lanius collurio*)

Celkový priaznivý stav strakoša obyčajného v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom A – dobrý priaznivý stav. Je dôležité udržať aktuálny priaznivý stav tohto druhu na úrovni A prostredníctvom ochrany hniezdných a potravných biotopov.

1.6.3.3.13. Ciel'ový stav druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

Celkový priaznivý stav orla skalného v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom A – dobrý priaznivý stav. Vzhľadom k celkovo malej populácii orla skalného v CHVÚ, ale aj na Slovensku, je celkovo dôležité zabezpečiť zvýšenie a udržanie početnosti populácie orla skalného na minimálne 4 obsadených revírov, a teda zachovanie súčasného stavu populácie, čiže priaznivého stavu na úrovni A.

1.6.3.3.14. Ciel'ový stav druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Celkový priaznivý stav lelka lesného v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom B – priemerný priaznivý stav. Je dôležité udržať aktuálny priaznivý stav tohto druhu na úroveň B – priemerný, priaznivý stav prostredníctvom zachovania vhodných hniezdných a potravných biotopov.

1.6.3.3.15. Ciel'ový stav druhu škovránik stromový (*Lullula arborea*)

Súčasný odhad populácie škovránika stromového je 0-10 párov, pričom v čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bol odhad 70 párov čomu odpovedá stupeň priaznivého stavu C – čiže nepriaznivý stav. Je dôležité, aby sa zvýšila početnosť tohto druhu minimálne na úrovni priaznivého stavu B a zabránilo sa ďalšiemu poklesu populácie.

1.6.3.3.16. Ciel'ový stav druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Súčasný odhad populácie jariabka hôrneho je 20-30 párov, pričom v čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bol odhad 150 párov čomu odpovedá stupeň priaznivého stavu C – čiže nepriaznivý stav. Je dôležité, aby sa zvýšila početnosť tohto druhu minimálne na úrovni priaznivého stavu B a zabránilo sa ďalšiemu poklesu populácie.

1.6.3.3.17. Ciel'ový stav druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Stav veľkosti populácie prepelice poľnej sa hodnotí stupňom B ako priemerný, priaznivý a celkový priaznivý stav druhu je hodnotený rovnako stupňom B ako priemerný stav. Populácia sa v súčasnosti javí ako stabilná. Cieľom ochrany v území by tak malo byť minimálne jej udržanie stupni B priaznivého stavu. Pre udržanie stavu prepelice primerane postačujú navrhnuté opatrenia uvedené pre chrapkáča poľného. Pri ďalšom hodnotení stavu prepelice však treba brať do úvahy aj fluktuácie, vplyv poveternostných podmienok a problémy na zimoviskách a migračných trasách, ktoré negatívne vplyvajú na druh v celoeurópskom meradle.

1.6.3.3.18. Ciel'ový stav druhu žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*)

Aktuálne zhodnotenie priaznivého stavu žltouchvosta hôrneho v CHVÚ Slanské vrchy hodnotí celkový stav druhu stupňom C – nepriaznivý stav. Tento stav je spôsobený okrem iného celkovým poklesom populácie druhu na Slovensku. Ochrana tohto ubúdajúceho druhu by sa tak mala zamerať na zastavenie a zvrátenie poklesu a na vykonanie opatrení, ktoré napomôžu tomu, aby sa priaznivý stav druhu mohol hodnotiť aspoň na úrovni B – priemerný, priaznivý stav.

1.6.3.3.19. Cielový stav druhu krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*)

Celkový priaznivý stav krutihlava hnedého v CHVÚ Slanské vrchy je v súčasnosti hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.20. Cielový stav druhu muchár sivý (*Muscicapa striata*)

Celkový priaznivý stav muchára sivého v CHVÚ Slanské vrchy je v súčasnosti hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav. Program starostlivosti by mal prispieť k tomu, aby sa stav na uvedenej úrovni udržal.

1.6.3.3.21. Cielový stav druhu hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*)

Celkový priaznivý stav hrdličky poľnej v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom A – dobrý, priaznivý stav a hniezdna populácia je na úrovni 600 - 1580 párov. Výsledky monitoringu bežných druhov na Slovensku ako aj v Európe však poukazujú na pokles početnosti tohto druhu. Cieľom programu starostlivosti je preto naplánovať také opatrenia ktoré zabezpečia udržanie súčasného stavu populácie (A – dobrý, priaznivý stav).

1.6.3.3.22. Cielový stav druhu prhlaviar čiernohlavý (*Saxicola rubicola*)

Celkový priaznivý stav prhlaviara čiernohlavého v CHVÚ Slanské vrchy je hodnotený stupňom B – priemerný, priaznivý stav a hniezdna populácia je na úrovni 800 - 1200 párov a je stabilná. Výsledky monitoringu bežných druhov na Slovensku ako aj v Európe však poukazujú na pokles početnosti tohto druhu. Cieľom programu starostlivosti je preto naplánovať také opatrenia ktoré zabezpečia udržanie súčasného stavu populácie (aspoň na úrovni B – priemerný, priaznivý stav).

1.6.3.3.23. Cielový stav druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

Celkový priaznivý stav chrapkáča je v CHVÚ Slanské vrchy hodnotený stupňom A – dobrý, priemerný stav. Vzhľadom k celkovému významu populácie chrapkáčov v Slanských vrchoch v rámci Slovenska by tak cieľom opatrení v tomto CHVÚ malo byť udržanie súčasného dobrého priaznivého stavu druhu.

1.6.3.3.24. Cielový stav druhu žlna sivá (*Picus canus*)

V čase vymedzovania sústavy CHVÚ na Slovensku bola celková populácia žlny sivej v CHVÚ Slanské vrchy odhadnutá na úrovni 120 párov a v populácia hodnotená na stupni B, teda priemerný priaznivý stav. Cieľom by malo byť minimálne udržanie celkového hodnotenia na stupni B priaznivého stavu a to prostredníctvom opatrení, ktoré sú navrhované pre ostatné dutinové hniezdiče.

1.6.3.3.25. Cielový stav druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Celkový priaznivý stav tesára čierneho v CHVÚ Slanské vrchy je v súčasnosti hodnotený stupňom C – nepriaznivý stav. Cielový stav druhu by mal byť minimálne na stupni B, teda priemerný priaznivý stav. Aj keď CHVÚ Slanské vrchy nepatrí medzi prvých päť území najvýznamnejších pre tento druh, ochrana tohto druhu by mala mať vysokú prioritu, keďže tento druh je významný pre tvorenie hniezdných dutín ďalších predmetov ochrany v CHVÚ.

Je potrebné zlepšiť predovšetkým stav biotopov druhu, ktoré sa v súčasnosti nachádzajú v nepriaznivom stave.

1.6.3.4. Osobitné záujmy

1.6.3.4.1. Osobitné záujmy u druhu orol kráľovský (Aquila heliaca)

Ochrana orla kráľovského sa stretáva so záujmami poľovníkov, ktorí ho neprávom vinia zo škôd na chove sŕn, okrem toho poukazujú na to, že prirodzenou korisťou orla kráľovského sú zajace alebo bažanty a vznikajú im takto škody. Jeho vplyv na populácie týchto poľovných druhov však nie je tak zásadný, aby spôsobil ich ubúdanie a nemôže byť dôvodom na prenasledovanie druhu. Takéto konflikty v CHVÚ sú skôr výnimkou a pri citlivom prístupe orgánov ochrany prírody, ŠOP SR alebo zástupcov ochranárskych združení je možné ich riešiť formou komunikácie a osvety.

K ďalším stretom pri ochrane orla kráľovského dochádza so záujmami o ťažbu dreva. Pri povoľovaní výrubov v CHVÚ príslušnými orgánmi je potrebné vždy zohľadňovať potreby druhu a rešpekovať ochranné zóny okolo hniezd.

1.6.3.4.2. Osobitné záujmy u druhu výr skalný (Bubo bubo)

V Slanských vrchoch sú hniezdiskami prevažne skalnaté lokality antropogénneho pôvodu (činné alebo opustené kameňolomy, spolu 79 %) a prírodné skalnaté útvary (otvorené skalné steny a bralá, spolu 14 % lokalít), preto vzniká konflikt medzi ochranou druhu a ťažby nerastov v aktívnych kameňolomoch. Tento konflikt je však riešiteľný včasným dohľadom a usmernením ťažobných prác v čase hniezdenia zo strany kompetentných úradov.

1.6.3.4.3. Osobitné záujmy u druhu bocian čierny (Ciconia nigra)

Podobne ako v prípade bociana bieleho je ochrana bociana čierneho širokou verejnosťou vnímaná ako potrebná, keďže sa jedná o vzácny druh. V prípade jeho ochrany tak tú nie sú iné priame osobitné záujmy na ochrane a využívaní tohto druhu, ktoré by boli v rozpore s cieľmi jeho ochrany. Nepriamo však ochrana bociana čierneho môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd bociana čierneho. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk bociana čierneho vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

Vzhľadom k tomu, že sa jedná o vzácny druh je bocian čierny atraktívnym ako cieľ pre fotografy, čím vzniká potenciálny konflikt medzi fotografmi a ochranou prírody v blízkosti hniezdísk tohto druhu.

1.6.3.4.4. Osobitné záujmy u druhu orol krikľavý (Aquila pomarina)

V prípade orla krikľavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana orla krikľavého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo hniezd orla krikľavého. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla krikľavého vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú

v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné, aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Nakoľko sa však v prípade orla kriklavého jedna o druh orla, presadzovanie ochranných zón v okolí hniezdísk nepredpokladá vznik väčšieho konfliktu vo verejnosti, keďže prevažuje vnímanie potreby ochrany vzácnych druhov dravcov a to napriek tomu, že často sú menej vzácne ako niektoré iné druhy vtáctva, ktoré potrebujú na prežitie realizáciu rovnakých opatrení.

1.6.3.4.5. Osobitné záujmy u druhu včelár lesný (*Pernis apivorus*)

V prípade včelára lesného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Rovnako neboli zatiaľ na zaregistrované konflikty ohľadne včelárstva a ochrany tohto druhu. Výnimočne v odôvodnených prípadoch však v môže prípade ochrana včelára lesného vzniknúť požiadavka na vytvorenie zón ochrany okolo hniezda. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdneho obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov. Tento konflikt však nedosahuje potenciálnu mieru obmedzení ako pri orlovi kriklavom alebo bocianovi čiernom, keďže sa v prípade včelára očakáva len minimálny počet žiadostí na vytvorenie ochranných zón (aj z dôvodu ťažkej dohľadateľnosti hniezdísk tohto druhu.

1.6.3.4.6. Osobitné záujmy u druhu d'ateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'ateľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane d'atľa bielochrbtého môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.7. Osobitné záujmy u druhu d'ateľ prostredný (*Dendrocopos medius*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'ateľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane d'atľa prostredného môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.8. Osobitné záujmy u druhu sova dlhochvostá (*Strix uralensis*)

V prípade sovy dlhochvostej ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo môže vzniknúť na jej hniezdiskách konflikt v prípade ochrany hniezdísk, jedná sa však o menej náročný druh (vzhľadom k jej šíreniu a nárastu populácie), kde vytvorením náhradných hniezdných podmienok (v búdkach) je možné dostatočne zabezpečiť jej ochranu.

1.6.3.4.9. Osobitné záujmy u druhu penica jarabá (*Sylvia nisoria*)

V prípade penice jarabej, ako málo známeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana druhu môže dostať do konfliktu so záujmami aj poľnohospodárstva, keďže penica jarabá na svoje prežívanie potrebuje dostatok rozptýlenej nelesnej drevinovej (krovitej) vegetácie. Niektoré preferované spôsoby hospodárenia (rozorávanie TTP, výruby remízok z titulu navýšenia plôch pre odber dotácií...) sú však v rozpore s topickými požiadavkami druhu. Tak isto do konflikt záujmov môže nastať s lesným hospodárstvom pri zachovávaní bezlesia, teda obmedzenia zalesňovania xerothermných krovitých strání.

1.6.3.4.10. Osobitné záujmy u druhu muchárik malý (*Ficedula parva*)

V prípade muchárika malého, ako neznámeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia, keďže prípade tohto druhu požiadavky na jeho ochranu zahŕňajú ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.11. Osobitné záujmy u druhu muchárik bielokrký (*Ficedula albicilla*)

V prípade muchárika bielokrkého, ako málo známeho druhu vo verejnosti, neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.12. Osobitné záujmy u druhu strakoš obyčajný (*Lanius collurio*)

V prípade strakoša obyčajného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však môžu vznikať konflikty pri požiadavkách na ponechanie dostatočnej rozlohy hniezdných biotopov, t.j. krovín na ornej pôde, ktorých ponechanie však zároveň znižuje dotácie pre dotknutých poľnohospodárov. Preto je v chránených vtáčích územiach potrebné pre elimináciu týchto konfliktov vhodne nastaviť režim dotácií aby verejný záujem ochrany prírody a poľnohospodárstva neboli v konflikte.

1.6.3.4.13. Osobitné záujmy u druhu orol skalný (*Aquila chrysaetos*)

V prípade orla skalného ako symbolu ohrozenosti a symbolu slovenských hôr verejnosť všeobecne akceptuje potrebu ochrany tohto druhu. Ochrana orla skalného tak nie je potrebná len ako predmetu ochrany CHVÚ, ale aj ako kultúrneho dedičstva. Nepriamo však ochrana orla skalného môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárstva a to pri požiadavke na vytvorenie zón ochrany okolo jeho hniezd. Konflikt pri vytváraní takýchto zón je však riešiteľný vhodnou a včasnou formou komunikácie zainteresovaných, keďže na väčšine z plochy takýchto zón okolo hniezdísk sa požaduje len posunutie termínov lesného hospodárenia do obdobia mimo hniezdného obdobia. Menšia, jadrová časť týchto zón ochrany okolo hniezdísk orla skalného vyžaduje ponechanie porastov bez zásahu. V prípade, že takéto porasty sú v rubnej dobe a s týmito opatreniami neráta PSL je potrebné aby sa na obmedzenia vyplývajúce z ponechania časti porastu využili aj finančné nástroje, ktoré predpokladá Zákon o ochrane prírody a krajiny 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov.

1.6.3.4.14. Osobitné záujmy u druhu lelek lesný (*Caprimulgus europaeus*)

Lelek lesný je veľmi nenápadný a teda pre širokú verejnosť sa jedná o tajuplný druh. Tým pádom vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana druhu môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia v prípade premeny sukcesne zarastajúcich pasienkov (pionierskymi drevinami ako borievka, lieska, borovica) na husto zapojený pestovaný hospodársky les. Aj napriek tomu je potenciálny konflikt minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie.

1.6.3.4.15. Osobitné záujmy u druhu škovránik stromový (*Lullula arborea*)

V prípade škovránika stromového ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana škovránika so záujmom zachovania lúk môže zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva pri požiadavke o ich rozoranie, alebo napríklad pestovanie rýchlorastúcich drevín, čo môže spôsobiť likvidáciu vhodného biotopu. Podobne aj požiadavky na rozoranie medzí, vyťaženie alebo zoštiepkovanie remízok a okrajov lesov je v rozpore so záujmami ochrany škovránika stromového. Takéto opatrenia preto musia byť povolené príslušnými orgánmi. Pozitívne na druh pôsobí obnovenie alebo rozšírenie pastvy a pasienkov.

1.6.3.4.16. Osobitné záujmy u druhu jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*)

Jariabok hôrny je v súčasnosti klasifikovaný ako poľovná zver s určenou dobou lovu. Táto doba lovu a minimálny záujem na love tohto druhu však spôsobuje, že súčasné nastavenie poľovníckej legislatívy a ochrany prírody na druhej strane v prípade tohto druhu nie sú v rozpore s cieľmi ochrany stanovenými pre CHVÚ.

1.6.3.4.17. Osobitné záujmy u druhu prepelica poľná (*Coturnix coturnix*)

Ochrana prepelice poľnej ako symbolu poľnohospodárskej krajiny vo verejnosti je záujmom nielen z dôvodu jej určenia ako predmetu ochrany v CHVÚ Slanské vrchy, ale aj z dôvodu zachovania kultúrneho dedičstva. Vzhľadom k tomu, že ide o nenáročný druh, nie je predpoklad vzniku väčšieho konfliktu s hospodárskym využitím územia z dôvodu požiadavky realizácie špeciálnych opatrení (s výnimkou obmedzenia využívania chemických prípravkov).

1.6.3.4.18. Osobitné záujmy u druhu žltouchvost lesný (*Phoenicurus phoenicurus*)

V prípade žltouchvosta hôrneho ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana žltouchvosta hôrneho môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdnych stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žltouchvosta hôrneho hodnotený ako významný. Rovnako potenciálne konfliktným je potreba zachovania stromovej vegetácie na hniezdiskách žltouchvosta hôrneho priamo v intravilánoch obcí.

1.6.3.4.19. Osobitné záujmy u druhu krutihlav hnedý (*Jynx torquilla*)

V prípade krutihlava hnedého ako nenápadného a málo známeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana druhu môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže krutihlav hnedý na svoje prežívanie potrebuje dostatok stromovej zelene s dutinovými stromami, dostatok vhodnej potravy vrátane hmyzu (mraveniská). Niektoré preferované spôsoby

hospodárenia (rozorávanie TTP, veľkoplošné mulčovanie pasienkov- nedopaskov, výruby remízok z titulu navýšenia pôch pre odber dotácií...) sú však dnes v rozpore s týmito jeho topickými požiadavkami. Do konfliktu s hospodárskym využitím územia sa môže realizácia ochrany druhu potýkať s obmedzeniami využívania chemických prípravkov- najmä insekticídov.

1.6.3.4.20. Osobitné záujmy u druhu muchár sivý (*Muscicapa striata*)

Podobne ako v prípade žltochvosta hôrneho aj muchár sivý je veľmi nenápadný a teda pre širokú verejnosť sa jedná o neznámy druh. Tým pádom vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana muchára sivého môže zasiahnuť do záujmov lesného hospodárenia. Tie sa však väčšinou týkajú len ochrany hniezdných stromov, preto potenciálny konflikt je minimálny a riešiteľný vhodnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov.

1.6.3.4.21. Osobitné záujmy u druhu hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*)

V prípade hrdličky poľnej ako málo známeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo sa však ochrana druhu môže dostať do konfliktu so záujmami poľnohospodárskeho sektoru, keďže hrdlička poľná na svoje prežítie potrebuje dostatok stromovej zelene. Niektoré preferované spôsoby hospodárenia (rozorávanie TTP, výruby remízok z titulu navýšenia pôch pre odber dotácií...) sú však v rozpore s topickými požiadavkami druhu.

1.6.3.4.22. Osobitné záujmy u druhu prhlaviar čiernohlavý (*Saxicola rubicola*)

V prípade prhlaviara čiernohlavého ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana prhlaviara čiernohlavého so záujmom zachovania lúk môže zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva pri požiadavke o ich rozoranie, alebo napríklad pestovanie rýchlorastúcich drevín, čo môže spôsobiť likvidáciu vhodného biotopu. Podobne aj požiadavky na rozoranie medzí, vyťaženie alebo zoštíepkovanie remízok a krov pozdĺž ciest je v rozpore so záujmami ochrany prhlaviara čiernohlavého. Takéto opatrenia preto musia byť povolené príslušnými orgánmi.

1.6.3.4.23. Osobitné záujmy u druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*)

V prípade chrapkáča poľného ako neznámeho druhu vo verejnosti neexistuje žiadny iný osobitný záujem ohľadne jeho ochrany. Nepriamo však ochrana chrapkáča poľného môže vo výnimočných prípadoch zasiahnuť do záujmov poľnohospodárstva a to napríklad posunutím termínu kosenia na neskorší termín. Takéto posunutie zároveň znamená zníženie kvality tráv, plodín získaných pri neskoršom kosení, a teda aj negatívny dopad na hospodárenie dotknutých subjektov. Jedná sa však plošne o malé plochy, preto je tento konflikt malého rozsahu a riešiteľný vhodnou formou komunikácie, resp. využitím iných nástrojov.

1.6.3.4.24. Osobitné záujmy u druhu žlna sivá (*Picus canus*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu ďatľov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane žlny sivej môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdných stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie. Väčším konfliktom v prípade ochrany tohto druhu však budú požiadavky na ochranu vhodných porastov. Na druhej strane však je potrebné podotknúť, že

porasty, ktorých sa toto týka sú už dnes súčasťou vyšších stupňov ochrany národnej siete sústavy chránených území, preto tento konflikt nie v území v prípade ochrany žľny sivej hodnotený ako významný.

1.6.3.4.25. Osobitné záujmy u druhu tesár čierny (*Dryocopus martius*)

Vzhľadom ku celkovému pozitívnemu vnímaniu d'at'ov vo verejnosti existuje záujem na ochrane týchto druhov nielen v dôsledku toho, že sú predmetmi ochrany v CHVÚ ale aj v dôsledku zachovania kultúrneho dedičstva. Pri ochrane tesára môžu v CHVÚ vzniknúť nepriamo konflikty pri presadzovaní ochrany hniezdnych stromov. Vzhľadom k tomu, že však ide o len jednotlivé stromy sú tieto požiadavky na ochranu riešiteľné vhodnou a včasnou formou komunikácie.

1.6.4. Hodnotenie ďalších osobitných záujmov ochrany prírody a krajiny v území

Územie CHVU sa v južnej časti prekrýva s územiaми európskeho významu: SKUEV0327 Milič a SKUEV0326 Strahuľka a v severnej časti s územiaми európskeho významu: SKUEV0390 Pusté pole a SKUEV0401 Dubnícke bane.

V rámci územia CHVU sú vyhlásené maloplošné chránené územia:

Národná prírodná rezervácia Veľký Milič so štvrtým a piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Malý Milič s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Šimonka s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Oblík s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Bačkovská dolina s piatym stupňom ochrany,
Národná prírodná rezervácia Kokošovská dubina s piatym stupňom ochrany,
Ochranné pásmo prírodnej rezervácie Kokošovská dubina so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Malá Izra s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Dubová hora s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Zbojnický zámok s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Hermanovské skaly s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Hlinianska jelšina s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Malé Brdo s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Zámutovske skaly s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Zámutovska jelšina s piatym stupňom ochrany,
Ochranné pásmo prírodnej rezervácie Zámutovska jelšina so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Rankovské skaly s piatym stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Marocká hoľa so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Krčmárka so štvrtým stupňom ochrany,
Ochranné pásmo prírodnej rezervácie Krčmárka s tretím stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Slanský hradný vrch so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná rezervácia Pusté pole so štvrtým stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Miličská skala s piatym stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Zapikan s piatym stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Skaly pod Pariakovou s piatym stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Zárez Stravného potoka s piatym stupňom ochrany,
Prírodná pamiatka Trstinové jazero so štvrtým stupňom ochrany,
Chránený areál Dubnícke bane so štvrtým stupňom ochrany.
Bezprostredne na hranicu CHVU nadväzuje chránené územie - Národná prírodná pamiatka Herliansky gejzír s piatym stupňom ochrany.

Územie CHVU je súčasťou územného systému ekologickej stability nadregionálnej úrovne. Oblasť v južnej časti CHVU je vymedzená ako nadregionálne biocentrum Milič a oblasť v severnej časti CHVU tvorí nadregionálne biocentrum Šimonka - Oblík, ktoré sú prepojené terestrickým nadregionálnym biokoridorom v smere pohoria.

1.7. Výsledky kompletného zisťovania stavu lesa

Lesný pôdny fond je obhospodarovaný podľa Programov Starostlivosti o Lesy (PSL).

V nasledujúcej tabuľke je prehľad platných PSL (LHP).

Názov PSL pre Lesný celok	Platnosť PSL	Výmera PSL (LHP) v CHVÚ ha
ČAHOV	2006 - 2015	288,3378
LESNÉ A POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO ČIERNE NAD TOPL'OU	2006 - 2015	11,177
LESNÉ SPOLOČENSTVO SOL-ČAKLOV	2006 - 2015	243,8486
NEŠTÁTNE LESY BANSKÉ	2006 - 2015	1592,409
NEŠTÁTNE LESY ZAMUTOV	2006 - 2015	147,4969
PASIENKOVÁ A URBÁRSKA SPOLOČNOSŤ ZLATNÍK	2006 - 2015	91,6935
ŠTÁTNE LESY BANSKÉ	2006 - 2015	2705,8
ŠTÁTNE LESY ZAMUTOV	2006 - 2015	3463,751
URBARIÁT A PASIENKOVÁ SPOLOČNOSŤ HLINNÉ	2006 - 2015	81,83465
URBARIÁT RUDĽOV	2006 - 2015	61,92825
URBÁRSKA SPOLOČNOSŤ, POZEMKOVÉ SPOLOČENSTVO SAČUROV	2006 - 2015	141,0095
URBÁRSKE A PASIENKOVÉ SPOLOČENSTVO JUSKOVA VOĽA	2006 - 2015	174,8023
ZAMUTOV	2006 - 2015	327,8601
LESY HANUŠOVCE	2008 - 2017	3038,334
NEŠTÁTNE LESY NA LHC HANUŠOVCE	2008 - 2017	452,3408
LESY KOKOŠOVCE	2010 - 2019	3358,844
LESY ZLATÁ BAŇA	2010 - 2019	3199,787
NEŠTÁTNE LESY NA LHC KOKOŠOVCE	2010 - 2019	526,9299
NEŠTÁTNE LESY NA LHC SOLIVAR	2010 - 2019	1837,353
IZRA	2013 - 2022	674,6126
KECEROVCE	2013 - 2022	2691,531
LC BOGOTA I.	2013 - 2022	1831,288
LC RUSKOV I.	2013 - 2022	2899,179
NEŠTÁTNE LESY NA LHC SEČOVCE-KLÚ PO	2013 - 2022	652,6067
SEČOVCE	2013 - 2022	4637,192
SLANEC	2013 - 2022	6073,089
VEL'ATY	2013 - 2022	98,80121
ZVÝŠOK LHC KECEROVSKÉ PEKĽANY	2013 - 2022	1827,117
ZVÝŠOK LHC SEČOVCE	2013 - 2022	1179,291
ZVÝŠOK LHC SLANEC, RUSKOV	2013 - 2022	2295,407
ZVÝŠOK LHC VEL'ATY	2013 - 2022	225,794
Spolu		46831,45

Rozdiel oproti výmere LPF v súčasnom KN je spôsobený stavom C-KN v čase vyhotovenia PSL (LHP).

Zastúpenia kategórií lesa sú v nasledovnej tabuľke.

Kategória lesa	Písmeno kategórie	Kategoria	%
H		38760,28	84,77
O	a	667,73	1,46
	b	120,28	0,26
	d	4791,76	10,48
	spolu	5578,37	12,20
U	a	83,79	0,18
	e	558,14	1,22
	f	741,26	1,62
	spolu	1383,18	3,03
Spolu		45721,83	100

Zastúpenie drevín v porastoch CHVU je v nasledujúcej tabuľke.

Drevina	BK	DZ	HB	JH	JS	DL	SC	BO	SM	BR	JL	JD	JM	LM	OS	JP	BH	CS	AG	DG	BC,GJ,DC ,TI,VF,VB
%	57,1	17,4	7,1	3,1	2,9	2,4	2,1	2,0	1,8	1,4	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	< 0,1

Veková štruktúra je v nasledujúcej tabuľke.

Vek v rokoch	0	1-20	21-40	41-60	61-80	81-100	101-120	140-350
Zastúpenie v %	0,1	12,7	13,5	11,8	18,5	21,1	16,3	6

Porastová mapa je súčasťou príloh.

2. Socioekonomické pomery (využívanie územia a jeho okolia), pozitívne a negatívne faktory

2.1. Historický kontext

Slanské pohorie bolo oddávna prirodzenou hranicou dvoch historických, pomerne značne sa líšiacich kultúrnych a regionálnych celkov — Šariša a Zemplína. Spádové mestá zo západnej strany pohoria — Prešov, Košice — a zo strany východnej — Vranov, Sečovce — značne vplývali na rozvoj. Obce sa rozkladajú zväčša na okrajoch lesného masívu pohoria, na podhorských a údolných terasách, takže okrem malých výnimiek (Zlatá Baňa, Herľany, Slanská Huta, Drahov) majú pomerne široké územie vhodné na obrábanie pôdy. Umožnilo to rozvoj poľnohospodárstva, ktoré tvoril v podstate hlavný zdroj zárobku a obživy obyvateľstva. Ako však vyplýva z charakteru územia, poľnohospodárstvo nebolo dostatočným zdrojom obživy, nastúpilo aj hospodárenie v lesoch. Pre niekoľko málo obcí sa stala práca v lese hlavným zdrojom príjmov a poľnohospodárstvo v týchto obciach bolo druhotným zamestnaním. Tieto udalosti viedli v minulosti o obhospodarovaní oboch hlavných typov biotopov, čo sa prejavilo aj na zložení avifauny územia. V posledných desaťročiach však s nástupom technológií dochádza k degradovaniu oboch typov biotopov. Z lesných celkov ide prevažne o intenzívnejšie lesné hospodárenie, rovnako v poľnohospodárstve, čo sa odráža na poklese lesných, ale hlavne poľnohospodárskych druhov. Dochádza k úpadku pasenia dobytká aj k opúšťaniu poľnohospodárskej pôdy.

Vyhlásenie CHVÚ Slanské vrchy v roku 2010 bolo prvýkrát, kedy sa vyhlásilo územie Slanských vrchov ako jeden celok. V minulosti boli vyhlásené v území len maloplošné chránené územia. V roku 1925 bolo vyhlásené prvé maloplošné územie NPR Jasovská jaskyňa, v roku 1932 PR Slanský hradný vrch. Po nich až v roku 1950 nasledovalo vyhlásenie NPR Jasovské dubiny, PR Malé brdo, NPR Malý Milič, PR Marocká hoľa, v roku 1953 NPR Humenec, v roku 1954 NPR Bokšov, NPR Sivec a NPR Zádielska tiesňava. V roku 1964 bol vyhlásený NPR Turniansky hradný vrch, v roku 1966 NPR Bujanovská dubina, NPR Vozárska, PR Palanta, v roku 1967 Veľký Milič. Neskôr vyhlásili maloplošné územia v roku 1974 PR Krčmárka, 1976 PR Malá Izra, PR Rankovské skaly, 1982 NPR Havrania skala, 1987 NPP Herliansky gejzír, CHA Perínske rybníky. V roku 1990 boli vyhlásené PP Miličská skala, PP Trstinové jazero, v roku 1993 PR Kloptaň, PR Vysoký vrch, PR Zemné hradisko, v roku 1994 vyhlásili PP Hatinská jaskyňa, CHA Nižnočajská pieskovňa. V roku 1996 pridali posledné maloplošné územia NPP Drienovská jaskyňa, NPP Kunia priepať, NPP Skalísty potok.

2.2. Stručný opis aktuálneho stavu

Poľnohospodárstvo

Na území CHVÚ Slanské vrchy sa z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy využíva 3610,87 ha, ako orná pôda. Na ploche 4863,74 ha sa nachádzajú trvalé trávnaté porasty využívané hlavne na kosenie a pasenie. Sady sa nachádzajú na výmere 23,61 ha. Pôda, ktorá zatiaľ nie je poľnohospodársky využívaná sa nachádza na výmere 25,35 ha. V rámci LPIS-u je evidovaných 5,27 ha poľnohospodárskej pôdy, na ktorej sa nachádza les (biele plochy).

Lesné hospodárstvo

Drevinová skladba porastov zodpovedá prirodzenej skladbe v prevládajúcom 2. až 4. vegetačnom stupni. Zastúpenie vekových tried nad 60 rokov vytvára predpoklad výrazného nárastu obnovovaných porastov v nasledujúcich decéniach, preto jej forma a spôsob bude mať významný vplyv nielen na vekovú ale hlavne na priestorovú štruktúru lesov celého CHVÚ.

Rekreácia a šport

Územie je súčasťou Dolnozemplínskeho regiónu cestovného ruchu, kde dominuje letná turistika, pobyt pri vode, poznávací, kúpeľný a vidiecky turizmus. Oblasť Slanských vrchov predstavuje ťažiskové územie regiónu pre pešiu turistiku, cykloturistiku, poznávanie (kultúrne a historické pamiatky) a pobyt v prírodnom prostredí. Značené turistické trasy vedú hrebeňom pohoria, najhustejšia sieť je v oblasti Miliča a Šimonky, územím vedie Zemplínska cyklotrasa Slanskými vrchmi. Rozvojové strediská s vybavenosťou pre cestovný ruch sú lokality Slanec, Slanská Huta, Byšta, Izra, Nový Salaš, Dargov, Herľany a i.. Rekreačia pri vode je viazaná na jazero Izra a vodnú nádrž Byšta. Potenciál majú zaniknuté kúpele (Borda, Byšta) a termálne vody v oblasti Bidovce - Svinica. Významným turistickým cieľom je gejzír v Herľanoch.

Poľovníctvo a rybárstvo

Na území CHVÚ Slanské vrchy je evidovaných 37 poľovných revírov. CHVÚ zasahuje do poľovných oblastí M IX. Zemplínska, J XXV. Slanské pohorie, M X. Južná, S XI. Prešovská.

Ťažba nerastných surovín

Na úpätí Slanských vrchov na styku s hranicou CHVÚ sú určené prieskumné územia pre geotermálnu energiu, geotermálne vody a termálne podzemné vody Sečovce, Kecerovce, Boliarov a Košická kotlina. Juhovýchodný okraj CHVÚ zasahuje do prieskumného územia Brezina pre bentonit, perlit a nerasty, z ktorých možno priemyselne vyrábať kovy.

V severnej časti územia prebieha ťažba drahých kovov. Za týmto účelom je určené chránené ložiskové územie a dobývací priestor ložiska drahého opálu Červenica (Opáľové bane Libanka s.r.o. Prešov) s rozvinutou ťažbou. Sú tu určené chránené ložiskové územia aj pre výhradné ložisko polymetalických rúd Zlatá Baňa a výhradné ložisko ortuťových rúd Dubník, v ktorých sa s ťažbou neuvažuje. Rozvinutá ťažba andezitu ako stavebného kameňa v rámci CHVÚ je vo výhradných ložiskách s určeným dobývacím priestorom Okružná – Borovník, Juskova Voľa (EUROVIA – kameňolomy s.r.o. Košice – Barca), Vechec (VSK Mineral s.r.o. Košice), Ruskov - Strahuľka (PK Doprastav, a.s. Žilina) a Ruskov - Čerepeš (KSR Kameňolomy SR, s.r.o. Zvolen), vo výstavbe je ložisko Ruskov.

Chránené ložiskové územie a dobývací priestor má určené výhradné ložisko perlitu Byšta, kde sa s ťažbou neuvažuje. V prieskume sú výhradné ložiská s chráneným ložiskovým územím Višňov a Kravany pre zemný plyn (NAFTA, a.s. Bratislava), ktoré okrajovo zasahujú do CHVÚ.

Ložiská nevyhradeného nerastu stavebného kameňa s ukončenou ťažbou sú v Rákoši, Ďrkove, Juskovej Voli a Vechneci, s rozvinutou ťažbou v Červenici (Nový Lokast s.r.o. Opiná).

Využitie vody

V juhovýchodnej časti CHVÚ sa nachádza jazero Izra, ktoré vzniklo prirodzeným spôsobom na toku Malej Izry, jeho hrádza bola však umelo upravená, čím sa zväčšila plocha aj hĺbka pôvodného jazera. Pri Byšte sa nachádza vodná nádrž.

V severnej časti CHVÚ sú vyhlásené povodia vodárenských tokov Lysá, Hermanovský potok, Šebastovka, Sigorský potok, Svinický potok, Medvedí potok a pásma hygienickej ochrany povrchových vodárenských zdrojov.

Ďalšie využitie

V okolí obcí po obvode územia CHVÚ sú evidované záťaže bývalých nelegálnych skládok bez rekultivácie. V prevádzke je regionálna skládka TKO Petrovce severovýchodne od CHVÚ.

V blízkosti územia je situované vojenské letisko Prešov a malé letiská pre letecké práce Mirkovce, Čemerné pri Vranove nad Topľou, Zemplínska Teplica, Bidovce, Kecerovce, Slanec – Kalša.

Južnou časťou územia priečne prechádza tranzitný cestný ťah I/19 s hlukovou a emisnou záťažou a bariérovým vplyvom. Súbežne vedie aj pripravovaný úsek diaľnice D1 Bidovce – Dargov – Pozdišovce.

Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

Kultúrne pamiatky a objekty významné z hľadiska kultúrno-historického dedičstva (hrady, kaštiele, sakrálne stavby) sú sústredené v obciach vo vnútri a po obvode CHVÚ (Hermanovce nad Topľou, Petrovany, Slanec, Nižná Kamenica, Ruská Nová ves a i.). Početné sú aj pamätné miesta bojov počas 2. svetovej vojny.

2.3. Návrh zásad a opatrení využívania územia a jeho okolia z hľadiska cieľov ochrany

2.3.1. Návrh zásad opatrení pre jednotlivé predmety ochrany

Návrh zásad opatrení vychádza z hodnotenia priaznivých stavov jednotlivých druhov vyhotovených ŠOP SR v rokoch 2010-2012 a odporúčaní navrhnutých expertmi v danom hodnotení, ako aj z odporúčaných opatrení vo vedeckých publikáciách.

Návrh zásad opatrení pre jednotlivé druhy je tu uvedený v celom rozsahu nutných opatrení pre udržanie optimálnej populácie dotknutých druhov. Vzhľadom k tomu, že potrebné opatrenia a biotopové nároky jednotlivých druhov si často v rôznom rozsahu protirečia, preto je potrebné tieto opatrenia zosúladiť. Preto taxatívne uvedené opatrenia pre jednotlivé druhy boli nižšie zoskupené do opatrení v závislosti od spôsobu využívania územia.

2.3.1.1. Návrh zásad opatrení pre orla kráľovského (Aquila heliaca)

Na udržanie stavu orla kráľovského na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať v lesných porastoch nasledovné manažmentové opatrenia:

- realizovať celoplošné mapovanie a monitoring priebehu hniezdenia a trendov populácie,
- udržať vhodnú vekovú štruktúru porastov v existujúcich a potenciálnych hniezdných biotopoch usmerňovaním lesohospodárskych aktivít pri príprave a implementácii LHP,
- udržať alebo zvýšiť podiel trvalých trávnatých porastov a znížiť podiel oráčin a nevhodných poľnohospodárskych plodín (kukurica, repka, slnečnica a i.) v lovných teritóriách v priľahlej agrárnej krajine,
- zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných hniezd ohrozených zrútením v dôsledku silného vetra a dažďa,
- eliminovať vyrušovanie dospelých vtákov počas hniezdenia lesnými hospodárskymi a rekreačnými ľudskými aktivitami,
- eliminovať riziko nezákonného odstrelu,
- eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení inštaláciou hrebeňových zábran,
- zvýšiť propagáciu ochrany druhu a informovanosť verejnosti.

2.3.1.2. Návrh zásad opatrení pre výra skalného (Bubo bubo)

Na zlepšenie stavu výra skalného na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- realizovať priebežný prieskum, mapovanie a monitoring existujúcich aj potenciálnych hniezdísk, s osobitným zreteľom na historické hniezdiská,
- zaznamenávať priebeh hniezdenia, produktivitu a trendy vývoja miestnej populácie,

- usmerňovať na hniezdiskách v činných kameňolomoch ťažbu nerastných surovín tak, aby sa v nich bolo možné zachovali vhodné hniezdne biotopy a neboli poškodené aktívne hniezda, zvýšiť komunikáciu s užívateľmi dobývacieho priestoru,
- udržiavať možnosť voľného priletu k hniezdu (odstraňovanie drevinového náletu) a upravovať hniezdne police (hĺbenie a odvodnenie) na existujúcich, opustených alebo potenciálne vhodných hniezdiskách so sukcesiou (napr. skalné útvary a zarastajúce kameňolomy) s výnimkou území v 4. a 5. stupni ochrany.
- inštalovať zábrany na stĺpy elektrického vedenia 22 kV v blízkosti hniezdísk,
- podporovať ekovýchovu a propagáciu ochrany výra skalného medzi zainteresovanými skupinami (najmä mládež, užívatelia lomov, poľovníci a pod.).

2.3.1.3. Návrh zásad opatrení pre bociana čierneho (*Ciconia nigra*)

Na udržanie stavu bociana čierneho na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- vhodnou formou realizovať prieskum celej populácie bociana čierneho v CHVÚ za účasti profesionálnych aj dobrovoľných ornitológov,
- udržať vhodnú vekovú a druhovú štruktúru porastov na existujúcich hniezdiskách usmerňovaním lesohospodárskych aktivít (príprava a implementácia PSL),
- zabezpečiť zlepšenie kvality vôd vo vodných tokoch a mokradiach,
- zabezpečiť ochranu existujúcich a vytváranie nových mokradí, predchádzať ich znečisťovaniu splaškovými vodami a komunálnym odpadom,
- predchádzať vysušovaniu, degradácii a urbanizačným zmenám vodných tokov a mokradí v širšom okolí hniezdísk,
- zabezpečiť pravidelné zarybňovanie podhorských vodných tokov a mokradí,
- eliminovať vyrušovanie dospelých vtákov počas hniezdenia lesnými hospodárskymi aktivitami v okruhu min. 300 m od obsadených hniezd,
- zabezpečiť spevnenie a úpravy vybratých nestabilných hniezd ohrozených zrútením v dôsledku silného vetra a dažďa,
- inštalovať hniezdne podložky na vhodných stromoch v hospodársky lesoch,
- propagovať potrebu ochrany druhu v odbornej aj širokej verejnosti

2.3.1.4. Návrh zásad opatrení pre orla krikľavého (*Aquila pomarina*)

Na udržanie stavu orla krikľavého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

Manažmentové opatrenia v hniezdnom biotope

- zabezpečiť diferencovaný prístup v hospodárení na lesnej pôde nasledovne:
 - a) v lesoch ochranných a lesoch osobitného určenia v CHVÚ Slanské vrchy v prípade akejkoľvek lesohospodárskej činnosti rešpektovať ekologické nároky orla krikľavého s cieľom zachovania dostatočnej rozlohy hniezdného biotopu a minimalizovania vyrušovania počas hniezdenia
 - b) v hospodárskych lesoch nachádzajúcich sa v CHVÚ Slanské vrchy pri obnove lesných porastov podporovať uplatňovanie výberkového a účelového hospodárskeho spôsobu a uprednostňovať prirodzenú obnovu porastov s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov v hniezdných biotopoch orla krikľavého (obnovenie prirodzeného drevinového zloženia, zlepšenie horizontálnej a vertikálnej štruktúry porastov, vhodnejšie formovanie lesných okrajov); vylúčiť uplatňovanie holorubného

hospodárskeho spôsobu a znížiť existujúcu plochu s uplatňovaním podrastového hospodárskeho spôsobu na plochu max. 20% z výmery CHVÚ

- zabezpečiť uplatňovanie systému tvorby ochranných zón v okolí všetkých aktívnych hniezd (hniezda, ktoré boli orlami obsadené v období 5 rokov minimálne jedenkrát) jednotlivých párov orla krikľavého s nasledovnými podmienkami:
 - a) ochranná zóna sa stanovuje v okruhu (polomere) minimálne 300 m od hniezdného stromu
 - b) zakazuje sa odstrániť alebo poškodiť hniezdny strom
 - c) v dobe rozmnožovania, tj. od 16.3. do 31.8. kalendárneho roka, sa zakazuje vykonávať akúkoľvek lesohospodársku činnosť
 - d) mimo doby rozmnožovania, tj. od 1.9. do 15.3. kalendárneho roka:
 - vo vnútornej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne 100 m od hniezdného stromu nezasahovať do vegetačného a pôdneho krytu
 - vo vonkajšej časti ochrannej zóny v okruhu (polomere) minimálne od 100 m do 300 m okolo hniezdného stromu resp. na celej ploche takto vymedzenej ochrannej zóny, pri hospodárení v lesných porastoch uplatňovať výlučne výberkový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať jednotlivo výberkový rub stromový, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový alebo skupinovite výberkový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha) alebo účelový hospodársky spôsob (tzn. pri jeho *stromovej forme* uskutočňovať stromový účelový rub, ktorý sa vykonáva jednotlivým výrubom stromov a pri jeho *skupinovej forme* uskutočňovať skupinový účelový rub s plochou obnovného rubu max. do 0,2 ha).
- zabezpečiť zapracovanie uvedeného systému ochranných zón do programov starostlivosti o lesy (PSoL)
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu lesných porastov zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva lesohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do opatrení "Lesnícko-environmentálne a klimatické služby a zachovanie lesa" a "Platby týkajúce sa sústavy Natura 2000" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- propagovať a presadzovať FSC (Forest Stewardship Council) certifikáciu za účelom environmentálne vhodného a trvalo udržateľného obhospodarovania lesov (zdroj <http://www.fscslovakia.sk/>)
- zabezpečiť odstránenie poľovníckych zariadení (najmä posedov) vo vnútri ochranných zón a usmerniť výstavbu nových poľovníckych zariadení aby boli situované mimo ochranných zón

Manažmentové opatrenia v potravnom biotope

- s cieľom zachovania výmery TTP (lúk a pasienkov) zabrániť ich rozorávaniu a premene na iný druh pozemku
- zabezpečiť vhodné obhospodarovanie TTP pravidelnou kosbou lúk a odvozom biomasy, extenzívnym pasením hovädzieho dobytku, v odôvodnených prípadoch aj mulčovaním a pri tvorbe TTP použiť stanovištne vyhovujúce druhy tráv
- na plochách TTP vylúčiť aplikáciu priemyselných hnojív a pesticídov
- znížiť podiel nevhodných poľnohospodárskych kultúr pestovaných na energetické účely (slničnica, repka, kukurica) v prospech takých poľnohospodárskych kultúr, ktoré sú v súlade s ekologickými nárokmi orla krikľavého (napr. viacročné krmoviny: ďatelina, lucerna, ďatelinotrávne miešanky) a súčasne podporujú chov hovädzieho dobytku
- pri aplikácii pesticídov na ornej pôde zabezpečiť odborný kvalifikovaný dozor a použiť len chemické prípravky, ktoré nie sú na zozname zakázaných prípravkov pre chránené vtáčie územia (zdroj <http://nrl.uvm.sk/>)

- časť strniskových plôch (min. 30 %) po obilninách nerozorávať a ponechať ich až do septembra - októbra kalendárneho roka, slamu z týchto plôch odstrániť, v prípade zvýšeného zarastania týchto plôch vegetáciou je možné vykonať mulčovanie
- neznižovať výmeru nelesnej drevinovej vegetácie (napr. z dôvodu jej výrubu za účelom výroby drevnej štiepky) a zabezpečiť ich vhodnú údržbu; pri výsadbe nelesnej drevinovej vegetácie použiť pôvodné druhy drevín
- zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy
- s cieľom posilniť a zachovať ekologickú stabilitu potravných biotopov na poľnohospodárskej pôde zabezpečiť poskytnutie agroporadenstva poľnohospodárskym subjektom vo veci ich zapojenia sa do jednotlivých podopatrení "Agroenvironmentálno-klimatického opatrenia" a opatrenia "Ekologické poľnohospodárstvo" v rámci Programu rozvoja vidieka SR 2014-2020 za účelom získania kompenzačných platieb za obmedzenie hospodárenia z dôvodu uplatňovania princípu trvalo udržateľného rozvoja a ochrany prírody a zabezpečiť zapracovanie týchto environmentálnych opatrení do PRV SR vždy na nové programovacie obdobie
- na všetkých plochách poľnohospodárskej pôdy realizovať postupy, ktoré minimalizujú negatívny vplyv na populáciu orla krikľavého; pri mulčovaní, kosbe trávnych porastov a žatve poľnohospodárskych kultúr vždy postupovať smerom od stredu k okraju alebo od jednej strany pozemku k druhej strane pozemku, pri kosbe a žatve používať výstražné zariadenia
- kontrola dodržiavania zákonných požiadaviek hospodárenia (Statutory Management Requirements – SMR) a štandardov dobrých environmentálnych a poľnohospodárskych podmienok (Good Agricultural and Environmental Conditions - GAEC) v rámci uplatňovania krížového plnenia (Cross compliance - CC) poľnohospodárskymi subjektami
- zabezpečiť elimináciu rizika zranení a úhynu na konštrukciách elektrických vedení ich postupným ošetrovaním zábranami a výstražnými prvkami na vodiče

Všeobecné manažmentové opatrenia

- vypracovať návrh na rozšírenie hraníc CHVÚ Slanské vrchy s cieľom zahrnúť aj potravné teritória jednotlivých párov orla krikľavého hniezdiacich v CHVÚ do chráneného územia
- vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o CHVÚ a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu pravidelne po uplynutí obdobia 10 rokov
- vypracovať a následne v praxi uplatňovať Program starostlivosti o orla krikľavého a zabezpečiť jeho pravidelnú aktualizáciu pravidelne po uplynutí obdobia 10 rokov
- zabezpečiť pravidelný monitoring v zmysle časti č. 4 tohto dokumentu
- zabezpečiť stálu propagáciu ochrany druhu a informovanosť odbornej (lesníci, poľnohospodári, poľovníci) a laickej verejnosti
- zabezpečiť elimináciu rizika nezákonného odstrelu v spolupráci s príslušnými inštitúciami (Polícia SR, OÚ, SIŽP, členovia Stráže prírody)
- zabezpečiť vymožiteľnosť práva v prípadoch vtáčej kriminality

2.3.1.5. Návrh zásad opatrení pre včelára lesného (Pernis apivorus)

Pre vytvorenie podmienok na udržanie stavu včelára lesného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Vylúčenie lesohospodárskych zásahov v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období (1. apríla do 31. júla) čím sa obmedzí vyrušovanie párov pri hniezdení.
- Obmedzenie veľkoplošných holorubov.
- Zvyšovanie rubnej doby. Zachovanie alebo cielené obnovenie pôvodného druhového zloženia lesných porastov.

- Zlepšiť komunikáciu s užívateľmi poľovníckych revírov (napr. obmedzenie vykonávania poľovného práva, budovania a údržby poľovníckych zariadení v blízkosti obsadených hniezd v hniezdnom období a pod.)
- Zachovanie extenzívneho spôsobu využívania lúk a trávnatých porastov s rozptýlenou krovitou vegetáciou.
- Obmedzenie používania insekticídov najmä leteckým spôsobom na loviskách, čím sa zabezpečí dostatok potravy.
- Osadiť na všetky chýbajúce 22kV konzoly zábrany, ktoré bránia usmrteniu vtákov pri zosadnutí.
- Obmedzenie výstavby veterných elektrární v blízkosti CHVU.

2.3.1.6. Návrh zásad opatrení pre d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*)

Na zlepšenie stavu d'ateľa bielochrbtého na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- vo vhodných biotopoch d'atľa bielochrbtého zabezpečiť ponechanie mŕtveho dreva v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu,
- podporiť zvýšenie rubného veku buka, javora, jaseňa a jedle na min. 110 rokov, na kľúčových hniezdiskách druhu
- ochranné lesy s min. 10 % zastúpením buka alebo javora alebo jaseňa ponechať bez zásahu,
- v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa pri ťažbe ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha,
- v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa ponechávať stojace mŕtve stromy v poraste,
- v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa ponechávať čo najviac ležiacich mŕtvych stromov v poraste,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov s min. 10% zastúpením buka, javora alebo jaseňa realizovať iba mimo hniezdného obdobia (termín júl až február)
- v porastoch s min. 10 % zastúpením buka, javora alebo jaseňa vylúčiť používanie pesticídov.

2.3.1.7. Návrh zásad opatrení pre d'atľa prostredného (*Dendrocopos medius*)

Na udržanie stavu d'ateľa prostredného na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zvýšiť rubný vek duba na 140 rokov, na kľúčových lokalitách výskytu d'ateľa prostredného
- celkovú obnovnú dobu porastov s min. 10 % zastúpením duba predĺžiť na min. 40 rokov, resp. na min. 60 rokov u štruktúralne diferencovaných porastov, pričom ťažba sa začne až po dosiahnutí rubného veku,
- ochranné lesy s min. 10 % zastúpením duba ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe v porastoch s min. 10 % zastúpením duba ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5ks/ha,
- v porastoch s min. 10 % zastúpením duba ponechávať stojace mŕtve stromy v poraste,
- v porastoch s min. 10 % zastúpením duba alebo 10 % zastúpením osiky ťažbu dreva realizovať iba mimo hniezdného obdobia (termín júl až február),
- v porastoch s min. 10 % zastúpením duba alebo osiky vylúčiť používanie pesticídov,
- zachovávať brehovú vegetáciu, nelesnú drevinovú vegetáciu a štruktúralne diferencované okraje lesov.

2.3.1.8. Návrh zásad opatrení pre sovu dlhochvostú (*Strix uralensis*)

Na udržanie stavu sovy dlhochvostej na stupni B, resp. jeho zlepšenie na stav A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- realizovať celoplošné mapovanie a monitoring priebehu hniezdenia a trendov vývoja populácie,
- udržať vhodnú vekovú a druhovú štruktúru porastov na existujúcich aj potenciálnych hniezdiskách usmerňovaním lesohospodárskych aktivít (príprava a implementácia PSL),
- eliminovať vyrušovanie dospelých vtákov počas hniezdenia lesnými hospodárskymi a rekreačnými ľudskými aktivitami,
- inštalovať hniezdne búbky na vhodných stromoch v hospodársky pestovaných lesoch,
- zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných dravčích hniezd ohrozených zrútením v dôsledku vetra a dažďa,
- eliminovať riziko nezákonného odstrelu,
- eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení a trafostaníc pretínajúcich hniezdne a zimné biotopy inštaláciou chráničiek v tvare písmena „A“ a v tvare \cap

2.3.1.9. Návrh zásad opatrení pre penicu jarabú (*Sylvia nisoria*)

Na udržanie stavu penice jarabej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zachovanie extenzívneho spôsobu využívania lúk a trávnatých porastov s rozptýlenou krovitou vegetáciou.
- Nepovoľovanie zmeny užívania pozemku z existujúceho trvalého trávneho porastu na iný druh poľnohospodárskeho pozemku.
- Preferovanie extenzívne pasenie hospodárskych zvierat hlavne kombinovaná pasťva (napr. oviec a dobytky so stádom s veľkosťou primeranou únosnosti pasienka. Maximálne 0,5 – 1 VDJ / ha).
- Obmedzenie intenzívneho pasenia dobytky.
- Kosenie a následné odstránenie biomasy, poprípade mulčovanie minimálne jeden krát ročne.
- Podpora tradičného obhospodarovania pozemkov a zainteresovanie miestnych obyvateľov do ochrany vtákov (napr. besedy, exkurzie a pod.)
- Pri rekultiváciách pasienkov je potrebné ponechať kroviny na min. 15 % plochy z celkovej výmery v mozaikovej štruktúre. Činnosti vykonávať mimo hniezdného obdobia.
- Obmedzenie používania pesticídov v hniezdnom období.
- Pravidelné monitorovanie známych hniezdných lokalít na vybraných extenzívne využívaných krovinových pasienkoch a lúkach.

2.3.1.10. Návrh zásad opatrení pre muchárika malého (*Ficedula parva*)

Na udržanie stavu muchárika malého na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v lesoch do vzdialenosti 200 m od vodných tokov zvýšiť rubný vek min. o 20 rokov alebo predĺžiť celkovú obnovnú dobu na min. 40 rokov, resp. na min. 100 rokov u štruktúrne diferencovaných porastov, pričom ťažba sa začne až po dosiahnutí rubného veku,
- ochranné lesy do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných) ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných) ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy do vzdialenosti 200 m od vodných tokov (aj občasných),

- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdneho obdobia (termín júl až marec)
- vylúčiť používanie pesticídov,
- zachovávanie brehových porastov, pásov a skupín nelesnej drevinovej vegetácie a členitých okrajov lesa ako migračných biokoridorov.

2.3.1.11. Návrh zásad opatrení pre muchárika bielokrkého (*Ficedula albicollis*)

Na zlepšenie stavu muchárika bielokrkého na stav B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- ochranné lesy ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdneho obdobia (termín júl až marec),
- v porastoch starších ako 60 rokov vylúčiť používanie pesticídov,
- zachovávať brehovú vegetáciu, pásy a skupiny nelesnej drevinovej vegetácie.

2.3.1.12. Návrh zásad opatrení pre strakoša obyčajného (*Lanius collurio*)

Na udržanie stavu strakoša obyčajného v priaznivom stave A je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- udržiavať tradičné využívanie pôdy vo vhodných biotopoch (najmä na extenzívne obhospodarovaných suchších pasienkoch a lúkach s rozptýlenou krovitou vegetáciou), vylúčiť odstraňovanie krovín z lokalít bez posúdenia odbornou organizáciou ochrany prírody, dohodnuté prehustené formácie redukovať v mesiacoch október - marec
- vylúčiť odstraňovanie medzí a strží s krovitou vegetáciou a podobných extenzívne obhospodarovaných plôch
- udržiavať mozaikovitú štruktúru krajiny, nevytvárať veľkoblukové celky lúk, pasienkov a polí na úkor krovitých formácií, vylúčiť zmeny využívania pozemku s krovitými formáciami na ornú pôdu, meliorácie, odvodnenie, terénne úpravy, zalesnenie, zastavenie a pod.
 - insekticídy zapríčínujúce stratu druhového spektra hmyzu aplikovať v blízkosti krovitých formácií len v havarijných prípadoch a mimo obdobia pobytu strakoša a iných chránených druhov, t.z. od 15.septembra do 15.apríla
- prostredníctvom štátnej správy, príslušného odboru ochrany prírody a krajiny informovať užívateľov TTP v CHVÚ o lokalitách strakoša obyčajného a konzultovať zásahy a formy obhospodarovania lokalít s jeho výskytom na úrovni užívateľa a odbornej organizácie ochrany prírody a krajiny

2.3.1.13. Návrh zásad opatrení pre orla skalného (*Aquila chrysaetos*)

Na udržanie súčasného stavu orla skalného je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť každoročný monitoring populácie druhu v CHVÚ s dohľadom všetkých obsadených hniezd,
- zabezpečiť vyhlásenie ochranných pásiem okolo všetkých hniezd v CHVÚ, ktoré si túto ochranu vyžadujú (mimo lesov v 5. stupni ochrany) a kontrolu ich dodržiavania,
- usmerňovaním programov starostlivosti o les zabezpečiť v CHVÚ dostatok vhodných lesov (nad 80 rokov) a ich mozaikovitú rozmiestnenie v území,
- postupne zabezpečiť ochranu na všetkých stĺpoch 22 kV vzdušného elektrického vedenia, pričom postupovať od stĺpov v otvorenej krajine k stĺpom na okraji lesov a intravilánov (čiže od najviac k najmenej nebezpečným),

- rôznymi opatreniami (ekovýchova, medializácia pytliactva) vplývať na relevantnú skupinu obyvateľstva (najmä poľovníci) v záujme minimalizácie priameho prenasledovania,
- pri územnom rozvoji regiónu usmerňovať urbanizáciu tak, aby sa minimálne prejavila na zmenšovaní plochy lovísk.

2.3.1.14. Návrh zásad opatrení pre lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*)

Na zlepšenie súčasného stavu lelka lesného do stavu B je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- pri poľnohospodárskej a lesnej činnosti nepoužívať chemické látky, ktoré sú nebezpečné pre vtáky (označenie Vt1 až Vt4) a hmyz (označenie Vč1 a Vč2)
- pokračovať v mapovaní nových výskytových lokalít, hlavne na nelesnej pôde (sukcesne zarastajúce pasienky)
- v súvislých lesných porastoch nezalesňovať, resp. udržať prirodzené nelesné enklávy, čistiny, miesta s prirodzene skalnatou pôdou, členité lesné okraje
- v oblastiach intenzívnej poľnohospodárskej produkcie zachovať zatrávené medze a zatrávené úseky medzi poliami s výsadbou ojedinelých stromov alebo krov ako refúgium veľkého hmyzu
- spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi lesných a poľnohospodárskych pozemkov pri zabezpečovaní ochrany lelka lesného a jeho výskytových lokalít
- organizovať výchovno-vzdelávacie podujatia (napr. prednášky a besedy) pre verejnosť, vlastníkov a užívateľov zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu k ochrane lelka, vydávať propagačné materiály

2.3.1.15. Návrh zásad opatrení pre škovránka stromového (*Lullula arborea*)

Na zlepšenie stavu škovránka stromového na stupeň B je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- pravidelným monitoringom zaznamenávať aktuálny stav populácie, zisťovať rozsah a formu (vhodnosť) obhospodarovania TTP a ich vplyv na veľkosť populácie
- zachovávať rozlohu TTP, hlavne pasienkov a zabezpečiť ich vhodné obhospodarovanie
- na dotknutom území podporovať extenzívne pasenie hospodárskych zvierat,
- v oblastiach sekundárnej sukcesie trávnych porastov krovinnými a lesom vhodne manažovať celoplošne zarastajúce plochy min. v 5 ročných intervaloch výrubom, príp. doplniť pravidelným pasením kozami
- obmedziť výruby stromov a krovín a realizáciu akýchkoľvek iných zásahov do všetkých typov rozptýlenej zelene v období od 1. 3. do 15. 7.
- ak TTP nie sú vypásané, zabezpečiť aspoň v jeho častiach, mozaikovite (20 – 40% plochy) environmentálne vhodné náhradné kosenie, aby sa zachoval charakter nízkotrávinných biotopov
- na TTP hlavne na pasienkoch a lúkach zachovávať rozptýlenú zeleň a krovinné formácie (na pasienkoch ponechať min. 15 % nelesnej drevinovej vegetácie (ndv) z celkovej z rozlohy obhospodarovaného TTP, na lúkach ponechať min. 10 % ndv z celkovej z rozlohy obhospodarovaného TTP)
- na TTP (minimálne na pasienkoch) v hniezdom období (od 1. 3. do 15. 7.) neaplikovať chemické látky

2.3.1.16. Návrh zásad opatrení pre jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*)

Na zlepšenie súčasného stavu jariabka hôrneho do stavu B je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- v programoch starostlivosti o lesy lesných hospodárskych plánoch presadzovať čo najvyššie zastúpenie pionierskych druhov drevín a snažiť sa o dosiahnutie nižšieho zápoja lesných porastov (pod 80 %)
- minimalizovať aplikáciu chemických prípravkov v boji so škodlivými činiteľmi v lesných porastoch
- sledovanie vplyvu negatívnych faktorov na výskyt a početnosť druhu na jednotlivých lokalitách
- redukcia veľkoplošnej náhodnej resp. aj maloplošnej úmyselnej ťažby v optimálnych aj suboptimálnych biotopoch.
- kontrolovať legislatívne obmedzenia zberu lesných plodov
- zabezpečiť celoročnú ochranu jariabka hôrneho.

2.3.1.17. Návrh zásad opatrení pre prepelicu poľnú (*Coturnix coturnix*)

Pre udržanie stavu prepelice primerane postačujú navrhnuté opatrenia uvedené pre chrapkáča poľného.

2.3.1.18. Návrh zásad opatrení pre žltochvsta lesného (*Phoenicurus phoenicurus*)

Na zlepšenie stavu žltochvsta hôrne na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť legislatívne, resp. medzinárodnými dohodami ochranu druhu na zimoviskách a počas migrácie (konvencie na ochranu biodiverzity, t.j. zabraňujúce odlesňovaniu a zabrániť nelegálnemu odchytu do sieť počas migrácie).
- zabezpečiť na vhodných miestach vhodnú štruktúru lesných porastov (lesy s menším zápojom korún, zakmenenie min. 0,6)
- v intravilánoch s výskytom žltochvstov hôrných obzvlášť starostlivo dbať na udržanie biotopov druhu, teda je potrebné zabezpečiť ochranu starých drevín v záhradách, resp. parkov v území
- v intravilánoch zabezpečiť dostatočné hniezdne možnosti napr. vyvesovaním polobúdok pre ich hniezdenie

2.3.1.19. Návrh zásad opatrení pre krutohlava hnedého (*Jynx torquilla*)

Na udržanie stavu krutohlava hnedého na stupni B priemerného priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť ponechanie starých stromov s dostatočnými dutinami, okrajových častí lesov, včítane starých sadov, parkov a lesíkov
- Zabezpečiť pravidelný monitoring druhu
- Podporovať rozvoj tradičných hospodárstiev so sadmi a pasienkami a hospodárskymi zvieratami, na ktorých sa vytvárajú vhodné podmienky na hniezdenie krutohlava a za týmto účelom aj správne nastaviť dotácie v rámci poľnohospodárskej politiky či na národnej alebo európskej úrovni.
- Inštalovať umelé hniezdne dutiny v rôznych výškach
- Zachovať pasienky a otvorené stanovištia na okrajoch lesov s dostatočným množstvom starých stromov, umožňujúcich hniezdenie krutohlava.
- Zabezpečiť ochranu mravenísk ako zdroja hlavnej potravy tohto druhu, predovšetkým nepoužívaním umelých hnojív a pesticídov na pasienkoch a lúkach.

2.3.1.20. Návrh zásad opatrení pre muchára sivého (*Muscicapa striata*)

Na udržanie stavu muchára sivého na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť pravidelný monitoring druhu
- Zachovanie vysokého podielu starých listnatých a zmiešaných lesov, zachovanie, resp. zvyšovanie podielu starej stromovej vegetácie (parky, sady, záhrady) v sídlach a okolí vodných tokov
- Vylúčenie veľkплоšných holorubov vo väčších celkoch starých listnatých a zmiešaných lesov a uprednostňovanie výberkového spôsobu ťažby dreva
- Dodržiavanie vhodného zastúpenia drevín
- Ponechávanie stojacich mŕtvych stromov v porastoch a výstavkov pri maloplošných holoruboch (5 stromov/10 ha porastu na dožitie, prípadne aj skupinky stromov). Odporúča sa tiež zachovanie/vysadenie aspoň ojedinelých stromov a krov na rozľahlých poľnohospodárskych plochách

2.3.1.21. Návrh zásad opatrení pre hrdličku poľnú (*Streptopelia turtur*)

Na udržanie stavu hrdličky poľnej na stupni A priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- Zabezpečiť pravidelný monitoring druhu
- Zachovanie tradičného hospodárenia v poľnohospodárskej krajine s maloplošnými Parcelami a zachovalými stromovými zoskupeniami medzi poľami
- Zachovanie rozptýlenej zelene a krovín na pasienkoch a lúkach
- Obmedzenie aplikácie chemických látok predovšetkým s herbicídnyim účinkom
- Obmedzenie výrubu a prílišného preriedovania stromoradií a krovísk oddeľujúcich poľa a lemujúcich cestné komunikácie
- Zachovanie starších rozvoľnených porastov listnatých druhov stromov.

2.3.1.22. Návrh zásad opatrení pre prhl'aviara čiernohlavého (*Saxicola rubicola*)

Na udržanie súčasnej populácie prhl'aviara čiernohlavého je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- zabezpečiť monitoring hniezdnej populácie
- v rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov monitorovať, kontrolovať a obmedziť používanie hnojív a chemických prípravkov v boji so škodcami v hniezdných lokalitách
- monitorovať vykonávanie údržby ciest (priekopy, násypy)
- spolupracovať s vlastníkmi a užívateľmi poľnohospodárskych pozemkov (Pozemkové spoločenstvá, Poľnohospodárske družstvá, Slovenská správa ciest) pri zabezpečovaní ochrany prhl'aviara čiernohlavého a jeho výskytových lokalít: usmernenie aplikácie metód obhospodarovania vyhovujúceho ekologickým a biologickým nárokom prhl'aviara čiernohlavého (likvidácia vegetácie pozdĺž ciest a okrajov poľí, degradácia habitatov rozorávaním trvalých trávnych porastov, likvidácia medzí, rekultivácie, poľnohospodárske splašky- hnojovica, aplikovanie umelých hnojív, pesticídov a insekticídov na trvalých trávnych porastoch a okrajoch poľí, vypaľovanie trávy, úhorov a medzí na začiatku a počas hniezdného obdobia, pri tvorbe a realizácii Agroenvironmentálnych programov.
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie trávnych porastov a vhodnej mozaikovitej krajiny vrátane medzí a úhorov

- podporovať tradičné mozaikovitú využívanie poľnohospodárskej pôdy najmä ako pasienky a kosné lúky
- organizovať výchovno-vzdelávacie podujatia (napr. prednášky a besedy) pre verejnosť, vlastníkov a užívateľov zamerané na vytvorenie pozitívneho vzťahu k ochrane príhaviara čiernohlavého, vydávať propagačné materiály

2.3.1.23. Návrh zásad opatrení pre chrapkáča poľného (*Crex crex*)

Pre udržanie stavu chrapkáča poľného na stupni B priaznivého stavu sú potrebné nasledovné manažmentové opatrenia:

Za účelom obmedzenia priamych strát na zistených lokalitách chrapkáča poľného:

- kosiť až po období hniezdenia a po preperení jedincov, t.j. po 31. auguste
- vylúčiť intenzívnu pastvu do 1. augusta
- evidované hniezdo dočasne vhodne označiť aj s primeranou ochrannou zónou s vedomím užívateľa pozemku
- na území s výskytom chrapkáča poľného kosiť len od stredu k okraju pozemku so súčasným znížením jazdnej rýchlosti

Za účelom zachovania hniezdnych lokalít:

- Vylúčiť zmeny využívania pozemku vrátane krátkodobej zmeny na ornú pôdu, meliorácií, odvodnenia, terénnych úprav, zalesňovania, zastavania a pod.
- obnovu TTP realizovať do konca apríla, alebo až začiatkom septembra, vylúčiť nadmerné odstraňovanie krovín z lokalít
- vylúčiť aplikáciu agrochemikálií a biologických hnojív vrátane hnojovice v dobe od 20. apríla do konca augusta
- vylúčiť odstraňovanie medzí, strží a podobných extenzívne obhospodarovateľných plôch
- každoročne ponechať min. 5 % neobhospodarovanej pôdy (ako úhor) a min. 30% extenzívne využívanej pôdy z celkovej výmery PPF príslušného katastra
- zabezpečiť prekosenie neobhospodarovateľných plôch v období 3-5 rokov mimo obdobia hniezdenia
- prostredníctvom štátnej správy, príslušného odboru ochrany prírody a krajiny informovať užívateľov TTP v CHVÚ o lokalitách chrapkáča poľného a konzultovať zásahy a formy obhospodarovania lokalít s jeho výskytom na úrovni užívateľa a odbornej organizácie ochrany prírody a krajiny

2.3.1.24. Návrh zásad opatrení pre žlu sivú (*Picus canus*)

Na udržanie stavu žlne sivej na stupni B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- na každých 500 ha lesa udržiavať 5 – 30 území s celkovou výmerou min. 150 ha, na ktorých bude les starší ako 80 rokov s mŕtvym drevom v objeme min. 10 % celkovej zásoby porastu,
- zvýšiť rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle na min. 110 rokov a duba na 140 rokov
- ochranné lesy ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe ponechať v porastoch stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5ks/ha,
- ponechávať v poraste stojace mŕtve stromy,
- ponechávať v poraste čo najviac ležiacich mŕtvych stromov,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdneho obdobia (termín júl až február),
- zvyšovať alebo aspoň udržiavať plochu TTP porastených krovínami a/alebo solitérnymi drevinami,
- vylúčiť používanie pesticídov v lese, na nelesnej drevinovej vegetácii a TTP.

2.3.1.25. Návrh zásad opatrení pre tesára čierneho (*Dryocopus martius*)

Na zlepšenie stavu tesára čierneho na stupeň B priaznivého stavu je potrebné realizovať nasledovné manažmentové opatrenia:

- na každých 500 ha lesa udržiavať 5 – 30 území s celkovou výmerou min. 150 ha, na ktorých bude les starší ako 80 rokov s mŕtvym drevom v objeme min. 10 % celkového objemu dreva,
- zvýšiť rubný vek buka, javora, jaseňa a jedle na min. 110 rokov a duba na 140 rokov,
- ochranné lesy ponechať bez zásahu,
- pri ťažbe ponechať v lese stromy s hrúbkou aspoň 30 cm na dožitie v počte min. 5 ks/ha,
- ponechávať v lesnom poraste stojace mŕtve stromy,
- ponechávať v lesnom poraste čo najviac ležiacich mŕtvych stromov,
- ťažbu dreva v porastoch starších ako 80 rokov realizovať iba mimo hniezdného obdobia (termín júl až február),
- vo všetkých porastoch vylúčiť používanie pesticídov.

2.3.2. Návrh zásad a opatrení pre CHVÚ Slanské vrchy

2.3.2.1. Poľnohospodárstvo

Poľnohospodárska pôda tvorí v CHVÚ Slanské vrchy približne 1/5 celkovej rozlohy. Stav poľnohospodárstva v území je rozhodujúci faktor prežívania a prosperovania kritériových druhov, ktoré ju využívajú na hniezdenie, ale aj ako loviská. Preto by využívanie územia na poľnohospodárske účely malo zohľadniť následné zásady a opatrenia:

- Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy. Za týmto účelom presadzovať aj vhodné nastavenie dotácii v rámci poľnohospodárskej politiky na národnej a európskej úrovni
- Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie
- Podporiť a usmerniť prvý termín kosenia v termíne mimo obdobie 1.3 – 31.8. min. na 20 % plochy obhospodarovanej lúky kosením
- V prípade kosenia TTP od 1. mája do 31. júla zabezpečiť na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja alebo od kraja ku kraju, vylúčiť kosenie od kraja do stredu.
- Minimalizovať a usmerniť rozhodnutiami úradov chemizáciu na TTP (z dôvodu ochrany škovránka stromového, penice jarabej, krutihlava hnedého, hrdličky poľnej, prepelice poľnej)
- Podporovať chov hospodárskych zvierat a pasenia na TTP
- Podporiť kosenie lúk bez mulčovania
- Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalít chrapkáča poľného
- Podporiť zachovanie pôvodných druhov solitérnych drevín a krovitých formácií na TTP (min. 1ex. s obvodom kmeňa nad 80 cm/ha, min. 25 m²/ha krovitých formácií, disperzia roztrúsená)
- V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách predmetov ochrany

- V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany a navrhovať náhradné riešenia
- V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cieľnú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov a vyhlášky č. 193/2010 Z.z.
- V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke 5-10 m
- Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách strakoša obyčajného a penicu jarabú
- V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí
- Spolupracovať so správcami tokov pri zabezpečovaní ochrany rybárika a jeho hniezdných lokalít
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, že neexistuje riziko významne negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť monitoring, resp. kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 193/2010 Z.z.)
- Zabezpečiť kontrolu aj s dôrazom na dodržiavanie predpisov na úseku ochrany prírody v čase kosby so zameraním na zachovanie TTP
- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcich kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- Usmerniť a podporiť výrub drevín „krovinnami zarastených TTP“ cez § 47, § 35 cez orgány OP (remízky – krovinné formácie) – na TTP typu pasienok zachovať min. 15% - max. 30 % súčasnej rozlohy krovín *Rubus fruticosus*, *Rosa sp.*, *Crataegus*, *Prunus spinosa*, *Pyrus communis*, *Juniperus* a príp. iných druhov. Zabezpečiť nasledovnú distribúciu plôch NDV: plochy s rozlohou cca. 20 x 50 m vo vzájomnej vzdialenosti cca. 100 m (biotop penice jarabej, škovránka stromového) pri súčasnom zabezpečení obhospodarovania plôch pasiením,
- Usmerniť výrub drevín bielych plôch podľa § 47, § 35 cez orgány OP z dôvodu získavania plôch na pasienie a kosenie - výmeru vyčistenej plochy vyššiu ako 2 (5) ha podmieniť zachovaním (vytvorením) príľahlej remízky s rozlohou min. 10 % z celkovej čistenej plochy pri lúke, min. 15 % z celkovej čistenej plochy pri pasienku, a následným užívaním vyčistenej plochy v ďalších rokoch ako pasienku, resp. kosnej lúky (biotop škovránka stromového, hrdličky poľnej, preplice poľnej),
- usmernenie výrubu drevín cez § 47, § 35 cez orgány OP (aleje, stromoradia, remízky, lesík – lesné biotopy) – obhospodarovania bielych plôch bez poľnohospodárskeho využívania: podporiť účelový výber v prospech mozaikovitosti a štruktúrovanosti NDV aby sa zachovali podmienky pre hniezdenie predmetných druhov a nedošlo k úplnému zapojeniu drevín, pri výrube nesmie dôjsť k plošnému výrubu a zníženiu výmery NDV o viac ako 50%, resp. výrubu viac ako 50 % jedincov pôvodného porastu, priemernej hrúbky porastu (biotop hrdličky poľnej, ďatľá prostredného, krutihlava hnedého)
- zhodnotiť legislatívne bariéry, ktoré farmárom bránia ponechaniu väčšieho podielu NDV na poľnohospodársky obhospodarovateľných pozemkoch, na ktoré žiadajú dotácie. V prípade, že neexistuje iné riešenie ako zabezpečiť vyšší podiel NDV na týchto pozemkoch, upraviť príslušnú legislatívu alebo pravidlá.
- Vylúčiť pestovanie nepôvodných rýchlorastúcich drevín na TTP a hniezdiskách predmetov ochrany a v ich bezprostrednom okolí
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom

- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 193/2010 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Slanské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.2. Lesné hospodárstvo

V CHVÚ Slanské vrchy je rozloha lesných pozemkov 77,55 %, preto je veľmi dôležité na zachovanie a prosperovanie väčšiny druhov predmetu ochrany dodržiavať nasledujúce zásady ani opatrenia:

- Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % (obnovných porastov starších ako 100 rokov)
- Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 50 % porastov starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre lesné porasty a zároveň dosahujú v prsnej výške priemer minimálne 30 cm
- Vylúčiť leteckú aplikáciu insekticídov v lesných porastoch
- Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami
- V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmety ochrany a povoliť ich len v prípade, ak neexistuje riziko významného negatívneho dopadu na predmety ochrany
- Zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných hniezd orlov kráľovských, orlov skalných, včelárov lesných a bocianov čiernych ohrozených zrútením
- Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok sovy dlhochvostú v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km² porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky
- Podporiť ostatné dutinové hniezdiče (muchárika bielokrkeho, žltouchvost hôrny) inštaláciou rozmerovo vhodných búdok v počte minimálne 2 búdky na 1 km² lesa
- Ponechávať v lese zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre ostatné lesné porasty, a ktoré zároveň v prsnej výške dosahujú priemer minimálne 30 cm
- Zabezpečiť ochranné zóny okolo hniezd dravcov, sov a bociana čierneho tak, že vo vnútornej časti zóny sa nesmie celý rok zasahovať (v mimohniezdnom období iba výchovne zásahy netýkajúce sa hniezdného stromu, no nie je možné porast vyrúbať v tomto období s výnimkou spracovania kalamít) a ak je hniezdo neobsadené minimálne päť rokov ponechať porast vo vnútornej zóne v rovnakom režime. V prípade vonkajšej zóny zabezpečiť úplné obmedzenie lesohospodárskych zásahov v hniezdnom období. Vnútorňá časť zóny by mala mať spravidla polomer minimálne 100 metrov (v závislosti od nárokov druhov) a vonkajšia časť zóny 300-500 metrov. Tieto zóny by sa mali vyhlasovať pre ochranu hniezd orla kráľovského, orla skalného, orla krikľavého, včelára lesného a bociana čierneho, sovy dlhochvostej v prípade potreby aj v prípade nálezu stromových alebo zemných hniezd výra skalného.
- V PSL presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín pre potreby ochrany jariabka hôrneho
- Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít výra skalného a to kameňolomov, starých redších porastov na strmých stráňach a okolitých lesných porastov v prípade stromových hniezd
- Zabezpečiť monitoring predmetov ochrany, u vzácnejších druhov všetkých hniezdísk, u ostatných vybranej vzorky hniezdísk
- Zabezpečiť monitoring a kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodu ochrany prírody (existujúcich obmedzení vyhlášky č. 193/2010)
- Zapracovať uvedené relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL

- V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a úhynu vtáctva a rovnako ošetriť týmito prvkami aj existujúce vedenia.
- Vylúčiť zásahy do mokradí včítane ich zalesňovania a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí
- Usmerniť zákazu výrubu dutinových hniezdných stromov dľa prostredného, dľa bielochrbtého, žlny sivej a tesára čierneho
- Zabezpečiť ošetrovanie 22 kV elektrických vedení inštaláciou chráničiek v tvare písmena „A“ a v tvare \cap
- Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a nevedlo k zmareniu hniezdení
- Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre lesníkov a miestnych obyvateľov o význame CHVÚ a správnom hospodárení v ňom
- Zabezpečiť zmenu vyhlášky č. 193/2010 Z.z., ktorou sa vyhlasuje CHVÚ Slanské vrchy za účelom úpravy obmedzení, ktoré majú adresne zabezpečiť ochranu predmetov ochrany podľa vyššie uvedených obmedzení v CHVÚ

2.3.2.3 Rekreačia a šport

Rekreačia a šport predstavujú pre predmety ochrany len okrajové nebezpečenstvo v porovnaní s ohrozeniami vyplývajúcimi z lesného hospodárstva a poľnohospodárstva. V zásade rekreačia a šport nie je vylúčená, pokiaľ nedochádza k vyrušovaniu predmetu ochrany na hniezdach a hniezdiskách:

- dôsledne posúdiť investičné zámery pre rozvoj rekreácie a športu z pohľadu ich dopadu na predmety ochrany. Vylúčiť zámery prispievajúce k zvýšeniu miery fragmentácie CHVÚ, podporiť zámery, ktoré sú umiestnené na okraji územia bez negatívneho dopadu na predmety ochrany

2.3.2.4. Poľovníctvo a rybárstvo

Podobne ako v prípade rekreácie a športu sú poľovníctvo a rybárstvo ako menej negatívny faktor vo vzťahu k predmetom ochrany. Poľovníctvo a rybárstvo môže významne prispieť k dosiahnutiu cieľov ochrany územia, a preto je potrebné pri jeho výkone dodržiavať nasledovné opatrenia:

- zabezpečiť pravidelnú kontrolu územia zameranú na lokalizovanie a eliminovanie nezákonných činností, inštalovať uzamykateľné rampy na prístupových komunikáciách do CHVÚ, kontrolovať oprávnenosť vstupu motorovými vozidlami do CHVÚ
- zapojiť poľovnícke združenia do intenzívnej kontroly dodržiavania poľovníckych predpisov a predpisov ochrany prírody ako aj do eliminácie vykladania otrávených návnad
- Zvýšiť kontrolnú činnosť za účelom dodržiavania predpisov na úseku ochrany prírody, lesného hospodárstva a poľovníctva najmä v období toku
- vypracovať a uviesť do praxe v spolupráci s vedením Slovenskej poľovníckej komory systém odhaľovania a kontroly pytliactva a trávenia zveri a dravých vtákov v CHVÚ
- pri podozrení z páchania trestnej činnosti, najmä pri nálezoch uhynutých živočíchov, návnad je potrebné bezodkladne podať trestné oznámenie príslušnému útvaru polície a orgánom činným v trestnom konaní
- zabezpečiť opatrenia na podstatné zníženie rizík nezákonného odstrelu
- Zabrániť výsvabe posedov v ochranných zónach okolo hniezd

2.3.2.5. Ťažba nerastných surovín

V rámci CHVÚ sa nachádzajú mnohé ložiskové územia, dobývacie priestory a ložiská nerastných surovín. Kameňolomy sú miestami hniezdísk výra skalného (79% hniezdísk), preto je potrebné, rovnako ako v prípade prípravy projektov na využívanie nerastných surovín, dodržať nasledovné zásady:

- je potrebné dôsledne posúdiť nové zámery na rozvoj ťažby nerastných surovín a vylúčiť ich v prípade, že je preukázaný negatívny dopad na predmet ochrany, resp. dochádza nimi k fragmentácii územia
- v prípade realizácie nových projektov ťažby nerastných surovín, ktoré je možné po posúdení dopadov na predmet ochrany realizovať je potrebné dôsledne trvať na vypracovaní a dodržaní zmierňujúcich opatrení
- v prípade teritórií výra skalného v nevyužívaných kameňolomoch neplánovať ťažbu a minimalizovať návštevnosť a vyrušovanie v hniezdnom období;
- v prípade hniezd výrov v kameňolomoch zabezpečiť, aby územné plány dotknutých obcí neumožňovali výstavbu (či bytovú, alebo nebytovú) v tesnom susedstve s dotknutými kameňolomami a zahrnúť do územnoplánovacej dokumentácie tieto lokality v prípade potvrdenia výskytu ako dôležité pre ochranu prírody;

2.3.6. Využitie vody

V CHVÚ sa nachádzajú viaceré jazerá, ktoré však pre predmet ochrany nemajú závažný význam. Tiež sa v CHVÚ nachádza viacero vodných zdrojov, vo väčšom rozsahu vodné zdroje nevyužívajú, predstavujú len potenciálne riziko pri možných väčších budúcich zámeroch. Ak by sa takéto zámery objavili je potrebné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- V prípade akéhokoľvek využitia vody priamo v území a bezprostrednom okolí na iný účel ako pre potreby obcí priamo v CHVÚ alebo na ich hranici je potrebné zvážiť a posúdiť prípadný dosah na predmet ochrany.

2.3.7. Ďalšie využitie

Pre obnovenie alebo zachovanie priaznivých stavov predmetných druhov je okrem vyššie popísaného nutné dodržať nasledovné zásady a opatrenia:

- celoplošne eliminovať riziko zranení na konštrukciách 22 kV elektrických vedení inštalovaním chráničiek a výstražných prvkov na trasách VN, znižujúcim riziká nárazov do el. vedení
- v rámci územnoplánovacích a iných plánovacích dokumentov požadovať zachovanie mokradí, trávnatých porastov a vhodnej štruktúry krajiny vrátane medzí a úhorov
- realizovať ekovýchovné aktivity pre miestne obyvateľstvo, zamerané informovanie odbornej i laickej verejnosti, na ochranu a výskum druhov ktoré sú predmetom ochrany s cieľom vytvoriť u verejnosti pozitívny vzťah k ochrane cieľových druhov
- zhodnotiť celkový legislatívny rámec, ktorý ovplyvňuje realizáciu opatrení PS CHVÚ Slanské vrchy. V prípade bariér brániacich dosiahnutiu cieľov zasadiť sa za zmenu príslušnej legislatívy

- zhodnotiť adresnosť obmedzení vyplývajúcich z vyhlášky č. 193/2010 Z.z. vo vzťahu k dosiahnuteľnosti cieľov PS a v prípade potreby zmeniť znenie legislatívneho predpisu vyhlasujúceho CHVÚ Slanské vrchy

2.3.8. Kultúrne dedičstvo a náboženské aktivity

Kultúrne pamiatky a objekty významné z hľadiska kultúrno-historického dedičstva (hrady, kaštiele, sakrálne stavby) sú sústredené v obciach vo vnútri a po obvode CHVU, je potrebné dodržať nasledovné opatrenie:

- v spolupráci so ŠOP SR usmerniť potenciálne zámery, aby nedochádzalo k ohrozeniu predmetov ochrany CHVÚ

3. CIELE STAROSTLIVOSTI A OPATRENIA NA ICH DOSIAHNUTIE

3.1. Stanovenie dlhodobých cieľov starostlivosti

3.1.1. Dlhodobé ciele na dosiahnutie priaznivého stavu:

1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Bubo bubo*, *Dendrocopos leucotos*, *Ficedula albicollis*, *Lullula arborea*, *Bonasa bonasia*, *Phoenicurus phoenicurus* a *Dryocopos martius* na priaznivý.
2. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Aquila heliaca*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Pernis apivorus*, *Dendrocopos medius*, *Strix uralensis*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula parva*, *Lanius collurio*, *Aquila chrysaetos*, *Caprimulgus europaeus*, *Coturnix coturnix*, *Jynx torquilla*, *Muscicapa striata*, *Streptopelia turtur*, *Saxicola rubicola*, *Crex crex* a *Picus canus*.
3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Slanské vrchy
4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.

Limitujúce a modifikujúce faktory

Vnútorne prírodné faktory

Vnútornými prírodnými faktormi, ktoré negatívne vplyvajú na populácie a dlhodobý cieľ č. 2 je sukcesia u druhov orol krikľavý a skalný, včelár, prepelica a chrapkáč. Obzvlášť závažným je tento faktor v prípade tetra holniaka, kde v dôsledku zarastania jeho hniezdísk a lokalít výskytu hustým porastom drevín a vytvorením ostrej hranice medzi intenzívne obrábanou pôdou a lesom úplne zanikajú jeho biotopy.

Sukcesia je problémom aj v prípade orla krikľavého, kde obzvlášť v stredných polohách dochádza k opúšťaniu pôdy a následnému zarastaniu lesom, ktorý nie je vhodný pre orla krikľavého ako lovisko. Minimalizovanie tohto vplyvu je väčším problémom práve na týchto rozľahlých plochách a vyžaduje väčšie motivovanie poľnohospodárov pre udržanie hospodárenia na pôde vhodným nastavením dotácií. Problém je aj opúšťania pôdy a následné zarastanie.

Rovnako ako v prípade orla krikľavého môže byť sukcesia problémom aj pre dosiahnutie cieľa 2 u druhov orol skalný, prepelica poľná, chrapkáč poľný, včelár lesný. Je však možné minimalizovať jej dopad rovnakými opatreniami ako v prípade orla krikľavého. Naopak druhom jariabok hôrny, strakoš obyčajný, hrdlička, príhľaviar aj penica jarabá nástup niektorých sukcesných štádií prispeje k naplneniu cieľa 2

Veľmi významným vnútorným faktorom, u druhov s nízkou početnosťou jedným z najvýznamnejších, sú extrémny počasia. U druhov ako jariabok je dôležité, aby v čase vodenia mláďat nedochádzalo k vpádu chladného vzduchu a intenzívnym snehovým zrážkam. Vzhľadom ku globálnym klimatickým zmenám však dochádza k nástupu jarného oteplenia skôr ako v minulosti, a teda aj k skoršiemu nástupu hniezdenia. Napriek tomu sa však aj v neskorších týždňoch hniezdenia opakujú vlny s chladnejším počasím a často aj s napadnutím vysokej vrstvy snehu, ktorá môže byť pre prežitie mláďat kurovitých vtákov kritická. Pri opakovaní takýchto nepriaznivých poveternostných podmienok to môže prispieť k poklesu populácie ak je úspešnosť hniezdenia minimálna. Pre minimalizovanie tohto vplyvu je vhodné len udržiavanie populácie na dostatočne veľkej úrovni (a teda aj dostatočne rozsiahlych vhodných biotopov), ktorá bude odolná voči niektorým sezónam s nižšou mierou hniezdnej úspešnosti.

Vnútrotným prírodným faktorom s dopadom na lesné druhy je aj **pôsobenie škodlivých činiteľov v lese**. Tými sú napríklad vetrové polomy alebo kalamitné pôsobenie hmyzu potenciálne negatívne ovplyvňujúce dosiahnutie cieľov 1 a 2. V prípade vetrových polomov ak dôjde k polomom na väčšej ploche, môžu mať negatívny dopad na hniezdiská niektorých dravcov, ktorým môžu zaniknúť dostupné hniezdne biotopy. Na zníženie dopadov tohto faktoru je dôležité, aby pri hospodárení v lese boli porasty dostatočne štrukturované a minimalizované rovnoveké kultúry. Tým sa podarí vplyv na porasty, a teda aj na hniezdiská druhov značne obmedziť. Problémom však môže byť vznik vetrových polomov v hniezdnom období spôsobujúci zmarenie hniezdenia. Jeho minimalizácia je možná vhodným štrukturovaním porastov, ako aj udrжанím populácií druhov na dostatočne veľkej úrovni, aby dokázala prekonať aj roky s nižšou hniezdnou úspešnosťou. Väčším problémom môže byť veľkoplošné spracovanie takýchto kalamít. V tomto prípade dochádza k úplnému zániku hniezdných biotopov. Týka sa to nielen dravcov, kurovitých vtákov ale aj ostatných druhov naviazaných na lesné prostredie. Preto je pre minimalizovanie ich dopadu veľmi dôležité hľadať spôsoby ako zachovať aspoň niektoré biotopy druhov, ktoré sú predmetom ochrany v CHVÚ. Takými možnosťami je pri kalamitnej ťažbe ponechávať zdravé stromy (ich skupiny) alebo zlomy, ktoré nepredstavujú hygienické riziko pre okolité porasty, ideálne v počte aspoň 5 jedincov na hektár na dožitie (v prípade zdravých stromov). Takýto zásah minimalizuje dopad na niektoré hniezdiče, ktoré sa dokážu dočasne prispôbiť aj životu na polomoch ak ostanú zachované hniezdne stromy (tesáre a iné). Zároveň je však nutné ponechávať aj súvislejšie fragmenty biotopov bez zásahu.

Vnútrotné človekom podmienené faktory

Splnenie dlhodobých cieľov môže byť značne limitované, alebo modifikované viacerými človekom podmienenými faktormi.

Na populáciu, ktoré sú predmetmi ochrany v CHVÚ môže limitujúco vplývať poľnohospodárstvo. V tomto ohľade je dôležité predovšetkým opúšťanie pôdy, rozorávanie TTP a zmena plodín. Všetky uvedené zmeny v poľnohospodárskej praxi vedú k zníženiu dostupnosti hniezdných biotopov pre predmety ochrany, ako je napríklad chrapkáč poľný, prepelica poľná, ale aj k zníženiu dostupnosti potravy pre dravce ale aj bociana bieleho ako aj iné druhy. Z tohto pohľadu je obzvlášť problematická intenzifikácia hospodárenia vedúca k rozorávaniu TTP, zmene preferovaných plodín a veľkoplošnému pestovaniu hustosiatych plodín, ako napríklad repka, ktoré značne limitujú dostupnosť potravy, a teda vedú buď k zníženiu hniezdnej úspešnosti, alebo priamo k opusteniu niektorých hniezdných teritórií. Je preto veľmi dôležité monitorovať dopad týchto zmien v území a sa zasadzovať za také nastavenie dotácií pre poľnohospodárov, ktoré ich bude motivovať k poľnohospodárstvu šetrnému k prírode v rámci CHVÚ a zároveň aj dostatočne motivovať, aby nedochádzalo k opúšťaniu pôdy.

Limitujúcim faktorom je aj intenzívne lesné hospodárenie, obzvlášť problematickým sú lesy s vysokým zakmenením ako aj nízkym vekom. Vhodným usmernením hospodárenie, s ktorým program starostlivosti počítá, sa však môže úplne predísť nenaplneniu uvedeného cieľa. Intenzívne lesné hospodárenie v prípade spracovania kalamít na veľkých plochách môže byť značne limitujúce aj pre dosiahnutie cieľov. Aby sa tomu predišlo je veľmi dôležité pri plánovanej obnove lesa vhodne štrukturovať porasty a pri náhodných ťažbách je dôležité ponechávať na dožitie zdravé stromy podľa minimálnych nárokov druhov, prípade zlomy ako hniezdne podmienky. Pri zohľadnení ekologických nárokov druhov je možné skĺbiť hospodárenie v lese a to aj náhodnú ťažbu tak, aby sa minimalizoval negatívny dopad na uvedené dlhodobé ciele.

Pre realizáciu ochranárskych opatrení je dôležité zachovanie podpory verejnosti pre ochranu prírody ako takú. Podpora verejnosti môže značne v CHVÚ Slanské vrchy variovať v závislosti od celkovej ekonomickej situácie, od spôsobu presadzovaniu opatrení ochrany prírody a od celkového informovania o ochrane prírody a hodnotách územia. V prípade zhoršenia ekonomickej situácie sa na prioritnejšie pozície vnímania dôležitosti ochrany prírody dostanú iné sociálno-ekonomické aspekty života spoločnosti. V takejto

situácii je ťažšie hľadať podporu verejnosti na presadzovanie efektívnejšej ochrany prírody a minimalizovať tak dopad tohto faktoru. Čiastočne sa dá minimalizovať dopad takejto negatívnej situácie tým, že sa dlhodobo poukazuje na význam ochrany prírody nielen z pohľadu ekonomického, ale celkového prínosu pre kvalitu života (zachovanie lesov pre ochranu pred povodňami ako aj vhodných mikroklimatických podmienok a pod.). Rovnako ako celková ekonomická situácia (v prípade jej negatívneho vývoja) môže zhoršiť vnímanie verejnosti aj nedostatočná komunikácia s verejnosťou pri prijímaní opatrení pre ochranu prírody. Na minimalizovanie tohto faktora je veľmi dôležité vždy v predstihu pred prijatím opatrení o nich rokovať s dotknutými obcami, vlastníkmi, užívateľmi, prípadne aj občianskymi združeniami a iniciatívami. Takýto inkluzívny prístup v konečnom dôsledku nemusí viesť len k vysvetľovaniu potrieb opatrení prijatých pre ochranu prírody a nájdenu optimálneho spôsobu ich realizácie (teda sklbenie požiadaviek dotknutých vlastníkov, obcí, iných subjektov a ochrany prírody), ale môže viesť aj k nájdenu nových osôb ochotných aktívne pomáhať ochrane prírody a tak prispieť pozitívne k naplneniu cieľov.

Vonkajšie prírodné faktory

Na dlhodobé ciele vplyva aj viacero vonkajších prírodných faktorov. Niektoré z nich nie je možné ovplyvniť na národnej úrovni, resp. vôbec. Preto ich je potrebné vziať v úvahu pri hodnotení populácií aj v samotnom CHVÚ pre prípad ak tieto faktory majú dopad na populácie v CHVÚ.

Spomedzi vonkajších prírodných faktorov majú na naše populácie dopad poveternostné podmienky – extrémny počasie na migračných trasách a zimoviskách. V prípade druhov ako orol kriľavý, bocian čierny, prepelica poľná, chrapkáč poľný, strakoš obyčajný, penica jarabá, muchár sivý, mucháriky, hrdlička poľná, krutihlav, žltouchvosť hôrny a včelár lesný nie je pre zachovanie populácií týchto druhov dôležité len udržanie vhodných podmienok na hniezdenie v samotnom CHVÚ. Takmer rovnako dôležitú rolu hrajú aj podmienky na zimoviskách a migračných trasách. V prípade suchých rokov vedúcich k nedostatku potravy na zimoviskách tak môže byť mortalita uvedených druhov vyššia a môže viesť aj k nižšiemu obsadeniu revírov po návrate zo zimovísk. Na minimalizovanie tohto vplyvu je možné len udržiavať biotopy uvedených druhov v dobrej kvalite za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti, ktorá bude úplne alebo aspoň čiastočne kompenzovať potenciálne straty na zimoviskách a migračných trasách v dôsledku poveternostných extrémov.

*Medzi vonkajšími prírodnými faktormi hrá významnú rolu **globálna zmena klímy**.* Táto vedie už v súčasnosti k posunu areálu rozšírenia niektorých vtáčích druhov a ovplyvňuje aj druhovú skladbu biotopov. Rovnako aj prípadné zmeny v zrážkových pomeroch (ich pokles) sa môžu negatívne dotknúť niektorých druhov (napríklad chrapkáča poľného). V prípade chrapkáča poľného tak klimatický atlas hniezdneho rozšírenia vtákov v Európe predpokladá, že v rokoch 2070-2099 sa Slovensko ocitne na južnej hranici rozšírenia tohto druhu v Európe. Dopad globálnej zmeny klímy môžu čiastočne minimalizovať aj politické opatrenia prijaté na globálnej úrovni. Vzhľadom k prírodným hodnotám, ktoré môže Slovensko stratiť tak by súčasťou snahy o dodržanie vyššie uvedených dlhodobých cieľov (a to nielen na Slanské vrchy, ale aj v iných chránených územiach) mali slovenské inštitúcie žiadať efektívne opatrenia na zastavenie globálnych klimatických zmien. Keďže k nim však v súčasnosti nie je na globálnej politickej úrovni vôľa, je potrebné s pôsobením týchto faktorov u nás rátať a prispôbiť im aj navrhované opatrenia tak, aby viedli k udržaniu tých autochtónnych druhov, u ktorých to je možné a zároveň vytvorili vhodné podmienky pre celkové udržanie stability ekologických funkcií krajiny a jej autoregulačných mechanizmov.

*Vonkajším prírodným faktorom veľmi významne vplývajúcim na populácie pôvodných druhov vtáctva je **šírenie nepôvodných invázií druhov šeliem a ostatných živočíchov**.* Prípadný výskyt medvedík čistotný je problematický k ochrane hniezd dravcov a bociana čierneho, keďže medvedík je veľmi dobrý lezec.

Vonkajšie človekom podmienené faktory

Viacere antropické faktory s pôvodom mimo územia CHVÚ Slanské vrchy môžu tiež významne prispieť k horšiemu ako očakávanému naplneniu dlhodobých.

V prípade cieľov hrá významnú rolu aj ochrana biotopov sťahovavých druhov na zimoviskách a migračných trasách ako aj samotných druhov počas migrácie a zimovania. **Odlesňovanie, intenzifikácia poľnohospodárstva na zimoviskách a nelegálny lov počas migrácie pritom predstavujú jedno z hlavných rizík pre sťahovavé druhy.** Nelegálny lov počas migrácie sa týka predovšetkým krajín v okolí Stredomoria ako je Turecko, Cyprus, Libanon a Egypt. Nelegálnym lovom tu nie sú ohrozené len bežné druhy, ale aj mnohé vzácne druhy, migrujúce bociany, dravce. Vzhľadom ku nestabilnej politickej situácii v týchto krajinách sa nedá očakávať zmena legislatívy na ochranu vtáctva v týchto štátoch ani pri tlaku verejnosti z Európy. Preto je možné očakávať, že u ďalekých migrantov zimujúcich v Afrike sa tento nelegálny lov môže aj významne podpísať na negatívnom trende predmetného druhu aj v samotnom CHVÚ. Na minimalizovanie pôsobenia tohto faktoru je tak potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na hniezdenie druhov v CHVÚ za účelom zvýšenia hniezdnej úspešnosti. Podobne ťažko ovplyviteľným procesom je aj proces odlesňovania v subsaharskej Afrike vplyvajúci negatívne na dostupnosť zimovísk ako aj intenzifikácia poľnohospodárstva v týchto krajinách. Preto jediným efektívnym opatrením je potreba zabezpečenia podmienok na hniezdenia a dožadovanie plnenia medzinárodných dohôd (RAMSAR, AEWA a iné). Na naplnenie cieľov 1, 2, a 3 môže negatívne pôsobiť aj celková nepriaznivá **ekonomická a sociálna situácia v Európe**. V prípade nepriaznivého vývoja ekonomiky prioritou môžu byť iné opatrenia, a teda aj celkové vnímanie ochrany prírody ako priority sa môže posunúť na nižšie úrovne a sťažiť tak dosiahnutie dlhodobých cieľov. Na minimalizovanie dopadu tohto vplyvu je potrebné systematicky upozorňovať na prínosy zachovanej prírody, ktoré poskytujú služby spoločnosti nezávisle od ekonomickej situácie (napr. vodozadržná schopnosť zachovalých lesov, pričom zachovalé lesy sú dôležité aj pre prežitie predmetov ochrany a pod.).

3.2. Stanovenie operatívnych cieľov

1. **Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov *Bubo bubo*, *Dendrocopos leucotos*, *Ficedula albicollis*, *Lullula arborea*, *Bonasa bonasia*, *Phoenicurus phoenicurus* a *Dryocopus martius* na priaznivý.**
 - 1.1. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (*Bubo bubo*) na priemernej úrovni minimálne 18 obsadených revírov.
 - 1.2. Zvýšiť a udržať populáciu d'atľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*) na priemernej úrovni minimálne 400 obsadených teritórií.
 - 1.3. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika bielokrkeho (*Ficedula albicollis*)
 - 1.4. Zvýšiť a udržať populáciu škovránika stromového (*Lullula arborea*) na priemernej úrovni minimálne 70 obsadených teritórií.
 - 1.5. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (*Bonasa bonasia*) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených teritórií.
 - 1.6. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltochvosta hôrneho (*Phoenicurus phoenicurus*) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov.
 - 1.7. Zvýšiť a udržať populáciu tesára čierneho (*Dryocopus martius*) na priemernej úrovni minimálne 225 obsadených teritórií.
2. **Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov *Aquila heliaca*, *Ciconia nigra*, *Aquila pomarina*, *Pernis apivorus*, *Dendrocopos medius*, *Strix uralensis*, *Sylvia nisoria*, *Ficedula parva*, *Lanius collurio*, *Aquila chrysaetos*, *Caprimulgus europaeus*, *Coturnix coturnix*, *Jynx torquilla*, *Muscicapa striata*, *Streptopelia turtur*, *Saxicola rubicola*, *Crex crex* a *Picus canus*.**

- 2.1. Udržať populáciu orla kráľovského (*Aquila heliaca*) na minimálnej úrovni 4 obsadených teritórií.
 - 2.2. Udržať populáciu bociana čierneho (*Ciconia nigra*) na minimálnej úrovni 25 obsadených teritórií.
 - 2.3. Udržať populáciu orla krikľavého (*Aquila pomarina*) na minimálnej úrovni 40 obsadených teritórií.
 - 2.4. Udržať populáciu včelára lesného (*Pernis apivorus*) na minimálnej úrovni 55 obsadených teritórií.
 - 2.5. Udržať populáciu d'atľa prostredného (*Dendrocopos medius*) na minimálnej úrovni 500 obsadených teritórií.
 - 2.6. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*) na minimálnej úrovni 300 obsadených teritórií.
 - 2.7. Udržať populáciu penice jarabej (*Sylvia nisoria*) na minimálnej úrovni 800 obsadených teritórií.
 - 2.8. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika malého (*Ficedula parva*)
 - 2.9. Udržať populáciu strakoša obyčajného (*Lanius collurio*) na priemernej úrovni minimálne 2500 obsadených teritórií.
 - 2.10. Udržať populáciu orla skalného (*Aquila chrysaetos*) na priemernej úrovni minimálne 4 obsadených teritórií.
 - 2.11. Udržať populáciu lelka lesného (*Caprimulgus europaeus*) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených teritórií.
 - 2.12. Udržať populáciu preplice poľnej (*Coturnix coturnix*) na priemernej úrovni minimálne 110 volajúcich samcov.
 - 2.13. Udržať populáciu krutihlava hnedého (*Jynx torquilla*) na priemernej úrovni minimálne 400 obsadených teritórií.
 - 2.14. Udržať populáciu muchára sivého (*Muscicapa striata*) na priemernej úrovni minimálne 800 obsadených teritórií.
 - 2.15. Udržať populáciu hrdličky poľnej (*Streptopelia turtur*) na priemernej úrovni minimálne 1100 obsadených teritórií.
 - 2.16. Udržať populáciu prhľaviara čierneho (*Saxicola rubicola*) na priemernej úrovni minimálne 1000 obsadených teritórií.
 - 2.17. Udržať populáciu chrapkáča poľného (*Crex crex*) na priemernej úrovni minimálne 200 volajúcich samcov.
 - 2.18. Udržať populáciu žlny sivej (*Picus canus*) na priemernej úrovni minimálne 175 obsadených teritórií
- 3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Slanské vrchy.**
- 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 193/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.
 - 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy
- 4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva**
- 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.
 - 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.

3.3. Rámcové plánovanie a modely hospodárenia pre lesné biotopy

Základné rozhodnutia a ciele hospodárenia sú spracované pre lesné porasty podľa identifikátorov v modeloch hospodárenia. Kompletný výstup platných modelov pre jednotlivé PSL je súčasťou Všeobecnej časti PSL pre jednotlivé Lesné celky (LC). Kombináciou identifikátorov na území CHVÚ vzniká celkovo niekoľko sto modelov. V tabuľke na nasledujúcich stranách sú uvedené základné rámce vybrané z modelov s najväčším zastúpením v CHVÚ.

Rubné doby, obnovné doby a cieľové drevinové zastúpenie sú optimalizované najmä s ohľadom na kategóriu lesa, drevinovú skladbu a stanovištné podmienky danej lesnej oblasti. Konštrukcia modelov umožňuje reagovať aj na zhoršený zdravotný stav, keďže výrazne zvýšený stupeň ohrozenia porastu umožňuje znížiť rubnú dobu, prípadne upraviť obnovnú dobu. Hospodárske spôsoby uvedené v modeloch hospodárenia sú maximálne prípustnou formou obnovy lesa a zmena na jemnejšie formy je v právomoci odborného lesného hospodára (OLH). Dominantný hospodársky spôsob je podrastový hlavne jeho maloplošná forma. V odôvodnených prípadoch v rámci zákona modely hospodárenia umožňujú aj použitie kombinácie podrastového a holorubného hospodárskeho spôsobu.

Základné rámce z Modelov hospodárenia pre hlavné identifikátory

Lesná oblasť	Pod-oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
														DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%		
20	A	H	V			310	62	1	110	20	MP	PH		BK	50-90	DZ	5-30	sc	1-30	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	H	V			311	62	1	100	20	MP	PH		BK	50-90	DB	5-25	bo	0-10	sc	0-20	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			316	62	1	120	30	MP			BK	50-90	DB	5-20	cl	1-20	bo	1-10	sc	1-10	hb	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	66	1	120	30	MP	PH		BK	40-60	DB	10-40	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			208	31	1	130	30	MP	PH	HP	DB	60-80	BK	0-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			310	66	1	120	30	MP	PH		BK	40-70	DZ	20-40	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	O	V		d	396	62	1	160	99	UV	MP		BK	50-90	DB	0-30	cl	5-20	ol	1-10		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			411	97	1	110	30	MP	PH		BK	50-80	cl	10-30	jd	0-20	oi	0-20	sc	0-20	ol	1-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	38	1	120	20	PH	MP	HP	DB	50-80	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			411	62	1	110	30	MP	PH		BK	60-90	cl	5-20	jd	0-15	oi	0-10	sc	0-20	ol	1-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	31	1	120	30	MP	PH	HP	DB	50-80	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			416	62	1	120	30	MP			BK	70-90	cl	5-20	bo	0-10	sc	1-20	jd	0-20	ol	0-20		0-0	0	0-0
20	A	H	V			208	38	1	120	30	PH	MP	HP	DB	60-80	bk	5-30	cl	0-20	ol	0-25	bo	0-20	sc	0-20		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	94	1	110	30	MP	PH		BK	40-60	DB	10-40	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			316	66	1	120	30	MP			BK	40-70	DB	10-40	cl	5-20	ol	1-20	sc	1-10		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			209	34	1	130	30	MP	HP	PH	DZ	40-70	BK	10-40	cl	0-30	ol	0-20	bo	0-10		0-0		0-0	0	0-0
20	A	O	V		d	396	66	1	160	99	UV	MP		BK	40-70	DB	10-40	cl	5-20	ol	1-10		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	34	1	120	30	MP	PH		BK	30-60	DB	20-50	bo	0-10	sc	0-20	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	0	0-0
20	A	H	V			410	62	1	110	30	MP	PH		BK	60-90	cl	10-30	jd	0-20	sc	0-10	ol	0-20	oi	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			416	97	1	120	30	MP			BK	50-70	cl	10-35	bo	0-10	sc	1-20	jd	0-20	ol	0-30		0-0	0	0-0
20	A	H	V			310	94	1	100	30	MP	PH		BK	40-70	DZ	20-40	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	30	0-30
20	A	H	V			211	56	1	110	30	HP	PH		DB	40-70	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	hb	1-30	bo	0-20	sc	0-10	0	0-0

Program starostlivosti CHVÚ Slanské vrchy

Lesná oblasť	Pod- oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
														DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
20	A	H	V			211	94	1	110	30	MP	PH	HP	DB	40-60	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-30	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	O	V		d	496	62	1	160	99	UV	MP		BK	60-90	cl	5-20	jd	0-20	lp	5-15	mk	0-10	ol	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	34	1	120	30	MP	HP	PH	DB	50-80	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	91	1	100	30	MP	PH		BK	40-60	DB	10-40	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			211	39	1	110	20	HP	PH		DB	50-80	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	32	1	110	20	PH	HP		DB	50-80	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			209	31	1	130	30	MP	HP	PH	DZ	50-80	BK	1-20	cl	0-30	ol	0-20	bo	0-10		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			310	62	2	100	20	MP	PH		BK	50-90	DZ	5-30	sc	0-10	bo	0-10	lp	0-5	jm	0-5	hb	0-20	0	0-0
20	A	H	V			305	62	1	110	30	MP	HP		BK	40-75	DZ	5-25	sc	5-20	jm	1-10	lp	1-10	bo	0-10	hb	0-10	0	0-0
20	A	H	V			310	66	2	120	30	MP	PH		BK	40-70	DZ	20-40	sc	0-20	bo	0-10	lp	0-5	jm	0-5	hb	0-20	0	0-0
20	A	H	V			310	91	1	100	30	PH	HP	MP	BK	40-70	DZ	20-40	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	30	0-30
20	A	O	V		d	396	34	1	170	99	UV	MP		BK	30-60	DB	20-50	cl	5-20	ol	1-10		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			208	56	1	110	30	HP	PH		DB	40-70	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	hb	10-30	bo	0-20	sc	0-10	0	0-0
20	A	H	V			208	30	1	100	20	PH	HP		DB	40-60	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-20		0-0	0	0-0
04	B	H	V			211	32	1	120	30	MP	PH		DB	40-70	bk	10-30	jm	1-20	bo	0-30	lp	0-10	ol	0-20	oi	0-10	0	0-0
20	A	H	V			208	37	1	120	30	PH	MP	HP	DB	60-80	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-20		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	53	1	90	20	HP	MH	PH	DB	40-70	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	hb	0-50	bo	0-20	sc	0-10	0	0-0
20	A	H	V			310	71	1	110	30	MP	PH		BK	40-70	DZ	20-40	sc	10-30	bo	0-15	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	H	V			311	71	1	110	30	MP	PH		BK	40-70	DB	5-25	bo	0-10	sc	0-20	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			208	34	1	120	30	PH	MP	HP	DB	60-80	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-20	bo	0-20	sc	0-20		0-0	0	0-0
20	A	H	V			208	94	1	120	30	MP	PH		DB	40-60	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	hb	10-30	bo	0-20	sc	0-10	0	0-0
20	A	H	V			216	34	1	130	30	MP	PH		DZ	40-70	BK	10-40	cl	10-30	ol	0-20	bo	0-10		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			411	71	1	110	30	MP	PH	HP	BK	40-70	cl	10-30	SC	10-30	jd	0-20	bo	0-10	ol	1-10	oi	0-20	0	0-0

Program starostlivosti CHVÚ Slanské vrchy

Lesná oblasť	Pod- oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
														DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
20	A	H	V			410	71	2	110	30	MP	PH		BK	40-60	cl	10-30	JD	5-20	sc	0-10	ol	0-10	oi	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			310	34	1	130	30	MP	PH		BK	30-60	DZ	20-50	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	H	V			416	71	1	120	30	MP	PH		BK	40-70	JD	0-20	cl	10-30	sc	1-20	bo	0-10	ol	0-30		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	34	1	130	30	MP	PH		DB	50-80	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	O	V		d	299	34	1	170	99	UV	MP		DZ	40-70	BK	10-40	cl	0-30	ol	0-20		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	97	1	110	30	MP	PH		BK	40-60	DB	10-40	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-30	js	0-30	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			311	31	1	130	30	MP	PH		BK	20-50	DB	20-50	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	H	V			410	97	1	110	30	MP			BK	40-80	cl	10-30	jd	0-20	sc	0-10	ol	0-20	oi	0-10		0-0	0	0-0
20	A	O	V		d	395	62	1	160	99	UV	MP		BK	40-80	DB	0-30	cl	0-20	ol	0-20		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			305	66	1	120	30	MP	PH		BK	40-75	DZ	10-25	sc	5-20	jm	5-10	lp	5-10	bo	0-10	hb	0-10	0	0-0
20	A	H	V			316	97	1	120	30	MP			BK	30-60	DB	5-30	cl	20-50	bo	1-10	sc	5-10	hb	1-30		0-0	0	0-0
20	A	O	V		d	396	94	1	160	99	UV	MP		BK	40-70	DB	10-40	cl	5-20	ol	1-30		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			316	94	1	110	30	MP	PH		BK	20-50	DB	20-50	cl	5-20	ol	1-20	oi	1-20		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			310	71	2	110	30	MP	PH		BK	40-70	DZ	20-40	sc	10-30	bo	0-15	lp	0-5	jm	0-5	hb	0-20	20	0-20
20	A	O	V		a	417	66	1	160	99	UV			BK	40-60	JH	10-30	jd	0-10	lp	5-15	js	5-15	bh	0-15	ol	0-10	0	0-0
20	A	H	V			211	91	1	100	30	MP	PH	HP	DB	40-60	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-30	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	37	1	120	30	PH	HP		DB	50-80	BK	5-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-20		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	30	1	100	20	HP	PH		BK	35-55	DB	10-30	bo	0-20	sc	0-25	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	0	0-0
20	A	H	V			316	34	1	130	30	MP			BK	20-50	DB	20-50	cl	5-20	ol	1-20	sc	1-10		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			211	30	1	100	20	HP	PH		DB	50-80	BK	10-30	cl	0-20	ol	0-10	bo	0-20	sc	0-10		0-0	0	0-0
20	A	H	V			311	56	1	110	20	PH	HP	MP	BK	30-60	DB	10-30	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-20	lp	0-20	hb	0-20	0	0-0
20	A	H	V			311	88	1	100	30	PH	HP	MP	BK	40-60	DB	10-40	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	25	0-25
20	A	O	V		d	396	66	1	160	99	UV	MP		BK	40-80	DB	10-40	cl	5-20	ol	1-10		0-0		0-0		0-0	0	0-0

Program starostlivosti CHVÚ Slanské vrchy

Lesná oblasť	Pod- oblasť	Kategória	Tvar	Spôsob obhosp.	Písmeno kategórie	HSLT	Porastový typ	SOP	Rubná doba	Obnovná doba	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Hosp. spôsob	Cieľové drevinové zloženie															
														DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%	DR	%
20	A	H	V			311	38	1	120	30	PH	MP		BK	30-50	DB	20-50	sc	0-20	bo	0-10	jm	0-10	lp	0-10	cs	0-10	20	0-20
20	A	O	V		d	299	31	1	170	99	UV	MP		DZ	50-80	BK	1-30	cl	0-30	ol	0-20		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			405	18	1	100	30	MP	PH		BK	40-70	JD	0-20	bo	0-10	sc	0-10	lp	0-10	cl	0-10		0-0	0	0-0
20	A	O	V		a	417	62	1	160	99	UV			bk	40-60	jh	10-30	jd	0-10	lp	5-15	js	5-15	bh	0-15	ol	0-10	0	0-0
20	A	H	V			310	97	1	110	30	MP	PH		BK	40-60	DZ	20-40	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	jh	5-30	jm	5-30	20	0-20
20	A	H	V			310	30	1	100	30	PH	HP		BK	30-70	DB	5-25	sc	0-20	bo	0-20	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	H	V			310	91	2	100	30	PH	HP	MP	BK	40-70	DZ	20-40	sc	0-10	bo	0-10	lp	0-5	jm	0-5	hb	0-30	0	0-0
20	A	H	V			313	38	1	110	30	MP	PH		BK	30-70	DL	20-50	bo	0-20	sc	1-30	cl	1-20	dg	0-5	hb	1-20	10	0-10
20	A	H	V			310	31	1	130	30	MP	PH		BK	20-50	DZ	20-50	sc	0-20	bo	0-10	dg	0-10	lp	0-5	jm	0-5	20	0-20
20	A	H	V			311	53	1	90	20	PH	HP	MP	BK	40-60	DB	10-30	jm	0-20	lp	0-20	hb	0-50	bo	0-10	sc	0-20	0	0-0
20	A	O	V		d	396	97	1	160	99	UV	MP		BK	40-70	DB	10-40	cl	5-25	ol	1-30		0-0		0-0		0-0	0	0-0
20	A	H	V			316	62	2	120	30	MP			BK	50-90	DB	5-20	cl	1-20	bo	0-10	sc	0-10	hb	0-10		0-0	0	0-0
12		H	V			211	31	1	120	30	MP	PH		DB	40-70	BK	10-40	hb	0-20	oi	0-15	cl	0-20		0-0		0-0	0	0-0
12		H	V			211	38	1	120	30	MP	PH	HP	DB	40-70	BK	10-40	hb	0-20	oi	0-15	cl	0-20		0-0		0-0	0	0-0
12		H	V			211	31	1	120	30	MP	PH		DB	40-70	BK	10-40	hb	0-20	oi	0-15	cl	0-20		0-0		0-0	0	0-0
12		H	V			211	53	1	90	20	MH	HP		DB	40-70	BK	10-40	hb	0-20	oi	0-15	cl	0-20	ol	0-5		0-0	0	0-0
12		H	V			211	38	1	120	30	MP	PH	HP	DB	40-70	BK	10-40	hb	0-20	oi	0-15	cl	0-20		0-0		0-0	0	0-0
12		H	V			211	32	1	130	30	MP	PH		DB	40-70	BK	5-30	hb	0-20	oi	1-20	cl	0-20		0-0		0-0	0	0-0
04	B	H	V			211	32	1	120	30	MP	PH		DB	40-70	bk	10-30	jm	1-20	bo	0-30	lp	0-10	ol	0-20	oi	0-10	0	0-0
04	B	H	V			205	97	1	110	30	MP	PH		DZ	30-60	BK	20-40	jm	5-20	bo	0-30	lp	0-10	ol	1-20	oi	1-10	0	0-0
04	B	H	V			208	24	1	90	30	PH	HP	MH	DB	30-50	BK	10-40	jm	1-20	bo	0-30	lp	0-10	ol	0-20	oi	0-20	0	0-0

3.4. Navrhované opatrenia, stanovenie harmonogramu ich plnenia, určenie subjektu zodpovedného za ich, stanovenie merateľných indikátorov ich plnenia

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.1. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 18 obsadených revírov			
1.1.1.	Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	CHVÚ	VP
1.1.2.	V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	CHVÚ	VP
1.1.3.	Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít a to predovšetkým v aktívnych kameňolomov, zabezpečiť aby došlo k zničeniu aktívnych hniezd ťažbou	CHVÚ	VP
1.1.4.	Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	CHVÚ	VP
1.1.5.	Zabezpečiť inštaláciu zábran na stĺpy elektrického vedenia 22 kV v blízkosti hniezdísk	CHVÚ	VP
1.1.6.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.2. Zvýšiť a udržať populáciu ďatľa bielochrbtého (<i>Dendrocopos leucotos</i>) na priemernej úrovni minimálne 400 obsadených teritórií.			
1.2.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
1.2.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.2.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	CHVÚ	VP
1.2.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
1.2.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie ďatľa bielochrbtého	CHVÚ	VP
1.2.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.3. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika bielokrkeho (<i>Ficedula albicollis</i>)			
1.3.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
1.3.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
1.3.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.3.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezadne stromy s dutinami	CHVÚ	VP
1.3.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bielokrkeho	CHVÚ	VP
1.3.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
1.3.7.	Podporiť hniezadne podmienky pre muchárika bielokrkeho vyvesením búdok	CHVÚ	SP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 1.4. Zvýšiť a udržať populáciu škovránika stromového (<i>Lullula arborea</i>) na priemernej úrovni minimálne 70 obsadených teritórií.			
1.4.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring populácie škovránika stromového	CHVÚ	VP
1.4.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
1.4.3.	Vylúčiť zalesňovanie xerothermných krovitých strání	CHVÚ	VP
1.4.4.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	CHVÚ	VP
1.4.5.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
1.4.6.	Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvolnených porastov drevín	CHVÚ	VP
1.4.7.	V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke minimálne 10 m	CHVÚ	VP
1.4.8.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.5. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených teritórií.			
1.5.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
1.5.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticidov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.5.3.	Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	CHVÚ	VP
1.5.4.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	CHVÚ	VP
1.5.5.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
1.5.6.	Monitorovať a regulovať výskyt diviaka na lokalitách jariabka hôrneho	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.6. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltochvosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov.			
1.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
1.6.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticidov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.6.3.	Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdných lokalít žltochvosta hôrneho	CHVÚ	VP
1.6.4.	Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 50 % porastov starších ako 100 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
1.6.5.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
1.6.6.	Podporiť hniezdne podmienky pre žltochvosta hôrneho vyvesením búdok	CHVÚ	SP
1.6.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 1.7. Zvýšiť a udržať populáciu tesára čierneho (<i>Drycopos martius</i>) na priemernej úrovni minimálne 225 obsadených teritórií.			
1.7.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
1.7.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
1.7.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
1.7.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVÚ	VP
1.7.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
1.7.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.1. Udržať populáciu orla kráľovského (<i>Aquila heliaca</i>) na minimálnej úrovni 4 obsadených teritórií.			
2.1.1.	Zabezpečiť každoročný monitoring výskytu hniezdných párov, dohľadanie hniezd a označovanie mláďat	CHVÚ	VP
2.1.2.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.1.3.	Zabezpečiť maximálnu zákonnú ochranu hniezd a hniezdísk a vyhlásenie ochranných zón v okolí hniezd	CHVÚ	VP
2.1.4.	V maximálne možnej miere eliminovať riziko nezákonného odstrelu, vykladania otrávených návnad a ďalších foriem environmentálnej kriminality	CHVÚ	VP
2.1.5.	Eliminovať resp. usmerniť agrochemické postupy a používanie rodenticídov v poľnohospodárstve	CHVÚ	VP
2.1.6.	Celoplošne eliminovať riziko úhynov na konštrukciách 22 kV elektrických vedení, zamedzenie výstavby nových líniových stavieb na hniezdiskách a významných potravných biotopoch	CHVÚ	VP
2.1.7.	Vylúčiť rozorávanie TTP	CHVÚ	VP
2.1.8.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.1.9.	Zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných hniezd ohrozených zrútením	CHVÚ	VP
2.1.10.	Podpora chovu hospodárskych zvierat v území a ich voľného pasenia v krajine	CHVÚ	NP
2.1.11.	Vylúčiť stavbu veterných parkov v CHVÚ a 20 km okolí	CHVÚ a okolie	VP
Operatívny cieľ č. 2.2. Udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 25 obsadených teritórií.			

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.2.1.	Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdnych okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	CHVÚ	VP
2.2.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
2.2.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	CHVÚ	VP
2.2.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.2.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.2.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.2.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
2.2.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.2.9.	Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	CHVÚ	SP
2.2.10.	Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	CHVÚ	NP
Operatívny cieľ č. 2.3. Udržať populáciu orla krikľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na minimálnej úrovni 40 obsadených teritórií			
2.3.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdnych okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.	CHVÚ	VP
2.3.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
2.3.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	CHVÚ	VP
2.3.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.3.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.3.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.3.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
2.3.8.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.3.9.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	CHVÚ	SP
2.3.10.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.3.11.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	CHVÚ	VP
2.3.12.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	CHVÚ	NP
Operatívny cieľ č. 2.4. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 55 obsadených teritórií.			
2.4.1.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	CHVÚ	VP
2.4.2.	V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	CHVÚ	VP
2.4.3.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.4.4.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.4.5.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.4.6.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
2.4.7.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.4.8.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	CHVÚ	VP
2.4.9.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.4.10.	Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	CHVÚ	NP
Operatívny cieľ č. 2.5. Udržať populáciu d'atľa prostredného (<i>Dendrocopos medius</i>) na minimálnej úrovni 500 obsadených teritórií.			
2.5.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.5.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
2.5.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.5.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVÚ	VP
2.5.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
2.5.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa prostredného	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.6. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (<i>Strix uralensis</i>) na minimálnej úrovni 300 obsadených teritórií.			
2.6.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.6.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.6.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.6.4.	Zabezpečiť výrobu a vyvesenie búdok v porastoch nad 40 rokov tak, aby spolu na 1 km ² v porastoch vo veku 41-100 rokov boli umiestnené minimálne dve búdky	CHVÚ	VP
2.6.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
2.6.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie sovy dlhochvostej	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.7. Udržať populáciu penice jarabej (<i>Sylvia nisoria</i>) na minimálnej úrovni 800 obsadených teritórií.			
2.7.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie penice jarabej	CHVÚ	VP
2.7.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.7.3.	Vylúčiť zalesňovanie xerothermných krovitých strání	CHVÚ	VP
2.7.4.	Zabezpečiť tlenie sukcesie krovitých porastov, tak aby dosahovali optimálnu štruktúru a štádium sukcesie nebolo príliš pokročilé a to pravidelným mozaikovitým mulčovaním, preredovaním súvislých krovitých zárastov.	CHVÚ	VP
2.7.5.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách v poľnohospodárskej krajine	CHVÚ	VP
2.7.6.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
2.7.7.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.8. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika malého (<i>Ficedula parva</i>).			
2.8.1.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
2.8.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticidov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.8.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	CHVÚ	VP
2.8.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
2.8.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	CHVÚ	VP
2.8.6.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.9. Udržať populáciu strakoša obyčajného (<i>Lanius collurio</i>) na priemernej úrovni minimálne 2500 obsadených teritórií.			
2.9.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša obyčajného	CHVÚ	VP
2.9.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.9.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	CHVÚ	VP
2.9.4.	Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.9.5.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
2.9.6.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.10. Udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 4 obsadených teritórií.			
2.10.1.	Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	CHVÚ	VP
2.10.2.	Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	CHVÚ	VP
2.10.3.	V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	CHVÚ	VP
2.10.4.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.10.5.	Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.10.6.	Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	CHVÚ	VP
2.10.7.	Zpracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	CHVÚ	VP
2.10.8.	Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	CHVÚ	VP
2.10.9.	Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	CHVÚ	SP
Operatívny cieľ č. 2.11. Udržať populáciu lelka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených teritórií.			
2.11.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	CHVÚ	VP
2.11.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.11.3.	Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôzovekých rozvoľnených porastov drevín	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.12. Udržať populáciu preplice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na priemernej úrovni minimálne 110 volajúcich samcov.			
2.12.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.12.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	CHVÚ	VP
2.12.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.12.4.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.12.5.	V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásky o šírke minimálne 10 m	CHVÚ	VP
2.12.6.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	CHVÚ	VP
2.12.7.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.13. Udržať populáciu krutihlava hnedého (<i>Jynx torquilla</i>) na priemernej úrovni minimálne 400 obsadených teritórií			
2.13.1.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie krutihlava	CHVÚ	VP
2.13.2.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.13.3.	Zachovávať všetky staré a dutinové stromy, solitérne stromy a stromoradia v poľnohospodárskej krajine	CHVÚ	VP
2.13.4.	Podľa potreby vysadiť solitérne stromy ako zabezpečenie potenciálnych hniezdnych stromov do budúcnosti. (najmä na rozsiahlych otvorených plochách TTP, OP vzniknutých počas kolektívizácie)	CHVÚ	SP
2.13.5.	Zachovávať dostatočné porasty drevín na hniezdnych lokalitách v poľnohospodárskej krajine	CHVÚ	VP
2.13.6.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.14. Udržať populáciu muchára sivého (<i>Muscicapa striata</i>) na priemernej úrovni minimálne 800 obsadených teritórií			
2.14.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.14.2.	Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	CHVÚ	VP
2.14.3.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.14.4.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVÚ	VP
2.14.5.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
2.14.6.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchára sivého	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.15. Udržať populáciu hrdličky poľnej (<i>Streptopelia turtur</i>) na priemernej úrovni minimálne 1100 obsadených teritórií			
2.15.1.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	CHVÚ	VP
2.15.2.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	CHVÚ	VP
2.15.3.	Zachovávať dostatočné porasty krovín, solitérných stromov a stromoradií na hniezdnych lokalitách	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
2.15.4.	Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia	CHVÚ	SP
2.15.5.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie hrdličky poľnej	CHVÚ	VP
2.15.6.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.16. Udržať populáciu prhl'aviara čiernohlavého (<i>Saxicola rubicola</i>) na priemernej úrovni minimálne 1000 obsadených teritórií			
2.16.1.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.16.2.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti vylúčiť použitie chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
2.16.3.	V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke minimálne 10 m	CHVÚ	VP
2.16.4.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prhl'aviara čiernohlavého	CHVÚ	VP
2.16.5.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 2.17. Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na priemernej úrovni minimálne 200 volajúcich samcov.			
2.17.1.	Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	CHVÚ	VP
2.17.2.	Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	CHVÚ	VP
2.17.3.	Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	CHVÚ	VP
2.17.4.	Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
2.17.5.	V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	CHVÚ	VP
2.17.6.	V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cielenú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 193/2010 Z.z.	CHVÚ	SP
2.17.7.	Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	CHVÚ	VP
2.17.8.	V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	CHVÚ	VP
2.17.9.	Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	CHVÚ	VP
2.17.10.	Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
Operatívny cieľ č. 2.18. Udržať populáciu žľny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 175 obsadených teritórií			
2.18.1.	Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	CHVÚ	VP
2.18.2.	Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	CHVÚ	VP
2.18.3.	Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	CHVÚ	VP
2.18.4.	Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	CHVÚ	VP
2.18.5.	Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie žľny sivej	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 193/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.			
3.1.1.	Zhodnotiť efektívnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 193/2010 Z.z. a platnou legislatívou	CHVÚ	VP
3.1.2.	Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 193/2010 Z.z. aby kopíroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Slanské vrchy	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy			
3.2.1.	Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	CHVÚ	VP
3.2.2.	Zasadiť sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Slanské vrchy naráža na legislatívne prekážky (napríklad zníženie zakmenenia)	CHVÚ	VP
Operatívny cieľ č. 4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite.			
4.1.1.	Realizovať informačné a praktické ekovýchové aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	CHVÚ	VP
4.1.2.	Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	CHVÚ	VP
4.1.3.	Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a nevedlo k zmareniu hniezdení	CHVÚ	SP
4.1.4.	Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	CHVÚ	SP
4.1.5.	Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	CHVÚ	VP

Číslo opatrenia	Opatrenie	Lokalita	Priorita
4.1.6.	Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchovné aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	CHVÚ a okolie	VP
4.1.7.	Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií	CHVÚ	VP
4.1.8.	Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Slanských vrchov v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	CHVÚ	SP
4.1.9.	Realizovať rôzne ekovýchovné a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	CHVÚ	SP
Operatívny cieľ č. 4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu.			
4.2.1.	Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	CHVÚ	VP
4.2.2.	V spolupráci s miestnymi vlastníkmi odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	CHVÚ	VP
4.2.3.	Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	CHVÚ	VP
4.2.4.	V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov	CHVÚ	VP

Realizačné projekty navrhovaných opatrení

Praktická starostlivosť

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-01 Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	2.1., 2.2. a 2.3.
3. Opatrenia	2.1.9., 2.2.2. a 2.3.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	32000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál potrebný pre výrobu a opravu hniezdnych podložiek (dosky, pletivo, klince, šrúby, objímky a pod.), zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny

plnenia úloh	
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-02 Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4. a 2.10.
3. Opatrenia	1.1.1., 2.1.3., 2.2.2., 2.3.3., 2.4.2. a 2.10.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	48500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	GPS, zariadenia na práce vo výške na stromoch (stupačky, laná, karabíny a pod.), fotoaparát.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU020-03 Ochrana vtáctva v lesoch Slanských vrchov v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2., 1.3., 1.5., 1.6., 1.7., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4, 2.5., 2.6., 2.8., 2.10., 2.14. a 2.18.
3. Opatrenia	1.2.1., 1.2.4., 1.2.5., 1.2.7., 1.3.1., 1.3.2., 1.3.4., 1.3.6., 1.5.1., 1.5.6., 1.6.1., 1.6.4., 1.6.5., 1.6.7., 1.7.1., 1.7.2., 1.7.4., 1.7.5., 2.1.2., 2.2.4., 2.2.7., 2.3.4., 2.3.7., 2.4.3., 2.4.6., 2.5.1., 2.5.2, 2.5.4., 2.5.5., 2.6.1., 2.6.3., 2.6.5., 2.8.1., 2.8.3., 2.8.4., 2.8.6., 2.10.4., 2.10.7., 2.14.1., 2.14.2., 2.14.4., 2.14.5., 2.18.1., 2.18.3., 2.18.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CUVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v čase obnovy PSL
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu/projektov, t.j. organizácia s odbornosťou pre vyhotovenie PSL v spolupráci s organizáciou ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR a MPRV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	53000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC na prípravu PSL, podkladové údaje v GIS
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Po ukončení obnovy všetkých PSL v území.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a PSL so zapracovanými zásadami OP.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-04 Zníženie mortality vtáctva na
--------------------------------	--

	elektrických vedeniach
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.2., 2.3., 2.4. a 2.10.
3. Opatrenia	1.1.5., 1.1.6., 2.2.8., 2.3.10., 2.4.9. a 2.10.8.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. v energetickom sektore
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	90000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje technické zábrany ako na stĺpy elektrického vedenia, tak na samotné vedenia (v prípade potreby), vysokozdvížne plošiny, rebríky, techniku pre práce vo výškach a ostatné potrebné vybavenie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po skončení stavby nového vedenia, resp. po ošetrení existujúceho vedenia systémom zábran proti zosadaniu, resp. kolízii s vtáctvom.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-05 Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	1.2., 1.3., 1.6., 1.7., 2.5., 2.6., 2.8., 2.14. a 3.2.
3. Opatrenia	1.2.4., 1.3.4., 1.6.5., 1.7.4., 2.5.4., 2.6.3., 2.8.3., 2.14.4. a 2.18.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Ďalekohľad, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafón a zariadenie na prehrávanie vtáčích hlasov, GPS, materiál na označenie hniezdného stromu a PC na písanie podnetov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po ukončení hniezdnej sezóny
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa sumarizujúca počty zistených stromov a počty stromov s dosiahnutou ochranou a súvisiacimi údajmi.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-06 Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	1.3., 1.6. a 2.6.
3. Opatrenia	1.3.7., 1.6.6 a 2.6.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, 2027-2030, 2037-2040
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastníci a správcovia lesných pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky

9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	75000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na výrobu búdok (píly, kince, kladivá, dosky) a materiál na lezenie na stromy (skoby, laná, karabíny a pod.).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021, r. 2031, r. 2041
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po každom období s prijatým projektom na doplnenie búdok pre zlepšenie hniezdnych podmienok..
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-07 Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	1.4., 2.1., 2.3., 2.4., 2.7., 2.12., 2.13., 2.15., 2.16. a 2.17.
3. Opatrenia	1.4.4., 1.4.7., 1.4.8., 2.1.5., 2.1.8., 2.1.10., 2.3.9., 2.4.8., 2.7.4., 2.7.5., 2.7.6., 2.7.7., 2.12.2., 2.12.3., 2.12.4., 2.12.5., 2.12.7., 2.13.6., 2.15.1., 2.15.2., 2.15.6., 2.16.1., 2.16.2., 2.16.3., 2.16.5., 2.17.2., 2.17.3., 2.17.4., 2.17.8., 2.17.10
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, vlastníci a užívatelia pozemkov
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	450000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Materiál a zariadenia potrebné pre údržbu trávnych porastov (predovšetkým kosením, pastvou) na kľúčových lokalitách výskytu kritériových druhov. Takisto podpora pre vlastníkov na služby potrebné pre údržbu týchto TTP
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení kalendárneho roku
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-08 Revitalizácia mokradí v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	2.2., 2.3. a 2.17.,
3. Opatrenia	2.2.9., 2.3.11., 2.17.7.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017 – 2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne, Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	225000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dodávateľ zabezpečuje potrebné zariadenie na stavbu stavidiel, zemné práce, obnovu zdevastovaných mokradí za použitia techniky, organizácia ochrany prírody zabezpečuje potrebné vybavenie pre prípravu

	výkupu pozemkov na miestach revitalizovaných mokradí (PC, miestnosť v prípade potreby organizácie stretnutia).
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021 po ukončení projektu.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

Monitoring bioty územia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-09 Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Slanské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 1.7., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 2.17., 2.18.
3. Opatrenia	1.1.4., 1.2.6., 1.3.5., 1.4.1., 1.5.4., 1.6.3., 1.7.6., 2.1.1., 2.2.1., 2.3.1., 2.4.1., 2.5.6., 2.6.6., 2.7.1., 2.8.5., 2.9.1., 2.10.1., 2.11.1., 2.12.6., 2.13.1., 2.14.6., 2.15.5., 2.16.4., 2.17.9., 2.18.5.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ Slanské vrchy a bezprostredné okolie
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Každoročne po vyhniezdení v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, GPS, diktafóny, pohonné hmoty, potreby na sčítanie vtákov v kolónií čajok, materiál na telemetrické sledovanie vybraných druhov vtáctva.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu, údaje zapísané do databáz príjemcu projektu.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

Regulovanie návštevnosti územia a zvyšovanie povedomia

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-010 Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Slanské vrchy prostredníctvom stráže prírody
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.4., 1.5., 1.6., 2.1., 2.3., 2.7., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 3.2., 3.3. a 5.1.
3. Opatrenia	2.1.4., 2.2.6., 2.2.10., 2.3.6., 2.3.12., 2.4.5., 2.4.10., 2.10.6., 2.10.9., 4.1.3., 4.2.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ Slanské vrchy
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne v celom období platnosti programu starostlivosti (2016-2045)
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR

10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	46500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Monokulárne ďalekohľady, binokulár, zápisník, pohonné hmoty, bločky, terénna obuv, terénne oblečenie, diktafóny.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení hniezdnej sezóny, v prípade telemetrie priebežne
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa po ukončení sezóny v prípade finančnej podpory projektu
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-11 Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Slanské vrchy verejnosti
2. Príslušný operatívny cieľ	4.1.
3. Opatrenia	4.1.4.
4. Priorita	Stredná
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ Slanské vrchy
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017 – 2020
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	120000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Naprojektovanie a výstavba náučných chodníkov, na vybraných bodoch výstavba pozorovacích veží, výrobu a osadenie informačných panelov, panelov náučného chodníka, vybudovanie parkoviska, vybudovanie a prevádzka fotokrytov ako nástroj priblíženia miestnej prírody verejnosti
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	V roku 2021 po ukončení projektu a následne v intervale každých päť rokov
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa a každých päť rokov správa o návštevnosti územia
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-012 Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	4.1.
3. Opatrenia	4.1.1., 4.1.5., 4.1.6., 4.1.7., 4.1.8. a 4.1.9.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Príjemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody alebo vlastník a správca pozemku
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky, Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	92000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Dataprojektor a technika na tlač propagačných a vzdelávacích materiálov.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-013 Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Slanské vrchy v zahraničí s cieľom prítiahnutia návštevníkov
2. Príslušný operatívny cieľ	4.1.
3. Opatrenia	4.1.7., 4.1.8. a 5.1.8.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Prijemca projektu, t.j. organizácia aktívna v ochrane prírody, resp. organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Dodávateľsky
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	50000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Zariadenia a materiál na prípravu filmu. Podklady na prípravu publikácie o lokalitách pre birdwatching v Slanských vrchoch a okolí v angličtine a podklady pre menšie články.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa, vydaný film a publikácie
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

Usmernenie hospodárenia v území a zosúladenie protichodných záujmov

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-014 Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.10., 2.17. a 4.1.
3. Opatrenia	1.1.2., 2.2.5., 2.3.5., 2.4.4., 2.10.5., 2.17.5., 4.1.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	72000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, štúdií, posúdenia dopadu na CHVÚ, nákup potrebných údajov (napríklad GIS vrstiev a pod.)
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Priebežne po ukončení hodnotenia každého projektu samostatne.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa z hodnotenia každého zámeru samostatne.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-015 Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., 1.6., 2.1., 2.2., 2.3., 2.4., 2.5., 2.6., 2.7., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 2.12., 2.13., 2.14., 2.15., 2.16., 3.1., 3.2. a 3.3.,
3. Opatrenia	1.1.3., 1.2.2., 1.2.3., 1.2.7., 1.3.1., 1.3.2., 1.3.3., 1.4.2.,

	1.4.3., 1.4.4., 1.4.5., 1.5.1., 1.5.2., 1.5.5., 1.6.1., 1.6.2., 1.6.4., 1.7.1., 1.7.2., 1.7.3., 2.1.2., 2.1.5., 2.1.7., 2.2.4., 2.2.9., 2.3.4., 2.3.8., 2.3.11., 2.4.3., 2.4.7., 2.5.1., 2.5.2., 2.5.3., 2.6.1., 2.6.2., 2.7.2., 2.7.3., 2.7.5., 2.8.1., 2.8.2., 2.8.6., 2.9.2., 2.9.4., 2.10.4., 2.11.3., 2.12.1., 2.12.2., 2.12.4., 2.13.2., 2.13.3., 2.13.4., 2.13.5., 2.14.1., 2.14.2., 2.14.3., 2.15.1., 2.15.3., 2.15.4., 2.16.1., 2.17.1., 2.17.2., 2.17.4., 2.17.7., 2.18.1., 2.18.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	55500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov pre rozhodnutia úradov, terénna obuv, oblečenie, pokutové bločky, zápisníky, fotoaparát, ďalekohľady.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-016 Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Slanské vrchy a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva
2. Príslušný operatívny cieľ	1.1., 1.2., 1.5., 1.6., 2.6., 2.8., 2.9., 2.10., 2.11., 3.3., 5.1. a 5.2.
3. Opatrenia	1.4.4., 1.4.8., 2.1.8., 2.3.9., 2.4.8., 2.7.7., 2.9.3., 2.9.6., 2.12.3., 2.12.7., 2.15.2., 2.15.6., 2.16.1., 2.16.5., 2.17.3., 2.17.10.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	63500 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-017 Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu jariabka lesného
2. Príslušný operatívny cieľ	1.5.
3. Opatrenia	1.5.7.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020, po zrealizovaní opatrení priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné poľovné

	združenia
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR, MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	27000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Fotopasce, ďalekohľady, podklady pre úpravu plánu lovu a chovu, poľovnícke potreby.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa v 2021 po skončení projektu a následne každoročne po skončení sezóny.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-018 Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	3.2.
3. Opatrenia	3.2.1. a 3.2.2.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	2017-2020
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody, príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MŽP SR a MP RV SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	20000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	Stolný počítač pre vypracovanie štúdií, podkladové dáta potrebné pre expertov podieľajúcich sa na štúdiách pre ŠOP SR.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	R. 2021
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečné správy, prípadne zmeny legislatívy.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 326/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 274/2009 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2010 Z.z.

1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-019 Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníckmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	4.1. a 4.2.
3. Opatrenia	4.1.1., 4.2.1., a 4.2.3.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVU
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia aktívna v ochrane prírody, organizácia ochrany prírody
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	63000 €
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, pozvánok, dataprojektor, plátno na prezentáciu a priestory na realizáciu workshopov a stretnutí.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov

pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 173/2005 Z.z.
1. Názov projektu a kód	SKCHVU025-020 Zámenny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy
2. Príslušný operatívny cieľ	4.2.
3. Opatrenia	4.2.4.
4. Priorita	Vysoká
5. Miesto uskutočnenia zásahu	CHVÚ
6. Dátum začiatku a ukončenia opatrenia	Priebežne
7. Spôsob riadenia	Organizácia ochrany prírody a príslušné úrady
8. Spôsob realizácie	Svojpomocne
9. Zodpovednosť za realizáciu	MZP SR
10. Celkové náklady na realizáciu opatrenia	63000 € Náklady na zamestnancov, externistov pripravujúcich zámenné zmluvy, na zameranie pozemkov a administratívne poplatky.
11. Špecifikácia potrebného technického vybavenia, času a dĺžky obdobia jeho potreby	PC a vybavenie potrebné na prípravu stanovísk, podkladov, pozvánok, dokumentácie k zámenným zmluvám a pozemkom a zariadenia pre geometrické vymešovanie zamieňaných pozemkov a vypracovanie potrebnej dokumentácie.
12. Určenie obdobia pre vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh	Každoročne po skončení kalendárneho roku.
13. Spôsob vyhodnotenia projektu	Záverečná správa.
14. Požiadavky na zabezpečenie BOZP a akékoľvek právne a organizačné záväzky vzťahujúce sa na pracovníkov a ostatných osôb zapojených do realizácie projektu	Zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. v znení neskorších predpisov Zákon č. 543/2002 Z.z. v znení neskorších predpisov Vyhláška č. 193/2005 Z.z.

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2016 – 2031)

Kód projektu	Názov projektu	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok	Rok
		(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)	(€)
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
SKCHVU025-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Slanské vrchy	3000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
SKCHVU025-02	Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU025-03	Ochrana vtáctva v lesoch Slanských vrchov v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	3000	1000	0	0	0	20000	4000	0	20000	5000	0	0	0	0	0	0
SKCHVU025-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU025-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdničov v CHVÚ Slanské vrchy	5000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU025-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Slanské vrchy	0	10000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	10000	5000	5000	5000	0
SKCHVU025-07	Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000
SKCHVU025-08	Revitalizácia mokradí v CHVÚ Slanské vrchy	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500
SKCHVU025-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Slanské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti	5000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000
SKCHVU025-10	Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Slanské vrchy prostredníctvom stráže prírody	3000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU025-11	Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Slanské vrchy verejnosti	0	50000	30000	20000	20000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU025-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Slanské vrchy	10000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	10000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU025-13	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Slanské vrchy v zahraničí s cieľom prilákania návštevníkov	0	20000	10000	10000	10000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SKCHVU025-14	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU025-15	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	5000	1500	1500	1500	1500	1500
SKCHVU025-16	Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Slanské vrchy a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU025-17	Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu jariabka lesného	0	3000	3000	3000	3000	0	0	0	0	3000	0	0	0	0	3000	0
SKCHVU025-	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca	0	5000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Program starostlivosti CHVÚ Slanské vrchy

18	obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ Slanské vrchy																	
SKCHVU025-19	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
SKCHVU025-20	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
	Spolu (€)	84500	136000	100000	90000	90000	67000	51000	47000	67000	55000	61500	57000	52000	52000	55000	47000	

Súhrnný prehľad realizačných projektov a predpokladaných nákladov programu starostlivosti (roky 2032 – 2045)

Kód projektu	Názov projektu	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Rok (€)	Spolu (€)
		2032	2033	2034	2035	2036	2037	2038	2039	2040	2041	2042	2043	2044	2045	2016-45
SKCHVU025-01	Údržba hniezd dravcov a bocianov čiernych v CHVÚ Slanské vrchy	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	32000
SKCHVU025-02	Ochrana okolia hniezd dravcov, sov a bociana čierneho	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	48500
SKCHVU025-03	Ochrana vtáctva v lesoch Slanských vrchov v spolupráci s lesníckymi organizáciami v rámci PSL	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	53000
SKCHVU025-04	Zníženie mortality vtáctva na elektrických vedeniach	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	90000
SKCHVU025-05	Ochrana hniezdnych stromov dutinových hniezdičov v CHVÚ Slanské vrchy	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	92000
SKCHVU025-06	Zlepšenie hniezdnych podmienok pre dutinové hniezdiče v hospodárskych lesoch CHVÚ Slanské vrchy	0	0	0	0	0	10000	5000	5000	5000	0	0	0	0	0	75000
SKCHVU025-07	Podpora aktívneho využívania trávnych porastov a pre prírodu vhodných foriem hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	15000	450000
SKCHVU025-08	Revitalizácia mokradí v CHVÚ Slanské vrchy	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	7500	225000
SKCHVU025-09	Monitoring populácií vtáctva v CHVÚ Slanské vrchy a jeho hniezdnej úspešnosti	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	3000	92000
SKCHVU025-10	Usmernenie návštevnosti v CHVÚ Slanské vrchy prostredníctvom stráže prírody	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	46500
SKCHVU025-11	Priblíženie prírodných hodnôt v CHVÚ Slanské vrchy verejnosti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	120000
SKCHVU025-12	Posilnenie ekovýchovy a poznania o význame územia v CHVÚ Slanské vrchy	2000	2000	2000	2000	10000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	10000	92000
SKCHVU025-13	Zvýšenie povedomia o prírodných hodnotách Slanské vrchy v zahraničí s cieľom prilákania návštevníkov	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	50000
SKCHVU025-14	Zhodnotenie dopadu nových zámerov a plánovaných činností na CHVÚ	2000	2000	2000	2000	5000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	5000	72000
SKCHVU025-15	Zlepšenie kontroly plnenia priorít ochrany prírody a zásad, legislatívy a pravidiel hospodárenia v CHVÚ Slanské vrchy	1500	1500	1500	1500	5000	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	1500	55500
SKCHVU025-16	Udržanie pestrej poľnohospodárskej krajiny v CHVÚ Slanské vrchy a organizovanie workshopov pre predstavenie možností platieb a príspevkov pre podporu vhodných foriem poľnohospodárstva	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	63000
SKCHVU025-17	Optimalizácia chovu a lovu poľovnej zveri na lokalitách výskytu jariabka lesného	0	0	0	3000	0	0	0	0	3000	0	0	0	0	3000	27000
SKCHVU025-18	Zhodnotenie celkového legislatívneho rámca obmedzujúceho a upravujúceho ochranu v CHVÚ	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20000

Program starostlivosti CHVÚ Slanské vrchy

	Slanské vrchy															
SKCHVU025-19	Organizácia workshopov a stretnutí s vlastníkmi a užívateľmi pôdy o možnostiach participácie a vypracovania projektov pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	63000
SKCHVU025-20	Zámeny pozemkov pre potreby optimalizácie podmienok pre ochranu prírody v CHVÚ Slanské vrchy	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	2000	63000
	Spolu (€)	47000	47000	47000	50000	61500	57000	52000	52000	55000	47000	47000	47000	47000	61000	1829500

4. Spôsob vyhodnocovania plnenia programu starostlivosti

4.1. Logická matica vyhodnocovania programu starostlivosti

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
Dlhodobé ciele			
1. Zlepšiť súčasný nepriaznivý stav výberových druhov <i>Bubo bubo</i> , <i>Dendrocopos leucotos</i> , <i>Ficedula albicollis</i> , <i>Lullula arborea</i> , <i>Bonasa bonasia</i> , <i>Phoenicurus phoenicurus</i> a <i>Dryocopus martius</i> na priaznivý.	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
2. Zachovať súčasný priaznivý stav výberových druhov vtákov <i>Aquila heliaca</i> , <i>Ciconia nigra</i> , <i>Aquila pomarina</i> , <i>Pernis apivorus</i> , <i>Dendrocopos medius</i> , <i>Strix uralensis</i> , <i>Sylvia nisoria</i> , <i>Ficedula parva</i> , <i>Lanius collurio</i> , <i>Aquila chrysaetos</i> , <i>Caprimulgus europaeus</i> , <i>Coturnix coturnix</i> , <i>Jynx torquilla</i> , <i>Muscicapa striata</i> , <i>Streptopelia turtur</i> , <i>Saxicola rubicola</i> , <i>Crex crex</i> a <i>Picus canus</i> .	Kategória priaznivého stavu	Pravidelné vyhodnotenie priaznivého stavu (raz za 5-6 rokov)	Plní sa / neplní sa
3. Zabezpečiť adresný legislatívny rámec pre zlepšenie kvality biotopov predmetov ochrany v CHVÚ Slanské vrchy.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa / Plní sa čiastočne / Neplní sa
4. Zvýšiť ekologické povedomie miestnych obyvateľov a zlepšiť spoluprácu s vlastníkmi a správcami pozemkov pri ochrane vtáctva.	Počet návštevníkov vybraných lokalít (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
Operatívne ciele			
1.1. Zvýšiť a udržať populáciu výra skalného (<i>Bubo bubo</i>) na priemernej úrovni minimálne 18 obsadených revírov.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.2. Zvýšiť a udržať populáciu d'atľa bieločrptého (<i>Dendrocopos leucotos</i>) na priemernej úrovni minimálne 400 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.3. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika bielokrkeho (<i>Ficedula albicollis</i>).	Rozloha vhodných a nevhodných biotopov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.4. Zvýšiť a udržať populáciu škovránika stromového (<i>Lullula arborea</i>) na priemernej úrovni minimálne 70 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.5. Zvýšiť a udržať populáciu jariabka hôrneho (<i>Bonasa bonasia</i>) na priemernej úrovni minimálne 150 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.6. Zlepšiť stav biotopov na lokalitách žltochvosta hôrneho (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) v intravilánoch obcí priľahlých k CHVÚ a zvýšením súčasného podielu starých lesných porastov.	Rozloha vhodných a nevhodných biotopov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.7. Zvýšiť a udržať populáciu tesára čierneho (<i>Dryocopus martius</i>) na priemernej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
úrovni minimálne 225 obsadených teritórií.		zadané do databázy	údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1. Udržať populáciu orla kráľovského (<i>Aquila heliaca</i>) na minimálnej úrovni 4 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2. Udržať populáciu bociana čierneho (<i>Ciconia nigra</i>) na minimálnej úrovni 25 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.3. Udržať populáciu orla kriľavého (<i>Aquila pomarina</i>) na minimálnej úrovni 40 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4. Udržať populáciu včelára lesného (<i>Pernis apivorus</i>) na minimálnej úrovni 55 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.5. Udržať populáciu d'atľa prostredného (<i>Dendrocopos medius</i>) na minimálnej úrovni 500 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6. Udržať populáciu sovy dlhochvostej (<i>Strix uralensis</i>) na minimálnej úrovni 300 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.7. Udržať populáciu penice jarabej (<i>Sylvia nisoria</i>) na minimálnej úrovni 800 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.8. Zvýšiť podiel lesov nad 100 rokov na minimálne 50% lesných porastov v CHVÚ na zlepšenie stavu populácie muchárika malého (<i>Ficedula parva</i>)	Rozloha vhodných a nevhodných biotopov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.9. Udržať populáciu strakoša obyčajného (<i>Lanius collurio</i>) na priemernej úrovni minimálne 2500 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10. Udržať populáciu orla skalného (<i>Aquila chrysaetos</i>) na priemernej úrovni minimálne 4 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11. Udržať populáciu lelka lesného (<i>Caprimulgus europaeus</i>) na priemernej úrovni minimálne 15 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.12. Udržať populáciu preplice poľnej (<i>Coturnix coturnix</i>) na priemernej úrovni minimálne 110 volajúcich samcov.	Zistený počet volajúcich samcov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13. Udržať populáciu krutihlava hnedého (<i>Jynx torquilla</i>) na priemernej úrovni	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
minimálne 400 obsadených teritórií.		zadané do databázy	údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.14. Udržať populáciu muchára sivého (<i>Muscicapa striata</i>) na priemernej úrovni minimálne 800 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15. Udržať populáciu hrdličky poľnej (<i>Streptopelia turtur</i>) na priemernej úrovni minimálne 1100 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.16. Udržať populáciu prhl'aviara čiernohlavého (<i>Saxicola rubicola</i>) na priemernej úrovni minimálne 1000 obsadených teritórií.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.17. Udržať populáciu chrapkáča poľného (<i>Crex crex</i>) na priemernej úrovni minimálne 200 volajúcich samcov.	Zistený počet volajúcich samcov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.18. Udržať populáciu žltny sivej (<i>Picus canus</i>) na priemernej úrovni minimálne 175 obsadených teritórií	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.1. Zabezpečiť aktualizáciu vyhlášky č. 193/2010 Z. z. s cieľom prehodnotenia zakázaných činností tak aby boli adresné k požiadavkám predmetov ochrany.	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam adresných zakázaných činností v úprave	Plní sa / Plní sa čiastočne / Neplní sa
3.2. Vyhodnotiť adresnosť legislatívneho rámca pre ochranu predmetov ochrany a presadiť potrebné úpravy	Vyhotovená štúdia, prípadne úpravy legislatívy	Dodaná štúdia analyzujúca legislatívne limity ochrany predmetov ochrany. Legislatívne úpravy v prospech predmetov ochrany	Plní sa (ak je vypracovaná štúdia a ak sú potrebné úpravy legislatívy, ak sú prijaté) / Neplní sa (ak nie je vypracovaná štúdia alebo ak nie sú prijaté potrebné úpravy legislatívy)
4.1. Zlepšiť úroveň poznania vtáctva, propagovať myšlienku ochrany významnej ornitologickej lokality a vybudovať infraštruktúru pre pozorovanie vtáctva na lokalite	Počet návštevníkov lokality (prichádzajúcich za účelom jej spoznania)	Monitoring návštevníkov raz ročne	Plní sa (ak rastie) / Neplní sa (ak stagnuje či klesá)
4.2. Zapájať miestnych obyvateľov do praktickej ochrany vtáctva, zapájať vlastníkov pozemkov do vykonávania praktického manažmentu	Počet obyvateľov podieľajúcich sa na praktickej ochrane vtáctva	Správy z aktivít praktickej ochrany vtáctva	Plní sa / Neplní sa
Opatrenia			
1.1.1. Zabezpečiť v prípade potreby vyhlásenie ochrannej zóny v okolí hniezda výra skalného	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
1.1.2. V prípade realizácie investícií do cestovného ruchu, resp. aj iných väčších investícií dôsledne posúdiť ich dopad na predmet ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.1.3. Zabezpečiť ochranu hniezdných lokalít a to predovšetkým v aktívnych kameňolomov, zabezpečiť aby došlo k	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov,	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
zničeniu aktívnych hniezd ťažbou		organizácie OP	
1.1.4. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie výra	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.1.5. Zabezpečiť inštaláciu zábran na stĺpy elektrického vedenia 22 kV v blízkosti hniezdísk	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
1.1.6. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám	Dĺžka ošetrených vedení / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdížka stagnuje alebo rastie)
1.2.1. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.2.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.2.4. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.2.5. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa bielochrbtého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.2.6. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.3.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.3.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.3.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.3.5. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika bielokrkeho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.3.6. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.3.7. Podporiť hniezdne podmienky pre muchárika bielokrkeho vyvesením búdok	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.4.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring	Zistený počet párov	Záznamy	Plní sa (ak sú

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
populácie škovránika stromového		z monitoringu zadané do databázy	každoročné aktuálne údaje / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.4.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.3. Vylúčiť zalesňovanie xerothermných krovitých strání	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.4. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
1.4.5. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdnych lokalitách	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.4.6. Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvoľnených porastov drevín	Rozloha vhodných porastov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.4.7. V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásy o šírke minimálne 10 m	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.4.8. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.5.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.5.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.5.3. Presadiť čo najvyššie zastúpenie pionierskych drevín v PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.4. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.5.5. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.5.6. Monitorovať a regulovať výskyt diviaka na lokalitách jariabka hôrneho	JKS diviakov lesných v dotknutých revíroch	Každoročné zhodnotenie	Plní sa (ak počet klesá) / neplní sa (ak je počet stabilný alebo rastie)
1.6.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.6.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.6.3. Zabezpečiť každoročne monitoring vybranej vzorky hniezdnych lokalít žltouchvosta hôrneho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
1.6.4. Ak nie je možné pri spracúvaní kalamít ponechať v poraste 50 % porastov	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
starších ako 80 rokov na 100 ha, potom je potrebné pri spracúvaní kalamít ponechávať na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy			
1.6.5. Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.6.6. Podporiť hniezdne podmienky pre žltochvosta hôrneho vyvesením búdok mokradí	Počet zrealizovaných projektov vyhotovenia búdok	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.6.7. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenie v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.7.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
1.7.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.7.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
1.7.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
1.7.5. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
1.7.6. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie tesára	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.1. Zabezpečiť každoročný monitoring výskytu hniezdných párov, dohľadanie hniezd a označovanie mláďat	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.1.2. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.1.3. Zabezpečiť maximálnu zákonnú ochranu hniezd a hniezdisk a vyhlásenie ochranných zón v okolí hniezd	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
2.1.4. V maximálne možnej miere eliminovať riziko nezákonného odstrelu, vykladania otrávených návnad a ďalších foriem environmentálnej kriminality	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.1.5. Eliminovať resp. usmerniť agrochemické postupy a používanie rodenticídov v poľnohospodárstve	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.6. Celoplošne eliminovať riziko úhynov na konštrukciách 22 kV elektrických	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
vedení, zamedzenie výstavby nových líniových stavieb na hniezdiskách a významných potravných biotopoch	vtáctva		stagnuje alebo rastie)
2.1.7. Vylúčiť rozorávanie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.1.8. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.9. Zabezpečiť spevnenie a úpravy nestabilných hniezd ohrozených zrútením	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.1.10. Podpora chovu hospodárskych zvierat v území a ich voľného pasenia v krajine	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.1.11. Vylúčiť stavbu veterných parkov v CHVÚ a 20 km okolí	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.1. Zabezpečiť monitoring vybranej vzorky hniezdnych okrskov bociana čierneho každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov.	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.2.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.2.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
2.2.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.2.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.2.7. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.2.8. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.2.9. Vylúčiť negatívne zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.2.10. Usmerniť fotografovanie bocianov čiernych v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.1. Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdnych okrskov orla krikľavého každoročne a každoročne dohľadávať hniezda minimálne v porastoch	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
ohrozených ťažbou lesných porastov a celkovo kontrolovať hniezdnu úspešnosť aspoň na 50 % hniezd.			aktuálne dáta)
2.3.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravu všetkých známych nestabilných hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezdne podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.3.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
2.3.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.3.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.3.7. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.3.8. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP ošetriť aj existujúce vedenia	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.9. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.3.10. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.3.11. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.3.12. Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.1. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybraných hniezdných okrskov včelára lesného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.4.2. V okolí vybraných hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
2.4.3. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.4.4. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.5. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.4.6. Zapracovať relevantné opatrenia	Počet JPRL so	Schválené PSL	Plní sa / plní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	zpracovanými zásadami OP		častočne / neplní sa
2.4.7. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.4.8. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou (pastva, kosenie) a zabrániť opusteniu poľnohospodárskej pôdy.	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.4.9. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.4.10. Usmerniť fotografovanie včelárov v blízkosti hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.5.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.5.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.5.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.5.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.5.5. Zpracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zpracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.5.6. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie d'atľa prostredného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring celej populácie a hniezdnej úspešnosti bociana bieleho	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.6.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP a presadzovať zachovanie TTP aj v rámci územnoplánovacej dokumentácie	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.6.3. V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít predmetov ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.4. V rámci územnoplánovacích a iných dokumentov požadovať zachovanie mokradí	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.6.5. Systematicky zabezpečovať prekládky problematických hniezd bociana bieleho na elektrických vedeniach alebo iných objektoch	Dĺžka vedení bez zábran proti sadaniu / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.6.6. V prípade stavby nových elektrických vedení je potrebné všetky ošetriť prvkami minimalizujúcimi kolízie a úhyn vtáctva a rovnako ošetriť týmito	Dĺžka ošetrených vedení/ kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
prvkami aj existujúce vedenia			
2.7.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie penice jarabej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.7.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.3. Vylúčiť zalesňovanie xerothermných krovitých strání	Rozloha biotopu v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.4. Zabezpečiť tlmenie sukcesie krovitých porastov, tak aby dosahovali optimálnu štruktúru a štádium sukcesie nebolo príliš pokročilé a to pravidelným mozaikovitým mulčovaním, preriedovaním súvislých krovitých zárastov.	Rozloha biotopu v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.5. Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách v poľnohospodárskej krajine	Rozloha biotopu v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.6. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.7.7. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.1. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVU	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.8.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.8.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.8.4. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.8.5. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie muchárika malého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.8.6. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.9.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie strakoša obyčajného	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.9.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.9.4. Zachovávať dostatočné porasty krovín na hniezdných lokalitách	Rozloha biotopu v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.5. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.9.6. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.1. Zabezpečiť monitoring všetkých hniezdných okrskov orla skalného každoročne a každoročne dohľadávať hniezda v porastoch ohrozených ťažbou lesných porastov	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.10.2. Zabezpečiť po vyhniezdení opravy všetkých známych nestabilných stromových hniezd a v prípade pádu na vhodných stromoch vyložiť náhradné hniezde podložky	Počet hniezd s vykonanými zásahmi	Správy a záznamy z opráv	Plní sa (ak boli opravené nestabilné hniezda) / Neplní sa (ak hniezda s nutnou opravou neboli opravené)
2.10.3. V okolí hniezd zabezpečiť vyhlásenie ochranných zón	Počet vyhlásených ochranných zón	Rozhodnutia úradov	Plní sa / Neplní sa
2.10.4. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.10.5. Dôsledne posúdiť dopad investícií do cestovného ruchu a iných investícií na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.6. Zabezpečiť kontrolnú činnosť dodržiavania obmedzení z dôvodov ochrany prírody	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.10.7. Zapracovať relevantné opatrenia ako zásady hospodárenia v lese do novovypracúvaných PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.10.8. Nové elektrické vedenia ošetriť prvkami zamedzujúcim kolíziám a rovnako ošetriť aj existujúce vedenia	Dĺžka ošetrených vedení / kolíziám vtáctva	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak dĺžka klesá) / neplní sa (ak rdĺžka stagnuje alebo rastie)
2.10.9. Usmerniť fotografovanie orlov v blízkosti ich hniezdísk	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.11.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.11.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.11.3. Zabezpečiť na vhodných lokalitách zachovanie rôznovekých rozvoľnených porastov drevín	Rozloha vhodných porastov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.12.1. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.12.2. Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredy do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredy.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.12.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
vhodnou formou pre predmety ochrany			rozloha stagnuje alebo rastie)
2.12.4. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.12.5. V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásky o šírke minimálne 10 m	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.12.6. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie prepelice poľnej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.12.7. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.13.1. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie krutihlava	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.13.2. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.13.3. Zachovávať všetky staré a dutinové stromy, solitérne stromy a stromoradia v poľnohospodárskej krajine	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.13.4. Podľa potreby vysadiť solitérne stromy ako zabezpečenie potenciálnych hniezdných stromov do budúcnosti. (najmä na rozsiahlych otvorených plochách TTP, OP vzniknutých počas kolektivizácie)	Rozloha biotopu	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.13.5. Zachovávať dostatočné porasty drevín na hniezdných lokalitách v poľnohospodárskej krajine	Rozloha biotopu	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.13.6. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti obmedziť používanie umelých hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.14.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.14.2. Ponechať pri spracúvaní kalamít na dožitie zdravé stromy, ak je to možné aspoň 5 stromov na 1 ha, takisto ponechávať zlomy	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.14.3. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.14.4. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.14.5. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.14.6. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie muchára sivého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
		zadané do databázy	údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15.1. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.15.2. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.15.3. Zachovávať dostatočné porasty krovín, solitérnych stromov a stromoradií na hniezdných lokalitách	Rozloha biotopu	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.15.4. Zachovať (prípadne podľa potreby aj vysadiť) vyššie solitérne stromy ako potenciálne miesta hniezdenia	Rozloha biotopu	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.15.5. Z Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie hrdličky poľnej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.15.6. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.1. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.16.2. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti vylúčiť použitie chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.3. V prípade potreby vytvoriť na okrajoch ornej pôdy trávnaté biopásky o šírke minimálne 10 m	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.16.4. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie pŕhľaviara čiernohlavého	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.16.5. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.17.1. Vylúčiť zmenu TTP na ornú pôdu alebo iný druh pozemku, vylúčiť rozoranie TTP	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.17.2. Zabezpečiť kosenie TTP od 1. mája do 31. júla na súvislej ploche väčšej ako 0,5 hektára spôsobom od stredu do kraja, alebo od kraja ku kraju. Vylúčiť kosenie od kraja do stredu.	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.17.3. Zabezpečiť dlhodobé poľnohospodárske využitie pozemkov vhodnou formou pre predmety ochrany	Rozloha pôdy nevhodne obhospodarovanej	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa (ak rozloha klesá) / neplní sa (ak rozloha stagnuje alebo rastie)
2.17.4. Vylúčiť kosenie a mulčovanie príslušným orgánom štátnej ochrany prírody určených hniezdných lokalitách	Počet stanovísk	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
2.17.5. V rámci stavebných konaní (ako aj v procese EIA a súvisiacich konaniach) zachytávať prípadné ohrozenia hniezdných lokalít	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.17.6. V prípade ďalšieho poklesu populácií chrapkáča poľného využiť cieleňú ochranu hniezdísk s využitím ustanovení zákona 543/2002 Z.z. a vyhlášky č. 193/2010 Z.z.	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.17.7. Vylúčiť zásahy do mokradí a zabezpečiť revitalizáciu poškodených mokradí	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.17.8. V rámci usmerňovania poľnohospodárskej činnosti prostredníctvom vydávania súhlasov obmedziť používanie hnojív a chemických látok na hniezdných lokalitách	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.17.9. Zabezpečiť pravidelný monitoring vybranej vzorky populácie chrapkáča poľného	Zistený počet volajúcich samcov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
2.17.10. Zabezpečiť aby na pozemkoch vo vlastníctve štátu sa preferovalo hospodárenie s ohľadom na ciele ochrany prírody	Počet stanovísk a rozhodnutí	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.18.1. Pri obnovnej ťažbe zabezpečiť, aby vždy na každú jednotku plochy 100 ha ostalo zachovaných minimálne 50 % obnovných porastov starších ako 100 rokov	Rozloha lesných porastov vo veku nad 100 rokov	Zhodnotenie raz za päť rokov	Plní sa / neplní sa
2.18.2. Vylúčiť aplikáciu insekticídov v lesných porastoch	Počet kontrol v CHVÚ	Záznamy z kontroly	Plní sa priebežne / neplní sa priebežne
2.18.3. Vyhľadávať a nechať na dožitie hniezdne stromy s dutinami	Počet hniezdných stromov s rozhodnutiami o ochrane	Stanoviská, rozhodnutia príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
2.18.4. Zapracovať relevantné opatrenia do PSL	Počet JPRL so zapracovanými zásadami OP	Schválené PSL	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
2.18.5. Zabezpečiť pravidelne monitoring vybranej vzorky populácie žlny sivej	Zistený počet párov	Záznamy z monitoringu zadané do databázy	Plní sa (ak sú každoročné aktuálne údaje) / Neplní sa (ak chýbajú v danom roku aktuálne dáta)
3.1.1. Zhodnotiť efektivnosť súčasných obmedzení platných v CHVÚ a pokrytie opatrení navrhnutých v PS existujúcou vyhláškou 193/2010 Z.z. a platnou legislatívou	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
3.1.2. Aktualizovať zoznam zakázaných činností vo vyhláške 193/2010 Z.z. aby kopiroval relevantné usmernenia a zásady hospodárenia vychádzajúce z programu starostlivosti o CHVÚ Slanské vrchy	Schválená úprava vyhlášky	Zoznam zakázaných činností	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
3.2.1. Vyhodnotiť či sektorová legislatíva (poľnohospodárska, lesnícka, poľovnícka a i.) umožňuje realizáciu opatrení navrhovaných v PS	Počet štúdií	Zhotovené štúdie	Plní sa / neplní sa
3.2.2. Zasadit' sa za zmenu v národnej legislatíve v prípade ak realizácia niektorých opatrení navrhovaných v PS CHVÚ Slanské vrchy naráža na	Schválená úprava legislatívy	Príslušné legislatívne predpisy	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa

Štruktúra programu starostlivosti	Objektívne overiteľný indikátor úspešnosti	Spôsob overenia	Stav realizácie
legislatívne prekážky (napríklad zníženie zakmenenia)			
4.1.1. Realizovať informačné a praktické ekovýchovné aktivity pre farmárov, lesníkov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o význame tejto lokality	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.2. Pri investíciách do mäkkých foriem cestovného ruchu (napr. výstavba nových turistických chodníkov, altánkov, rozhľadní) zvážiť a posúdiť tieto investície z pohľadu dopadu na predmety ochrany	Počet stanovísk k zámerom a činnostiam	Stanoviská príslušných úradov, organizácie OP	Plní sa / neplní sa
4.1.3. Usmerniť fotografovanie a filmovanie vtáctva v území tak, aby neohrozovalo vtáky na hniezdiskách a nevedlo k zmareniu hniezdení	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.1.4. Na vhodných miestach vybudovať pozorovateľne vtáctva, náučný chodník, fotokryty a úkryty (drobné útulne) pre turistov za účelom usmernenia návštevnosti územia	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.1.5. Každoročne organizovať exkurzie s pozorovaním vtáctva pre verejnosť	Počet exkurzií	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.6. Pravidelne organizovať prednášky a ďalšie ekovýchovné aktivity na všetkých školách v obciach a mestách dotknutých CHVÚ	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.1.7. Vydávať letáky a iné vhodné propagačné materiály o lokalite a umiestňovať pravidelne súvisiace články aj do regionálnych médií	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
4.1.8. Vhodnou formou propagovať prírodné hodnoty Slanských vrchov v zahraničí s cieľom zvýšenia počtu návštevníkov využívajúcich mäkké formy cestovného ruchu	Počet titulov publikácií a článkov	Výtlačky publikácií a článkov	Plní sa / neplní sa
4.1.9. Realizovať rôzne ekovýchovné a vzdelávacie podujatia za účelom získať pre mapovanie a ochranu obyvateľov (napr. tábory, semináre, školenia a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.1. Realizovať informačné aktivity pre farmárov, lesníkov, rybárov, poľovníkov a miestnych obyvateľov o správnom hospodárení v CHVÚ	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.2.2. V spolupráci s miestnymi vlastníkmi odstrániť čierne stavby stojace na ich pozemkoch a eliminovať vznik nových	Počet zrealizovaných projektov	Správy z realizácie projektov	Plní sa / plní sa čiastočne / neplní sa
4.2.3. Zabezpečiť dostatočné posunutie informácií vlastníkom a užívateľom pozemkov o možnostiach čerpania finančných prostriedkov, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu podmienok pre ochranu druhov v území (operačné programy, PRV a pod.)	Počet workshopov, prednášok a stretnutí	Prezenčné listiny	Plní sa / neplní sa
4.2.4. V prípade záujmu vlastníkov zrealizovať výmeny pozemkov	Počet zrealizovaných zámen pozemkov	Zámenné zmluvy	Plní sa / neplní sa

5. Použité podklady a zdroje informácií

- SOS/BirdLife Slovensko (2013). Metodika systematického dlhodobého monitoringu výberových druhov vtákov v CHVÚ. ŠOP SR, Banská Bystrica.
- Miklós, L., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. I. vyd., Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR; Banská Bystrica: Slovenská agentúra životného prostredia
- Vass, D., 1988. Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR, Bratislava: Geologický ústav Dionýza Štúra
- Hraško, J., Linkeš, V., Šály, R., Šurina, B., 1993. Pôdna mapa Slovenska, Bratislava: Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
- Vook, I., 2009. Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja, Zmeny a doplnky 2009, Sprievodná správa, Prešov, SAŽP CKP
- Malinovský, V., 2014. Územný plán veľkého územného celku Košického kraja, Zmeny a doplnky 2014, Sprievodná správa, Košice
- Běl, A., 2009. Územný plán veľkého územného celku Košického kraja, Zmeny a doplnky 2009, Sprievodná správa, Košice
- Register evidencie navrhovaných, určených, blokových a zrušených prieskumných území, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/pu/>
- Prehľad výhradných ložísk a ložísk nevyhradených nerastov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/loziska/>
- Register zdokumentovaných svahových deformácií na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/zosuvy/>
- Register zaevidovaných skládok odpadov na území SR, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/skladky/>
- Databáza hydrogeologických a geotermálnych vrtov, Geologický ústav Dionýza Štúra, 2014 dostupné na <http://mapserver.geology.sk/hgvrtv/>
- Výnos MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu
- Vyhláška MŽP SR č. 193/2010 Z. z. zo 16. 4. 2010, ktorou sa vyhlasuje Chránené vtáčie územie Slanské vrchy, účinná od 15. 5. 2010
- Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny dostupný na <http://uzemia.enviroportal.sk/>
- Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska, Slovenská agentúra životného prostredia, Banská Bystrica, 2009-2013 dostupné na <http://www.beiss.sk/>
- Mapový portál Štátnej ochrany prírody a krajiny, Banská Bystrica, 2014 dostupné na <http://maps.sopsr.sk/maps/map.html>
- <http://www.sazp.sk/slovak/struktura/ceev/DPZ/pramene/pramene.html#mapa>
- Register nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok, Pamiatkový úrad SR, 2015 dostupný na <https://www.pamiatky.sk/sk/page/evidencia-narodnych-kulturnych-pamiatok-na-slovensku>
- <http://www.putnickemiesta.sk/>
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Aquila heliaca* – Orel kráľovský. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.
- Meyburg, B.U. & Kirwan, G.M. (2013). Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53159> on 16 September 2015).
- Danko a Chavko (2002). Orol kráľovský (*Aquila heliaca*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Karaska, D. a Cichocki, W. (eds.), 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.
- Danko, Š. a Karaska, D. (2002). Výr skalný (*Bubo bubo*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Zuna-Kratky, T. (2003): Hnízdění výra velkého (*Bubo bubo*) v nížinných lužních

- lesoch v SV Rakousku. *Crex* 20: 41–47.
- Šotnár, K. (2007): Tree nesting of Eagle owl (*Bubo bubo*) in Prievidza district. *Slovak Rapt J* 1: 59–60.
 - Pačenovský, S., Chrašč, P. a Repel, M. (2012): Nesting by the Eurasian eagle owl (*Bubo bubo*) in a nest of the whitetailed eagle (*Haliaeetus albicilla*). *Slovak Rapt J* 6: 37–40.
 - Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P., Wood, K.L. & de Juana, E. (2013). Eurasian Eagle-owl (*Bubo bubo*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55008> on 16 October 2015).
 - Karaska, D. (2002). Bocian čierny (*Ciconia nigra*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Elliott, A., Christie, D.A., Garcia, E.F.J. & Boesman, P. (2014). Black Stork (*Ciconia nigra*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52739> on 28 September 2015).
 - Hudec, K. (ed.) (1994). *Ciconia nigra* – Čáp čierny. In: Ptáci – Aves, Fauna ČR a SR. Díl I. Academia, Praha.
 - Meyburg, B.U., Boesman, P. & Marks, J.S. (2014). Lesser Spotted Eagle (*Clanga pomarina*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53154> on 15 October 2015).
 - Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Aquila pomarina* – Orel křiklavý. In: Ptáci – Aves, Fauna ČR. Díl II./1 Academia, Praha.
 - Orta, J., Kirwan, G.M. & Garcia, E.F.J. (2013). European Honey-buzzard (*Pernis apivorus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/52958> on 23 October 2015).
 - Karaska, D. a Danko, Š. (2002). Včelár lesný (*Pernis apivorus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Demko, M. (2001). Program záchrany kriticky ohrozeného druhu chrapkáč poľný (*Crex crex*) na území Slovenska. ŠOP SR, Banská Bystrica.
 - Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Crex crex* – Chřástal poľný. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.
 - Taylor, B. & de Juana, E. (2014). Corncrake (*Crex crex*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53633> on 16 September 2015).
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2015). Grey-faced Woodpecker (*Picus canus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56316> on 23 October 2015).
 - Kropil, R. (2002). Tesár čierny (*Dryocopus martius*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). Black Woodpecker (*Dryocopus martius*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56291> on 28 September 2015).
 - Winkler, H. & Christie, D.A. (2002). White-backed Woodpecker (*Dendrocopos leucotos*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56224> on 17 October 2015).

- Pavlík, Š. (2002). Ďateľ prostredný (*Dendrocopos medius*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Winkler, H., Christie, D.A., Kirwan, G.M. & de Juana, E. (2014). Middle Spotted Woodpecker (*Leiopicus medius*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56223> on 8 October 2015).
- Holt, D.W., Berkley, R., Deppe, C., Enríquez Rocha, P., Petersen, J.L., Rangel Salazar, J.L., Segars, K.P., Wood, K.L. & Marks, J.S. (2015). Ural Owl (*Strix uralensis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55042> on 10 October 2015).
- Krištín, A. (2002). Penica jarabá (*Sylvia nisoria*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Aymí, R., Gargallo, G. & de Juana, E. (2015). Barred Warbler (*Sylvia nisoria*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58954> on 24 September 2015).
- Šťastný, K. a Hudec, K. a (2011). *Sylvia nisoria* – Penice vlašská. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 3/I. Academia, Praha.
- Taylor, B. (2006). Red-breasted Flycatcher (*Ficedula parva*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59057> on 17 October 2015).
- Taylor, B. (2006). Collared Flycatcher (*Ficedula albicollis*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59049> on 17 October 2015).
- Krištín, A. a Kropil, R. (2002). Muchárik bieločrý (*Ficedula albicollis*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Yosef, R., International Shrike Working Group & Christie, D.A. (2012). Red-backed Shrike (*Lanius collurio*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2012). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/60470> on 23 October 2015).
- Karaska, D. a Cichocki, W. (eds.), 2014: Hniezdne rozšírenie vtáctva Oravy. SOS/BirdLife Slovensko, Bratislava, 434 pp.
- Orta, J., Kirwan, G.M., Boesman, P., Garcia, E.F.J. & Marks, J.S. (2015). Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53162> on 14 October 2015).
- Danko, Š. (2002). Lelek obyčajný (*Caprimulgus europaeus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Cleere, N. & Christie, D.A. (2013). European Nightjar (*Caprimulgus europaeus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/55209> on 5 October 2015).
- Krištín, A. (2002b). Škovránik stromový (*Lullula arborea*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Donald, P. (2004). Woodlark (*Lullula arborea*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/57683> on 25 September 2015).

- Šťastný, K. a Hudec, K. (2011). *Lullula arborea* – Skřivan lesný. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl III/1. Academia, Praha.
- Saniga, M. (2002). Jariabok hôrny (*Bonasa bonasia*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- de Juana, E. & Kirwan, G.M. (2013). Hazel Grouse (*Bonasa bonasia*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53330> on 30 September 2015).
- Demko, M. (2002). Prepelica poľná (*Coturnix coturnix*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- McGowan, P.J.K., de Juana, E. & Boesman, P. (2013). Common Quail (*Coturnix coturnix*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/53434> on 16 September 2015).
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Coturnix coturnix* – Křepelka poľní. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 2/I. Academia, Praha.
- Collar, N. & Christie, D.A. (2013). Common Redstart (*Phoenicurus phoenicurus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2013). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58497> on 19 October 2015).
- Kropil, R. (2002). Žltochvost hôrny (*Phoenicurus phoenicurus*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Taylor, B. (2006). Spotted Flycatcher (*Muscicapa striata*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/59021> on 19 October 2015).
- Pavlík, Š. (2002a). Krutohlav obyčajný (*Jynx torquilla*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Winkler, H., Christie, D.A. & Kirwan, G.M. (2015). Eurasian Wryneck (*Jynx torquilla*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/56121> on 8 October 2015).
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Jynx torquilla* – Krutihlav obecný. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl II/2. Academia, Praha.
- Krištín, A. (2002c). Hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.
- Baptista, L.F., Trail, P.W., Horblit, H.M., Boesman, P. & Sharpe, C.J. (2015). European Turtle-dove (*Streptopelia turtur*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2015). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/54149> on 8 October 2015).
- Hudec, K. a Šťastný, K. (2005). *Streptopelia turtur* – Hrdlička poľní. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl II/2. Academia, Praha.
- Collar, N. (2005). Common Stonechat (*Saxicola torquatus*). In: del Hoyo, J., Elliott, A., Sargatal, J., Christie, D.A. & de Juana, E. (eds.) (2014). *Handbook of the Birds of the World Alive*. Lynx Edicions, Barcelona. (retrieved from <http://www.hbw.com/node/58515> on 16 September 2015).
- Šťastný, K. a Hudec, K. (2011). *Saxicola torquatus* – Bramborníček černošlý. Academia, Praha. In: Ptáci – Aves. Fauna ČR, díl 3/I. Academia, Praha.
- Krištín, A. 2002c. Pŕhľaviar černošlý (*Saxicola torquata*). In: Danko, Š., Darolová, A., Krištín, T. (eds.) (2002). Rozšírenie vtákov na Slovensku. Veda, Bratislava.

6. Prílohy

6.1. Mapy predmetov ochrany

6.2. Mapa vlastnícko – užívateľských vzťahov

6.3. Mapy využitia územia

6.4. Porastová mapy